

Van Lingua Receptiva naar Luistertaal

Een verantwoording van een
populairwetenschappelijk boek

Maxime Voestermans – 3539520 – 11 april 2014 – MA scriptie – Eerste begeleider Dr.
Jan D. ten Thije – Tweede begeleider Dr. Daniël Janssen – Universiteit Utrecht –
Departement Talen, Literatuur en Communicatie – Opleiding Taalwetenschappen –
Programma Interculturele Communicatie

Samenvatting

Deze scriptie is de verantwoording voor mijn boek: *Luistertaal: Een boekje over wat er gebeurt als twee mensen elkaars taal niet kunnen spreken maar wel begrijpen...*

Aan de hand van drie stappen wordt beschreven hoe een populairwetenschappelijk boek over Lingua Receptiva (LaRa), ofwel luistertaal, eruit moet zien. De eerste stap bestaat uit het achterhalen van de kenmerken van het populairwetenschappelijke genre van taalwetenschappelijke boeken. Deze kenmerken bepalen de randvoorwaarden voor het schrijven van een boek over LaRa. De tweede stap bestaat uit het bepalen van de thema's die de basis vormen voor een boek over LaRa. Deze thema's zijn voortgekomen uit een combinatie van wetenschappelijke en maatschappelijke kennis. In de derde stap worden de gemaakte keuzes voor het boek over LaRa verantwoord aan de hand van de vastgestelde randvoorwaarden uit stap 1 en de opgestelde thema's uit stap 2. Het uiteindelijke antwoord op de hoofdvraag, hoe ziet een populair wetenschappelijk boek over LaRa eruit, is te zien in het combineerde resultaat van de drie deelvragen: mijn boek over luistertaal.

Voorwoord

Wie wel eens heeft geprobeerd om op een feestje uit te leggen waar hij zich nu precies mee bezighoudt, kent misschien de frustratie van het verkeerd begrepen worden. Voor een breed publiek aantrekkelijk en toegankelijk schrijven over een wetenschap of techniek is nog moeilijker. (Effectief leren schrijven over wetenschap, n.d.)

De eerste zin uit het bovenstaande citaat sluit bijna naadloos aan bij een gevoel dat ik tijdens mijn studie een aantal keer heb gehad. Toch bleek het vaak ook juist een uitdaging te zijn om alsnog aan anderen uit kunnen te leggen waar ik me precies mee bezig hield. Hetzelfde geldt voor het schrijfproces van deze scriptie al sluit dit misschien beter aan bij de tweede zin uit het bovenstaande citaat. Er waren momenten dat ik geen idee meer had waar ik mee bezig was, welke kant ik op moest gaan en wanneer het einde zou naderen. Toch is het gelukt met enige hulp uit mijn omgeving die zeker een woord van dank verdienen.

Als eerste wil ik mijn begeleider Jan ten Thije bedanken. Zonder hem was ik nooit tot dit onderwerp gekomen en had ik deze uitdaging niet kunnen volbrengen. Daarnaast wil ik de tweede begeleider Daniël Janssen bedanken voor zijn aanvullende commentaar en constructieve feedback. Ook gaat mijn dank uit naar mijn medestudenten met wie ik vele uren heb doorgebracht en die ervoor zorgden dat het leed van een scriptie gedeeld kon worden. Als laatste wil ik mijn lieve moeder en lieve vriend bedanken voor hun steun en honderden peptalks. Bedankt!

Inhoud

1.0 Inleiding	5
2.0 Context	8
2.1 <i>Lingua Receptiva (LaRa)</i>	8
2.2 <i>Wetenschapscommunicatie</i>	11
3.0 Hoofdvraag	14
4.0 Stap 1: Kenmerken	15
4.1 <i>Methode</i>	15
4.2 <i>Analyse & resultaten</i>	22
5.0 Stap 2: Thema's	33
5.1 <i>Methode</i>	33
5.2 <i>Analyse & resultaten</i>	35
6.0 Stap 3: Inhoud	44
6.1 <i>Methode</i>	44
6.2 <i>Analyse & resultaten</i>	53
7.0 Conclusie	69
8.0 Discussie	71
9.0 Literatuurlijst	72
Bijlagen	82

1.0 Inleiding

De gevolgen van immigratie, toenemende globalisatie en eenwording van de Europese Unie zijn ontwikkelingen die de laatste jaren centraal lijken te staan in maatschappelijke en politieke debatten. Van de ene kant wordt er steeds meer gezocht naar samenwerkingen op nationaal en internationaal niveau. Aan de andere kant is er een tegenontwikkeling is te zien, waarin het benadrukken van de eigen, culturele en nationale identiteit centraal staat. Als gevolg van de ontwikkelingen ontstaan er vaker contactmomenten tussen mensen met een andere talige achtergrond. Dit varieert van het dagelijks leven, door een bezoekje aan de supermarkt, tot op de werkvloer, door internationale samenwerkingen. De vermeerdering van meertalige situaties maakt het vaker nodig dat gesprekspartners hun taalkeuzes aanpassen om de communicatie soepel te laten verlopen.

Sprekers kunnen hun taalkeuze in een meertalige constellatie aanpassen door een andere communicatiemodus te kiezen. Hierbij staat de communicatiemodus voor welke taal gesprekspartners kiezen om elkaar te kunnen begrijpen. Van Bezooijen & Gooskens (2007) onderscheiden drie communicatiemodi om het taalverschil te overbruggen, namelijk de inzet van een lingua franca, de aanpassing aan de taal van de ander of de mogelijkheid waarbij beide sprekers hun eigen taal gebruiken. De eerste twee modi worden veelvuldig ingezet aangezien ze een goede oplossing bieden in meertalige situaties (Van Mulken & Hendriks, 2012). De derde optie, waarbij beide sprekers hun eigen taal blijven spreken, is minder bekend.

Deze optie wordt ook wel aangeduid als de praktijk van receptieve meertaligheid. Rehbein, ten Thije & Verschik (2012) geven de volgende omschrijving van het begrip: "Receptive multilingualism is a mode of multilingual communication in which interactants employ a language and/or a language variety different from their partner's and still understand each other without the use of any additional *lingua franca*." (p. 3). Een ander begrip dat wordt ingezet om de praktijk van receptieve meertaligheid te beschrijven, is ontworpen door Rehbein et al. als zij het hebben over "lingua receptiva (LaRa)" (p. 2). Bij LaRa wordt er geen uitspraak gedaan over de talen die sprekers kunnen inzetten op basis van bijvoorbeeld de taalafstand, maar ligt de focus op de talen die het meest geschikt zijn voor de sprekers in een situatie. Het gebruik van LaRa in een meertalige situatie kan een aanvullende functie hebben op het gebruik van een lingua franca en de aanpassing aan de taal van de ander, aangezien er aan het gebruik van beide een aantal nadelen kleven.

Voor de inzet van een lingua franca geldt dat "niet-moedertaalsprekers met een gebrekkige kennis van de gekozen lingua franca . . . zich buitengesloten [kunnen] voelen van communicatieprocessen" (Van Mulken & Hendriks, 2012, p. 183). De succesvolle inzet van een lingua franca is dan afhankelijk van een voldoende taalvaardigheid in de gekozen taal door beide sprekers. Ook het aanpassen aan de taal van de ander kan nadelig zijn. Zo ontstaat er een "talige ongelijkheid" aangezien "de moedertaalspreker het strategische voordeel van vergaande taalvaardigheid" geniet (Van Mulken & Hendriks, 2012, p. 183). Deze talige ongelijkheid heeft tot gevolg dat de communicatie uit balans is. De spreker met de betere taalvaardigheid kan meer tijd besteden aan het formuleren van zijn boodschap ten opzichte van de spreker met de mindere taalvaardigheid. Bij het gebruik van LaRa spelen de zojuist genoemde nadelen geen rol.

Beide sprekers genieten namelijk het voordeel dat ze hun eigen taal kunnen gebruiken waardoor de actieve vaardigheid in de taal van de ander geen rol speelt. Bovendien ontstaat er geen talige ongelijkheid aangezien beide sprekers het voordeel hebben van de "verfijndere competentie van de moedertaalspreker" (Van Mulken & Hendriks, 2012, p. 183). Ook biedt de praktijk van receptieve meertaligheid de mogelijkheid "to preserve personal linguistics identity and language diversity in Europa" (Braunmüller, 2013, p. 221). De voordelen die het gebruik van LaRa bieden, geven de modus een aanvullende rol naast het gebruik van een Lingua Franca en de aanpassing aan de taal van de ander.

Toch wordt LaRa in de maatschappij maar zelden erkend als volledige communicatiemodus. Dat wil niet zeggen dat de modus niet wordt gebruikt maar wel dat "mensen zich [veelal] niet bewust [zijn] van de meertaligheid die vanzelfsprekend is [in] hun alledaagse leven" (p. 57). Het is wel van belang dat er een bewustzijn ontstaat zodat het voor gebruikers van LaRa "zichtbaar . . . [wordt] wat ze eigenlijk aan het doen zijn en hoe gemakkelijk de communicatie op deze wijze verloopt" (ten Thije, 2010, p. 57). In de maatschappij wordt LaRa nog niet erkend als volledige communicatiemodus terwijl dit in de wetenschap wel gebeurt. Zo is er in de wetenschap meer aandacht voor de communicatiemodus en wordt LaRa gezien als volledige communicatiemodus (Backus, Marácz, ten Thije, 2011; Rehbein, ten Thije & Verschik, 2010; Van Mulken & Hendriks, 2012). Het doel van deze scriptie is om een toekenning van de maatschappelijke status mogelijk te maken door een verbinding te leggen tussen wetenschap en maatschappij in de vorm van een product.

Er zijn al verschillende pogingen ondernomen om de maatschappelijke status van LaRa te verbeteren door wetenschappelijke kennis beschikbaar en toegankelijk te maken in een maatschappelijk discours over Luistertaal, de Nederlandse vertaling van LaRa. Voorbeelden hiervan bestaan uit een website "Luistertaal.nl: Over taal en begrip" (www.luistertaal.nl), een wikipediapagina ("Lingua Receptiva", 2014), een krantenartikel in de wetenschapsbijlage van de NRC WEEKEND "Liever luistertaal" (Koenen, 2013), een korte film "Documentaire Luistertaal NL" (ProjectLuistertaal, 2013) en een bijdrage aan de Taalcanon "Kun je een taal verstaan zonder deze zelf te spreken?" (ten Thije, n.d.). Aangezien het eindproduct van deze scriptie dient als aanvulling op dit materiaal zijn deze mediavormen uitgesloten. Er is gekozen om LaRa vanuit een maatschappelijk discours te belichten in de vorm van een boek. Dit biedt de ruimte om een combinatie te maken van maatschappelijke en wetenschappelijke kennis. Een boek kan aanvullend en vernieuwend werken naast het bestaande materiaal door het maatschappelijk gebruik van LaRa vanuit een wetenschappelijk perspectief te belichten. Het is echter de vraag hoe dit toegepast moet worden in het boek, welke informatie over LaRa in het boek moet komen, en hoe deze informatie vorm moet krijgen. Dit leidt tot de volgende centrale vraag:

Hoe ziet een populairwetenschappelijk boek over Lingua Receptiva (LaRa) eruit?

Opzet

In hoofdstuk 2 zal worden ingegaan op factoren die van belang zijn bij het schrijven van een boek over LaRa. Het gaat dan om de wetenschappelijke en maatschappelijke status van LaRa en de plek waar er een verbinding wordt gelegd tussen wetenschap en maatschappij in het vakgebied van de wetenschapscommunicatie. Vervolgens zal er in hoofdstuk 3 worden ingegaan op de verschillende stappen die deel uit hebben gemaakt bij het schrijven van het boek over LaRa door in te gaan op de hoofdvraag en een drietal deelvragen. Daarna zal in hoofdstuk 4 worden ingegaan op de methode, analyse en resultaten van de eerste deelvraag. In hoofdstuk 5 zal er worden ingegaan op de methode, analyse en resultaten van de tweede deelvraag. Voor de derde deelvraag vindt de bespreking plaats in hoofdstuk 6. De bespreking van de drie deelvragen biedt de basis voor hoofdstuk 7 waarin de conclusie aan bod zal komen en er een antwoord wordt gegeven op de hoofdvraag. Als laatste zal er in hoofdstuk 8 worden ingegaan op de discussie.

2.0 Context

In dit hoofdstuk zal de context worden besproken waarbinnen het boek over LaRa is geschreven. Hierbij zal er eerst worden ingegaan op de wetenschappelijke en maatschappelijke status van LaRa. Zo ontstaat er een beeld van het verschil in status tussen wetenschap en maatschappij. Daarna zal er worden ingegaan op de overdracht en uitwisseling van kennis tussen wetenschap en maatschappij in het vakgebied van de wetenschapscommunicatie.

2.1 Lingua Receptiva (LaRa)

Het gebruik van LaRa biedt een mogelijkheid om met meertalige situaties in het dagelijks leven om te gaan. Ook kan het gebruik functioneren als aanvullende communicatiemodus naast het gebruik van een lingua franca en de aanpassing naar de taal van een ander. Om een inzicht te krijgen in de positie van LaRa in wetenschap en maatschappij zal er worden ingegaan op de status van LaRa in beide gebieden.

2.1.1 Wetenschappelijke status

Vanaf het midden van de 20^e eeuw is er een begin te zien in de wetenschappelijke interesse voor de praktijk van receptieve meertaligheid. Zo beschreven Voegelin & Harris (zoals beschreven in Bahtina & ten Thije, 2012) al in 1952 de mogelijkheid tot receptieve meertaligheid tussen dialecten op basis van "close generic relationship" (p. 1). Haugen (1987) is verder ingegaan op dit principe en heeft de linguïstische situatie in Scandinavië onderzocht waarbij sprekers van Scandinavische talen elkaar onderling konden verstaan. Zijn term "semi-communication" is echter misleidend en heeft ongewild een negatieve bijklank (Bahtina & ten Thije, 2012).

Sindsdien is er veel veranderd in de focus van onderzoek naar de praktijk van receptieve meertaligheid. Van het bereiken van een "half-understanding" naar de mogelijkheid tot volledig succesvolle communicatie (Bahtina & ten Thije, 2012, p. 1). Deze verandering heeft gezorgd voor de introductie van nieuwe termen om de praktijk waarbij sprekers hun eigen taal gebruiken in verschillende constellaties en vanuit verschillende perspectieven te benaderen, zoals "plurilingual communication, intercomprehension and receptive bi/multilingualism" (Bahtina & ten Thije, 2012, p. 1).

In een van deze perspectieven is er meer aandacht ontstaan voor de verschillende rollen van de gesprekspartners in de vorm van spreker en hoorder. Het gaat dan om LaRa, een term die is geïntroduceerd door Rehbein, ten Thije & Verschik (2012). Hiermee kan er "een onderscheid worden gemaakt tussen specifieke competenties van de hoorder en de spreker" (ten Thije, 2010, p. 59). Rehbein et al geven de volgende definitie van LaRa:

By definition, *lingua receptiva* is the ensemble of those *linguistic, mental, interactional* as well as *intercultural competencies* which are *creatively* activated when interlocutors listen to linguistic actions in their 'passive' language or variety. The essential point is that speakers apply additional competencies in order to monitor the way hearers activate their 'passive

knowledge' and thus attempt to control the ongoing process of understanding. (Rehbein, ten Thije & Verschik, 2012, p.3)

Het verschil tussen de rol van de hoorder en de spreker ligt bij een verschil in de vereiste competenties. Hierbij komen hoorderscompetenties "tot uitdrukking via non-verbale signalen, door prosodische elementen . . . of door uitdrukkingen zoals 'ik begrijp je niet' of 'wat bedoel je'", en komen sprekerscompetenties tot uiting door "bijvoorbeeld herformuleringen, *repairs*, parafraseringen, en andere metacommunicatieve uitingen" (ten Thije, 2010, p. 58). Ook wordt er bij het gebruik van LaRa een eis gesteld aan de passieve taalvaardigheid van de gesprekspartners in de taal van de ander. Dit is te verklaren doordat de spreker, in een dialoog, gelijktijdig ook als hoorder optreedt en de taal van de ander moet kunnen begrijpen. Ten Thije (2013) verwoordt dit door te stellen dat gesprekspartners "rely on receptive skills in the language of the other for comprehension" (p. 137). Naast de nadruk op het verschil tussen de competenties van hoorder en spreker is er nog een verschil met andere gerelateerde termen. Zo is er bij het gebruik van LaRa geen beperking in de talen die ingezet kunnen worden op basis van het onderlinge verwantschap. Dit maakt het mogelijk voor gesprekspartners een taalkeuze te maken op basis van hun gezamenlijke linguïstische repertoire (ten Thije, 2013).

Een aanvullende beschrijving bij het gebruik van LaRa is afkomstig van Verschik (2012). Zij heeft een tweetal termen geïntroduceerd waarmee wordt aangegeven op basis van welke kennis LaRa kan plaatsvinden, bestaande uit "inherent lingua receptiva" en "acquired lingua receptiva" (Verschik, 2012, p. 272). Hierbij staat 'inherent LaRa' voor LaRa op basis van verwantschap tussen de talen van de sprekers, waarbij sprekers geen tot weinig voorkennis nodig hebben van de andere taal om elkaar te kunnen begrijpen. Met 'acquired LaRa' wordt de situatie aangeduid waarbinnen een spreker op basis van zijn aangeleerde kennis, LaRa kan gebruiken. Hierdoor kunnen gesprekspartners alle talencombinaties inzetten bij het gebruik van LaRa met als afhankelijkheid de passieve kennis van gesprekspartners op basis van verwantschap tussen de talen van de sprekers of aangeleerde vaardigheden. Het gebruik van LaRa opent een aantal deuren in de taalkeuze die gesprekspartners kunnen maken in een meertalige situatie die voordeliger kunnen zijn dan de inzet van een lingua franca of de aanpassing naar de taal van de ander.

2.1.2 Maatschappelijke status

De wetenschappelijke belangstelling voor LaRa is pas laat op gang gekomen in vergelijking met het gebruik van receptieve meertaligheid in de praktijk. Zo bespreekt Braunmüller (2007) de linguïstische situatie in het Noord Europa uit de late middeleeuwen, waarbij handelaren ten tijde van de Hanze onder andere gebruik maakten van receptieve meertaligheid in meertalige situaties. Ook Rindler-Schjerve & Vetter (2007) gaan in op de geschiedenis en beschrijven het mogelijke gebruik van receptieve meertaligheid in de meertalige context van het Habsburgse Rijk.

Na de middeleeuwen kan er een breuk worden gezien in de maatschappelijke status van receptieve meertaligheid. Deze wordt veroorzaakt door een veranderde houding ten aanzien van meertaligheid in de middeleeuwen en daarna. Zo was men in de middeleeuwen gewend dat er grote linguïstische verschillen konden zijn tussen gesprekspartners binnen één gesprek. Braunmüller (2013) verwoordt dit door te stellen dat "no speaker at that time expected that the addressee or the listener spoke (or wrote) the same linguistic variety" (p. 215). Dit is echter veranderd bij de opkomst van

het nationalisme en de vorming van de natiestaat waar taal als één van de factoren werd ingezet om de nationale identiteit te construeren (Braunmüller, 2013; Braunmüller, 2007; ten Thije, 2010). Er ontstonden “nation-state ideologies that replaced ‘imperfect’ multilingualism with monolingualism in all social institutions” (Bahtina & ten Thije, 2012, p. 2). De standaardisatie van nationale talen heeft een einde gemaakt aan de status van receptieve meertaligheid als “vorm van pre-nationale meertaligheid in Europa” (ten Thije, 2010, p. 56). Hiervoor in de plaats kwam de formatie van nationale talen die werden afgebakend door landsgrenzen (Rindler-Schjerve & Vetter, 2007).

Het proces van standaardisatie en nationalisme kunnen voor een groot deel worden aangewezen als ontwikkelingen die ervoor hebben gezorgd dat meertaligheid als kenmerk van de samenleving in grote delen van Europa is verdwenen (Bahtina & ten Thije, 2012; Braunmüller, 2013; Braunmüller, 2007). De invloed van deze ontwikkelingen is terug te zien in de verminderde maatschappelijke status van LaRa. Braunmüller (2007, 2013) beschrijft twee gevolgen van het nationalisme en de standaardisatie van taal voor het gebruik van receptieve meertaligheid. Zo stelt hij dat de veranderde houding ten aanzien van taal heeft geresulteerd in “the general lacking awareness” van LaRa als mogelijkheid (Braunmüller, 2013, p. 221). Daarnaast stelt hij dat “receptive multilingualism is likely to be classified as a kind of residual form of a formerly active command of a specific language” (Braunmüller, 2007, p. 25). De verminderde maatschappelijke status wil niet zeggen dat de praktijk ook is verdwenen uit het dagelijks taalgebruik. Zo zijn er verschillende situaties te vinden waar LaRa als communicatiemodus wordt gebruikt, zoals in de terugkerende ontmoetingen tussen Regierungspräsidenten en gouverneurs in de Duits-Nederlandse Euregio (Beerkens, 2010), in Scandinavië tussen Denen, Noren en Zweden (ten Thije, 2010) en in Zwitserland tussen sprekers van het Duits en het Frans (Werlen, 2007).

Het grootste verschil in de maatschappelijke status van LaRa in de middeleeuwen en de 20/21^e eeuw is te verklaren door een veranderde kijk op meertaligheid. De nadruk is komen te liggen op “various forms of ‘active’ (productive) bilingualism” (Braunmüller, 2007, p. 25). Dit betekent dat iemand pas als meertalig wordt bestempeld bij een passieve en actieve beheersing van een andere taal. De uitsluiting van alleen de passieve taalvaardigheid resulteert in een blinde vlek voor het gebruik van LaRa, waarin de passieve taalvaardigheid de basis biedt voor het gebruiken van de communicatiemodus.

Een voorbeeld hiervan is de omgang van de Europese Unie met meertaligheid. In de laatste decennia is dit onderwerp steeds hoger op de agenda van de EU komen te staan. Zo is een aantal beleidsplannen en doelen ingesteld om de meertaligheid binnen Europa te beschermen en waar mogelijk te bevorderen. Een van de beleidsplannen is “de taalkennis van de [Europese] burgers te vergroten, zodat ze minstens twee vreemde talen kunnen gebruiken” (Europese Unie, 2006, Een Kaderstrategie voor Meertaligheid, para. 1). Dit blijkt lastig te zijn als er wordt gekeken naar de actieve talenkennis van de gemiddelde Europeaan.

Uit de Eurobarometer 77.1 “Europeans and their Languages” blijkt dat 46% van de Europeanen geen andere taal kan spreken naast zijn moedertaal, en 29% maar één andere taal kan spreken. Dit betekent dat maar 25% van de Europese bevolking aan de doelstelling van de Europese Unie voldoet. De gevolgen voor de eentalige bevolking zelf zijn van meer zorg, aangezien “cross-border and global

contacts between people from different linguistic and cultural backgrounds . . . have become common and appear to be a driving force in the global economy" (Backus et al., 2013, p. 179). Eentaligheid kan dan als uitsluitingsmechanisme gaan werken. Het veelgebruikte repertoire van communicatiemodi biedt namelijk geen mogelijkheden voor de eentalige spreker. Zo wordt het gebruik van een lingua franca verhinderd door de afwezigheid van een gedeelde taal en de aanpassing aan de taal van de ander wordt verhinderd door een te beperkte talenkennis. Dit leidt tot een beperkt beeld aangezien passieve taalvaardigheden niet worden meegenomen en deze wel mee kunnen helpen in de omgang met meertalige situaties door gebruik te maken van LaRa.

In de wetenschap is er steeds meer aandacht voor LaRa, terwijl de maatschappij worstelt met vraagstukken waarbij de communicatiemodus een oplossing kan zijn. Het is echter niet zo dat LaRa niet wordt gebruikt in de maatschappij. Dit blijkt uit het gebruik van LaRa binnen de Euregio, Scandinavië en Zwitserland. Het probleem ligt bij de beperkte erkenning van LaRa als volledige communicatiemodus in de maatschappij. Een voorbeeld van het verschil in status tussen wetenschap en maatschappij is te zien in de benaming van de praktijk. Zo zijn er in de wetenschap verschillende termen waarmee LaRa wordt aangeduid. In de maatschappij is er echter nog geen term ingebed. Dit heeft tot gevolg dat LaRa wel voorkomt, maar niet kan worden benoemd door gebruikers. Dit benoemen is wel essentieel bij het proces van betekenisgeven. Zo krijgen "waarnemingen – ervaringen – . . . [pas] betekenis vanuit het referentiekader van de waarnemer" (Van de Ven, 2009, p. 22). Agar (1994) verwoordt dit handelingsvermogen van taal door te stellen dat "when people use words, they do more than just hammer out a sentence. Different words signal a different mentality, a different way of looking at things" (p. 88). Dit betekent dat woorden iemand handelingsvermogen geven en een manier bieden om naar de wereld te kijken. Woorden zijn dus essentieel om een ervaring te kunnen duiden en er betekenis aan te kunnen geven. In de wetenschap zijn deze woorden wel al aanwezig maar in de maatschappij nog niet. Dit verschil laat zien dat er een verschil zit in de status van LaRa in wetenschap en maatschappij. Ook kan het wijzen op het gebrek van een optimale verspreiding van kennis tussen wetenschap en maatschappij. In deze scriptie is het verschil van status en het gebrek van een optimale verspreiding een aanleiding om een product te ontwikkelen, waarin er een combinatie wordt gemaakt tussen wetenschap en maatschappij om zo theorie en het gebruik te kunnen combineren voor de taalgebruiker in het dagelijks leven.

Voordat het mogelijk is om in te gaan op het product van deze scriptie is het van belang om te kijken vanuit welk perspectief kennis tussen wetenschap en maatschappij kan worden uitgewisseld. Het gaat dan om het vakgebied van de wetenschapscommunicatie.

2.2 Wetenschapscommunicatie

Er zal nu worden gekeken naar het vakgebied van de wetenschapscommunicatie. Hierbij zal er aandacht worden besteed aan wat het vakgebied inhoudt, en welke verbinding er wordt gelegd tussen wetenschap en maatschappij.

2.2.1 *Scientific literacy vs. interactive science*

Wetenschapscommunicatie is het vakgebied waarin er wordt gekeken naar hoe wetenschappelijke kennis het beste kan worden gepopulariseerd. Hierbinnen zijn er twee stromingen te zien met een verschillend perspectief over welke rol wetenschapscommunicatie speelt in het uitwisselen en overdragen van kennis tussen wetenschap en maatschappij, bestaande uit het "scientific literacy model" en het "interactive science model" (Dijkstra, Seydel & Gutteling, 2004, p. 116).

Vanaf de tweede wereldoorlog is er steeds meer aandacht ontstaan voor het populariseren van wetenschappelijke kennis. Hierbinnen is "het concept van 'verspreiding' of 'overdracht' gedurende lange periode het lijdende principe geweest" (Van Woerkum & Van der Auweraert, 2004, p. 1). Dit perspectief vormt een kernonderdeel van het 'scientific literacy' model. Hierin wordt wetenschapsjournalistiek gezien "vanuit een opvoedkundige benadering", waarin er wordt uitgegaan van een "kennistekort" in de samenleving dat kan worden opgevuld door de wetenschap (Dijkstra et al., 2004, p. 114). Dit vindt plaats volgens een eenzijdig "lineair proces van zender (de wetenschapper) naar ontvanger (het publiek) eventueel via journalisten of wetenschapsvoorlichters" (Dijkstra et al., 2004, p. 114). Daarnaast wordt er binnen het model getwijfeld aan de wenselijkheid aan een volledige toegankelijkheid tot wetenschappelijke kennis door de maatschappij. Dit heeft, in combinatie met het overdrachtsprincipe, geleid tot kritiek. Deze is gebaseerd op de lineaire wijze waarop kennis wordt doorgegeven van wetenschap naar maatschappij. Burns, O'Connor en Stocklmayer (2003) bestempelen dit proces van kennisoverdracht dan ook als "asymmetrical" in het nadeel van de maatschappij (p. 190).

De kritiek op het 'scientific literacy' perspectief heeft geleid tot meer aandacht voor de context waar de kennis naartoe gaat, waarbij de maatschappij een belangrijkere, actievere rol toebedeeld krijgt (Van Woerkum & Van der Auweraert, 2004). De interactievere vorm van wetenschapscommunicatie bestaat uit het "interactive science model" of "constructivist model" (Dijkstra et al., 2004). Wetenschapscommunicatie wordt dan gezien als "ritueel proces, waarbij sociale factoren, culturele context en andere elementen niet zijn weg te denken (onder andere Einsiedel, 200; Von Grote & Dierkes, 2000; Wynne, 1999)" (Dijkstra et al., 2004, p. 110). Winston (2011) zegt dat "people from all sections of the community have a responsibility to learn and understand more science in order that, democratic societies at least, they will have a more powerful say in how science is used." (Winston, 2011, p. 10-11 in Perrault, 2013, p. 5). In tegenstelling tot het 'scientific literacy' model is er in het 'interactive science' model meer plek voor een dialoog tussen wetenschap en maatschappij bij de creatie en de beoordeling van kennis. De combinatie van wetenschappelijke en maatschappelijke actoren kan echter ook resulteren in een drietal knelpunten (Van Woerkum & Van der Auweraert, 2004).

Het eerste knelpunt wordt veroorzaakt door "het samenkomen van verschillende soorten kennis" (Van Woerkum & Van der Auweraert, 2004, p. 8). In de wetenschap draait het namelijk om "gedocumenteerde kennis omtrent onderzoek en theorie (feiten en verklaringen), volgens bepaalde procedures verworven, openbaar en intercollegiaal getoetst" en bij maatschappelijke kennis om "ervaringskennis en veelal sociaal gestructureerde opvattingen over hoe de wereld in elkaar zit en/of zou moeten zitten" (Van Woerkum & Van der Auweraert, 2004, p. 9). De aanwezigheid van verschillende soorten kennis kan leiden tot botsingen als er

sprake is van conflicterende kennis, waarbij er een afweging moet worden gemaakt welke kennis de meeste waarde heeft. Een oplossing hiervoor is de combinatie van beide soorten kennis. Dit zorgt er ook voor dat de "eendimensionaliteit van wetenschappelijk onderzoek [wordt] overstegen door meerdere kennisbronnen bij een probleem te betrekken" (Van Woerkum & Van der Auweraert, 2004, p. 10).

Het tweede knelpunt ontstaat door "het gebruik van verschillende taal" (van Woerkum & Van der Auweraert, 2004, p. 8). Zo zijn er "enerzijds . . . legio termen die wetenschappers wel, maar burger niet gebruiken" en "anderzijds zijn de termen soms wel gedeeld, maar de betekenissen niet" (Van Woerkum & Van der Auweraert, 2004, p. 11). Hierbij is het probleem dat het taalgebruik van wetenschap en maatschappij "niet gelijk kunnen worden", aangezien het vertalen van begrippen ten koste kan gaan van de precisie van terminologie (Van Woerkum & Van der Auweraert, 2004, p. 12). Een aanpassing in het taalgebruik kan ook voordelig zijn, en leiden tot "new perspectives on a topic and a deeper understanding of the field by the professional" (Burns et al., 2003, p. 193).

Het derde kritiekpunt bestaat uit een "belangen-probleem" (Van Woerkum & Van der Auweraert, 2004, p. 8). Dit ontstaat doordat "wetenschappelijke kennis [wordt gezien] als een commodity met een ingebouwde waarheid" (Van Woerkum & Van der Auweraert, 2004, p. 13). Een voorbeeld hiervan is dat "de wetenschap in vele maatschappelijke controversies het laatste woord [wordt] gegund" door de veronderstelde objectiviteit van wetenschappelijke kennis (Van Woerkum & Van der Auweraert, 2004, p. 13). Wetenschappelijke kennis wordt hiermee ontastbaar gemaakt en als 'waarheid' gezien. Een oplossing hiervoor is de creatie van transparantie rondom de wetenschappelijke kennis doordat "professionals in de wetenschapscommunicatie moeten laten zien waar en hoe . . . toekennen van betekenis gebeurt" (Van Woerkum & Van der Auweraert, 2004, p. 14). Dit heeft tot gevolg dat er aandacht is voor kennis en voor de wijze waarop kennis is geproduceerd.

Het 'scientific literacy' model en het 'interactive science' model moeten worden gezien als "twee kanten van een continuüm" (Dijkstra et al., 2004, p. 116). De modellen staan naast elkaar en niet tegenover elkaar. De keuze voor het gebruik van een model is afhankelijk van het doel van de wetenschapscommunicatie. Zo past het 'scientific literacy' model beter bij het laten "zien dat er verschillende niveaus van overeenstemming zijn over problemen of gebieden rond kennis" in de wetenschap, en het 'interactive science' model past meer in een situatie waar het bijvoorbeeld gaat om "het verbeteren van de communicatie tussen verschillende actoren via dialoog" (Dijkstra et al., 2004, p. 117). In het geval van deze scriptie is er gekozen om uit te gaan van het 'interactive science' model. De reden hiervoor is dat dit model het mogelijk maakt om kennis van verschillende actoren te combineren, en dit kan leiden "tot een betere benutting van informatie, door maatschappij en wetenschap, over en weer" (Van Woerkum & Van der Auweraert, 2004, p. 14). De combinatie van kennis wordt mogelijk gemaakt door wetenschappelijke kennis over LaRa te verbinden met ervaringen van gebruikers van LaRa uit de maatschappij.

3.0 Hoofdvraag

Het doel van deze scriptie is het schrijven van een populairwetenschappelijk boek over LaRa. Het is de vraag op welke manier dit gedaan kan worden. Hoe ziet een populairwetenschappelijk boek eruit? En wat moet er over LaRa worden verteld? Oftewel:

Hoe ziet een populairwetenschappelijk boek over *Lingua Receptiva (LaRa)* eruit?

Deze centrale vraag zal worden beantwoord aan de hand van een drietal stappen in de vorm van een drietal deelvragen.

De eerste deelvraag betreft een verkenning van populairwetenschappelijke boeken met een taalwetenschappelijk onderwerp:

- **Wat zijn de kenmerken van het populairwetenschappelijke genre van taalwetenschappelijke boeken?**

De eerste deelvraag is opgesteld om uit te zoeken hoe het populairwetenschappelijke genre aan taalwetenschappelijke boeken eruit ziet. Dit is gedaan door een corpus uit dit genre te onderwerpen aan een genre-analyse waarmee de gemeenschappelijke kenmerken van het genre kunnen worden achterhaald. Het resultaat hiervan is een prototype dat dient als het kader waarbinnen het boek over LaRa is geschreven.

De volgende stap is te bepalen wat er in het boek komt, oftewel:

- **Wat zijn de relevante thema's voor een boek over LaRa?**

De tweede deelvraag is bedoeld als inventarisatie van thema's uit het beschikbare materiaal over LaRa. Hierbij is het perspectief van het 'interactive science' model gebruikt, waarin "wetenschap niet los (kan) worden gezien van de sociale en maatschappelijke context" (Dijkstra et al., 2004, p. 116). Dit is vormgegeven door een wetenschappelijk en maatschappelijk corpus op te stellen, waaruit de thema's zijn opgesteld. Deze thema's bieden de basis voor de inhoud van het boek over LaRa.

Op basis van deelvraag 1 en 2 kan er worden bepaald welke randvoorwaarden er kunnen gesteld aan een populairwetenschappelijk boek over een taalwetenschappelijk onderwerp, en wat er in het boek moet komen te staan met betrekking tot het onderwerp LaRa. Hier is nog een combinatie nodig van de beide resultaten om een antwoord te kunnen op de hoofdvraag. Deze verbinding zal worden gemaakt door het beantwoorden van de derde deelvraag:

- **Wat is de concrete inhoud van het boek?**

De derde deelvraag is opgesteld om de resultaten van de eerste en de tweede deelvraag te combineren en operationaliseren. Hieruit zal duidelijk worden hoe beide zijn vormgegeven in het boek over LaRa.

Er zal nu in drie hoofdstukken worden ingegaan op de methode, analyse en resultaten van de drie deelvragen.

4.0 Stap 1: Kenmerken

De eerste stap in het beantwoorden van de hoofdvraag bestaat uit deelvraag 1 waarin er een verkenning is gemaakt van een corpus aan populairwetenschappelijke boeken met een taalwetenschappelijke onderwerp. In deze verkenning staat het achterhalen van de kenmerken van het populairwetenschappelijke genre middels een genre-analyse centraal, zodat er op basis van deze kenmerken een prototype kan worden opgesteld. Dit prototype dient als kader waarin de algemene kenmerken van het genre kunnen worden vastgelegd. Er zal eerst worden ingegaan op de methodologische verantwoording van het corpus, de opbouw van de genre-analyse en de vorm van het prototype. Hierna zal er worden ingegaan op de analyse en de resultaten waarbij de kenmerken en het uiteindelijke prototype besproken zullen worden.

4.1 Methode

Om deelvraag 1 te kunnen beantwoorden, is er gebruik gemaakt van een genre-analyse. Er zal nu worden ingegaan op een beschrijving van het corpus. Daarna zal er worden ingegaan op de theorie rondom de genre-analyse, de ontwikkeling van een eigen model om de genre-analyse uit te kunnen voeren en de invulling van het prototype.

4.1.1 Materiaal

Het corpus van deelvraag 1 bestaat uit een verzameling aan populairwetenschappelijke boeken met een taalwetenschappelijk onderwerp. Dit corpus is vastgesteld aan de hand van twee eisen, namelijk vorm en onderwerp. De eerste eis, vorm, heeft betrekking op de omvang van het populairwetenschappelijk boek. Er is gekozen om populairwetenschappelijke boeken met een maximum aan 250 bladzijden te gebruiken. De andere eis betreft het onderwerp van het boek. Het doel van deze scriptie is om een populairwetenschappelijk boek te schrijven over LaRa. Dit kan als onderwerp worden geplaatst binnen het vakgebied van taalwetenschap. Het is van belang dat de boeken in het corpus binnen dit vakgebied te plaatsen zijn zodat er een duidelijk beeld kan worden opgesteld van het genre. De combinatie van beide eisen heeft geresulteerd in een zevental boeken die dicht in de buurt staan van het beoogde eindproduct van deze scriptie (zie Tabel 1).

TABEL 1: REFERENTIES EN PAGINA'S VAN HET CORPUS

Nr.	Referentie	Pagina's
1	Appel, René. (1990). <i>Voetbaltaal</i> . 's-Gravenhage, Nederland: SDU uitgeverij.	117
2	Brouwer, Dédé. (1991). <i>Vrouwentaal: Feiten en verzinsels</i> . Bloemendaal, Nederland: Aramith.	118
3	Cornelisse, Paulien. (2010). <i>Taal is zeg maar echt mijn ding</i> . Amsterdam, Nederland: Contact.	230
4	Kuitenbrouwer, Jan. (1988). <i>Turbotaal: Van socio-babble tot yuppie-speak</i> . Amsterdam, Nederland: Aramith.	91
5	Kunst, Hanneke & Schutte, Xandra. (1991). <i>Lesbiaans: Lexicon van de lesbotaal</i> . Amsterdam, Nederland: Prometheus.	163
6	Nortier, Jacomien. (2001). <i>Murks en Straattaal: Vriendschap en</i>	118

4.1.2 Genre

Het corpus van de populairwetenschappelijke boeken met een taalwetenschappelijk onderwerp is onderworpen aan een genre-analyse om deelvraag 2 te kunnen beantwoorden. Er zal nu worden ingegaan op mogelijke genre-analyses en de ontwikkeling van een eigen genre-analyse op basis van drie bestaande genre-analyses.

Een belangrijk aspect van de genre-analyse is de betekenis van het concept 'genre'. Om voor een eenduidige benadering te zorgen, zal er hier worden uitgegaan van de beschrijving die Baram-Tsabari & Yarden (2005) geven. Ze beschrijven genres als "tekst types defined by function, sociocultural practices, and communicative purpose" (Ravid & Tolchinsky, 2002)" (Baram-Tsabari & Yarden, 2005, p. 404). Door uit te gaan van deze definitie ligt er een duidelijke basis wat betreft de invulling van genre. Ook leidt de definitie direct tot de mogelijke ontdekking van het ontrafelen van een genre. Zo worden er drie kenmerken genoemd die ook als basis kunnen dienen voor het analyseren van een genre, namelijk functie, sociale culturele praktijk en communicatieve doel.

Genre-analyse

De genre-analyse is bedoeld om karakteristieken van een genre te achterhalen. Zo gebruiken ten Thije en Deen (2009) de genre-analyse om "de resultaten van de studies naar interculturele communicatie te systematiseren aan de hand van de aspecten van het genre dat mensen voor hun interculturele communicatie gebruiken" (p. 99). De genre-analyse kan worden gebruikt om een vakgebied in kaart te brengen door de genres die mensen gebruiken te groeperen. Ook Herring, Scheidt, Bonus en Wright (2004) gebruiken een genre-analyse maar zetten deze in om de karakteristieken van weblogs te onderzoeken. Ze beschrijven de kern van de genre-analyse als volgt: "an exercise in classification of 'typified acts of communication' based on their form and substance" (Herring et al., 2004, p. 2). Dit is een open beschrijving die veel vrijheid biedt in de interpretatie ervan. Een uitgebreidere beschrijving wordt gegeven door Bhatia (2002), als hij stelt dat:

Analyzing genre means investigating instances of conventionalized or institutionalized textual artefacts in the context of specific institutional and disciplinary practices, procedures and cultures in order to understand how members of specific discourse communities construct, interpret and use these genres to achieve their community goals and why they write them in the way they do. (Bhatia, 2002, p. 6).

De kern van deze definitie betreft het opsporen van gemeenschappelijke of typische uitingen in een tekst die karakteristiek zijn voor een bepaald genre.

Wel is het van belang om erop te letten dat er ook eigenschappen van teksten kunnen zijn die niet door alle teksten worden gedeeld maar wel kenmerkend kunnen zijn voor het genre. Een definitie die hier goed bij aansluit is afkomstig van Pappas (2006) als hij zegt dat:

The major aim in identifying a genre is to specify the properties of the genre; it entails determining what set of characteristics a text must possess to be seen as an instance of that genre. However, because texts that are unlike might still be counted as members of a genre, the goal is to create a scheme that captures both variant as well as invariant properties in texts belonging to the same genre. (Pappas, 2006, p. 230)

Een genre-analyse bestaat uit het analyseren van vergelijkbare teksten om te achterhalen welke gemeenschappelijke en typische eigenschappen aan een bepaald genre toe te wijzen zijn. Hierbij is het van belang om ook te letten op kenmerken van teksten die misschien niet gemeenschappelijk zijn, maar wel bij het genre horen. Deze beschrijving biedt een inzicht in de hoofdlijnen van de genre-analyse. Er zal nu worden doorgedaan naar de concrete invulling van de genre-analyse.

Drie modellen

Een mogelijk genre-analyse model is afkomstig van Bhatia (2002) die drie perspectieven beschrijft die samen een model vormen voor het uitvoeren van een genre-analyse. Deze perspectieven zijn:

Discourse as text refers to the analysis of language use that is confined to the surface level properties of discourse . . . as well as functional aspects of discourse. . . . not necessarily having interaction with context in a broad sense. (Bhatia, 2002, p. 17)

Discourse as genre, in contrast, extends the analysis beyond the textual output to incorporate *Context* in a broader sense to account for not only the way text is constructed, but also for the way it is likely to be interpreted, used and exploited in specific contexts, whether social, institutional, or more narrowly professional, to achieve specific goals. (Bhatia, 2002, p. 17)

Discourse as social practice takes this interaction with the *Context* a step further in the direction of social context, where the focus shifts significantly from the textual output to the features of context. . . . the social structures or professional relationships the genres are likely to maintain or change, the benefits or disadvantages such genre are likely to bring to a particular set of readers. (Bhatia, 2002, p. 18)

De drie perspectieven van Bhatia (2002) bieden de mogelijkheid om op verschillende niveaus een tekst te analyseren. Zo kan het eerste niveau worden gebruikt om een tekst op zijn tekstuele kenmerken te beoordelen, waarbij er niet wordt gekeken naar de interpretatie of het gebruik van de tekst. Op het tweede niveau wordt er gekeken naar de socio-cognitieve en etnografische context. Het derde niveau dient gebruikt te worden om de context van de tekst verder uit te diepen. Het gaat dan om het analyseren van de situationele kenmerken waarbinnen de tekst wordt geplaatst. (Bhatia, 2002).

De werkwijze van Bhatia (2002) biedt inzicht in verschillende analyseniveaus die gebruikt kunnen worden om een genre door te lichten. Door de combinatie van de verschillende niveaus ontstaat er een overkoepelend beeld waarin er rekening wordt gehouden met de talige, genre specifieke en sociale kenmerken van een tekst. Dit zorgt ervoor dat een tekst wordt gezien als een opzichzelfstaand product en

als onderdeel van een breder kader van betekenissen. Ook Steen (1999) gaat in op de genre-analyse door een taxonomie op te stellen voor de ordening van literatuur. Deze bestaat uit concepten op drie niveaus, namelijk "basic level", "subordinate" en "superordinate" (1999, p. 111). Deze concepten kunnen worden ingezet om op verschillende niveaus van abstractie een analyse uit te voeren van een literair werk. Steen legt dit uit door te stellen dat "the basic idea would be that the series of concepts *literature*, *novel*, and *western* is a hierarchy of concepts, of which the *novel* would be the basic level term, *literature* the superordinate, and *western* the subordinate" (1999, p. 114).

De werkwijze van Steen (1999) komt gedeeltelijk overeen met de aanpak van Bhatia (2002). Beiden gebruiken genre-analyse om een product of tekst aan de hand van drie verschillende niveaus van abstractie te analyseren. De genre-analyses kunnen ook worden gebruikt om andere concepten te analyseren en definiëren.

Een voorbeeld hiervan is de aanpak van ten Thije en Deen (2009). Zij stellen de genre-analyse voor als middel om de studie naar interculturele communicatie te structureren. Ze baseren zich op de theorie van Steen (1999), en verduidelijken deze door een aantal subcategorieën te noemen bij de drie niveaus. Ook gebruiken ze andere termen voor de kernconcepten van Steen (1999), waarbij het 'subordinate' wordt vertaald als 'code', 'basic level' als 'tekst' en 'superordinate' als 'context'. Ten Thije en Deen (2009) beschrijven de karakterisering als volgt: "Steen (1999) onderscheidt drie componenten aan een genre, te weten context (participanten, domein, medium, situatie), tekst (inhoud, vorm, type en structuur) en code (talig/niet talig, taalkeuze en taalvariëteit)" (ten Thije & Deen, 2009, p. 99).

De drie niveaus uit ten Thije en Deen (2009) komen grotendeels overeen met de perspectieven van Bhatia (2002). De inhoudelijke, concrete overeenkomsten zijn lastiger te bepalen aangezien ten Thije en Deen (2009) geen uitgebreide inhoudelijke uitleg geven van hun subniveaus.

Om een beter inzicht te krijgen in de overeenkomsten en verschillen tussen de modellen van Bhatia (2002), Steen (1999) en ten Thije & Deen (2009) is er een tabel opgesteld waarin de categorieën van de auteurs op hetzelfde niveau van abstractie worden vergeleken (zie Tabel 2). Hierbij zijn de concepten van de auteurs naast elkaar gezet met voorbeelden of subcategorieën erbij.

TABEL 2: VERGELIJKING MODELLEN BHATIA (2002), STEEN (1999) EN TEN THIJE EN DEEN (2009)

Niveau van abstractie	Bhatia (2002)	Steen (1999)	Ten Thije en Deen (2009)
Hoog	Discourse as social practice Kenmerken van de context van de sociale situatie	Superordinate concept Abstracte discourse typen Voorbeeld "advertising" (p. 112)	Context "participanten, domein, medium, situatie" (p. 99)
Gemiddeld	Discourse as genre Context waarbij er wordt gekeken naar de constructie, mogelijke interpretatie en gebruik van de tekst	Basic level concept Genre van de tekst Voorbeeld "advertisement" (p. 112)	Tekst "inhoud, vorm, type, structuur" (p. 99)

Laag	Discourse as tekst Analyseren van tekstuele en functionele kenmerken aan de oppervlakte van de tekst	Subordinate Subgenre Voorbeeld "press advertisement, radio commercial, television commercial" (p. 112)	Code "talig/niet talig, taalkeuze, taalvariëteit" (p. 99)

Op het hoogste niveau van abstractie laat de vergelijking zien dat het gaat om een analyse van de 'sociale praktijk' of de 'context' van het genre (Bhatia, 2002; Steen, 1999). Dit kan bestaan uit een soort praktijk of activiteit (Steen, 1999; ten Thije & Deen, 2009). Dit kan in kaart worden gebracht door op verschillende karakteristieken te letten, zoals wie spelen een rol, wat is het onderwerp, en waar speelt de praktijk zich af (ten Thije & Deen, 2009). Het gemiddelde niveau van abstractie houdt in dat er wordt gekeken naar het daadwerkelijke 'genre' van de tekst/product (Steen, 1999). Dit wordt in kaart gebracht door onder andere te kijken naar de inhoud, de vormgeving en de relevantie van het product (Bhatia, 2002; ten Thije & Deen, 2009). Het laagste niveau van abstractie is bedoeld om in te gaan op de concrete kenmerken van een tekst. Dit wordt gedaan door te kijken naar tekstuele en functionele kenmerken zoals taalkeuze en argumentatiestructuur (Bhatia, 2002; Ten Thije & Deen, 2009).

Samengevat kan een genre-analyse ingezet worden om typerende en minder typerende kenmerken van een bepaald soort tekst te achterhalen. Deze kenmerken kunnen worden geordend op drie verschillende niveaus afhankelijk van de mate van afstand tot de tekst.

4.1.3 Analysemodel

De modellen van Bhatia (2002), Steen (1999) en ten Thije en Deen (2009) hebben als basis gediend voor de opstelling van een nieuw analysemodel. Gecombineerd heeft dit geresulteerd in een analysemodel dat bestaat uit drie niveaus met een verdere structurering van factoren, deelkenmerken en de methode om deze te achterhalen (zie Tabel 3). Hierbij zijn de benamingen, die zijn geïntroduceerd door ten Thije en Deen (2009), als basis gebruikt met eventuele aanvullingen van Bhatia (2002) en Steen (1999). Er zal nu worden ingegaan op de opbouw van dit gecombineerde analysemodel.

TABEL 3: ANALYSEMODEL GENRE

Niveau	Factoren	Deelkenmerken	Methode
Sociale context	Sociale & maatschappelijke actoren	Schrijver	In het boek
		Uitgever	In het boek
		Deel van een reeks	In het boek, op internet
		Doelgroep	In het boek
	Domein		Selectiecriteria voor corpus
	Medium		Selectiecriteria voor corpus
	Situatie		In het boek
Genre	Inhoud		Onderwerp
	Vorm	Hoofdstuktitels	Kiezen uit de volgende

			beschrijvingen van hoofdstuktitels: amuserend, informerend, overtuigend, activerend en opiniërend
		Aantal hoofdstukken	Bepaald aan de hand van de inhoudsopgave (indien aanwezig)
	Tekstdoel		Kiezen uit de volgende doelen: amuseren, informeren, overtuigen, activeren en opiniëren
	Structuur		Beschrijven van argumentatiestructuur
Code	Talig/niet talig	Subtekst	Aanwezigheid van verdiepende of achtergrondteksten naast de hoofdtekst
		Afbeeldingen	Aanwezigheid van afbeeldingen (plaatjes, tabellen, grafieken, foto's illustraties) naast de hoofdtekst
	Taalkeuze	Taal	Gebruik van één of meerdere talen
		Vertaling	Aanwezigheid van vertalingen van andere talen
	Taalvariëteit	Taal	Gebruik van één of meerdere variëteiten
		Vertaling	Aanwezigheid van vertalingen van andere talen
	Taalcomplexiteit		Bepaald door 200 woorden van het boek te analyseren op het niveau vanuit Europees referentiekader. Analyse vindt plaats door middel van <i>Leesniveau Tool</i> (Stichting Accessibility, n.d.) Kiezen uit de volgende niveaus: A1, A2, B1, B2, C1 & C2

Niveau 1: sociale context

Het eerste niveau is de *sociale context* waarbinnen de tekst is geschreven. Deze term is een samenvoeging van ten Thije en Deen (2009)'s benaming voor het eerste niveau 'context' en 'discourse as social practice' van Bhatia (2002), zodat het duidelijk is om welke context het gaat. De term staat voor het bekijken en analyseren van de sociale context waarbinnen de tekst kan worden geplaatst.

De sociale context bestaat een viertal factoren die zijn overgenomen van ten Thije en Deen (2009), namelijk 'participanten', 'domein', 'medium' en 'situatie'. Hierbij is alleen de categorie participanten vervangen door *sociale & maatschappelijke actoren* aangezien dit een preciezere omschrijving is van wie er een rol spelen in de betrokkenheid bij de tekst.

De eerste factor *sociale & maatschappelijke actoren* is vormgegeven door een viertal deelkenmerken toe te voegen, namelijk *schrijver, uitgever, deel van een*

reeks en *doelgroep*. Deze deelkenmerken moeten duidelijkheid verstrekken in wie er een rol hebben gespeeld in de totstandkoming van de tekst. De eerste drie zijn afgeleid uit het boek en bij het deelkenmerk *deel van een reeks* is er ook gekeken op het internet naar eventuele vervolgböeken. De *doelgroep* is bepaald door te kijken naar wat er in het boek staat over wie de doelgroep is. De tweede factor van de sociale context bestaat uit het *domein* waarin het boek geplaatst kan worden. Het domein wordt dan bepaald door het vakgebied waar het onderwerp van het boek kan worden ingedeeld. In dit geval is het domein bij het hele corpus hetzelfde aangezien het onderwerp van het boek als een van de selectiecriteria heeft gediend. De derde factor is het *medium* oftewel de verschijningsvorm van het analyse object. In dit geval is het medium bij het hele corpus hetzelfde aangezien de vorm van het corpus, in de vorm van een populairwetenschappelijk boek, een van de selectiecriteria is geweest in de bepaling van het corpus. De vierde factor betreft de *situatie* waarin het boek geplaatst kan worden. Hierin wordt de situatie bepaald door te kijken naar de reden voor het schrijven van het boek. Deze reden is alleen meegenomen in de analyse als er in het boek een duidelijke beschrijving staat over de reden voor het schrijven.

Niveau 2: Genre

Het tweede niveau is het bepalen van het *genre* van het corpus. In de analyse van ten Thije en Deen (2009) wordt dit benoemd als 'tekst'. De omvorming van tekst naar genre heeft plaatsgevonden aan de hand van Bhatia (2002). De reden hiervoor is dat genre duidelijker past bij het benoemen van een tussenniveau tussen de sociale context en de daadwerkelijke tekstuele kenmerken van het corpus.

Het genre wordt bepaald door te kijken naar een viertal factoren, namelijk *inhoud*, *vorm*, *tekstdoel* en *structuur*. De eerste factor *inhoud* is bepaald door te kijken naar het onderwerp van het populairwetenschappelijke boek. De tweede factor *vorm* gaat om de indeling van het boek. Dit wordt bepaald door een tweetal deelkenmerken, namelijk het aantal hoofdstukken en hoofdstuktitels. De derde factor *tekstdoel* is een omvorming van de term 'type' van Ten Thije en Deen (2009). De reden hiervoor is dat Bhatia (2002) aangeeft dat het genre niveau is bedoeld om onder andere te kijken naar hoe een tekst "is likely to be interpreted, used and exploited in specific contexts, whether social, institutional, or more narrowly professional, to achieve specific goals" (Bhatia, 2002, p. 17). In navolging van deze omschrijving past tekstdoel meer bij het bepalen van hoe een tekst functioneert dan type. Daarnaast bestaan de mogelijke tekstdoelen uit amuseren, informeren, overtuigen, activeren en opiniëren. De laatste factor van het genre wordt bepaald door de *structuur* van de tekst. De structuur in de tekst is achterhaald door te kijken hoe de auteur zijn tekst heeft gestructureerd op basis van de gebruikte argumenten. Hiermee wordt er gekeken naar hoe de auteur argumenteert, bijvoorbeeld op basis van voorbeelden of transcripten.

Niveau 3: Tekst

Het derde niveau *code* heeft betrekking op de manier waarop de tekst is geschreven. Dit niveau wordt vormgegeven door een viertal factoren, namelijk *talig/niet-talig*, *taalkeuze*, *taalvariëteit* en *taalcomplexiteit*.

De eerste factor *talig/niet-talig* wordt bepaald door een tweetal deelkenmerken, namelijk *subtekst* en *afbeeldingen*. Bij subtekst wordt er gekeken naar of het boek

alleen een hoofdtekst bevat of ook andere, extra stukken tekst die bijvoorbeeld een verdiepende of voorbeeldfunctie hebben. Bij de afbeeldingen wordt er bepaald of een tekst wordt afgewisseld met afbeeldingen in de vorm van tabellen, grafieken, afbeeldingen, illustraties en foto's. De tweede factor *taalkeuze* gaat om welke taal of talen er in het boek worden gebruikt, en of andere talen dan het Nederlands worden vertaald. Dit wordt uitgewerkt aan de hand van twee deelkenmerken, namelijk *taal* en *vertaling*. De derde factor *taalvariëteit* betreft de soort taal die wordt gebruikt. Zo kunnen er in het Nederlands verschillende variëteiten worden aangewezen die niet de status hebben van een aparte taal maar wel als variëteit bestempeld kunnen worden, zoals een dialect. De uitwerking van de factor vindt plaats aan de hand van twee deelkenmerken, namelijk *taal* en *vertaling*. Aangezien de tweede en derde factor inhoudelijk sterk aan elkaar zijn verwant zullen deze samen worden besproken bij de resultaten. De laatste factor is de *taalcomplexiteit* wat is bepaald door te kijken naar het leesniveau van de tekst op basis van het Europees referentiekader (ERK). Dit is gedaan door een voorbeeld van ongeveer 200 woorden te analyseren met de leesniveautool van Stichting Accessibility waarmee het ERK niveau van de tekst automatisch wordt bepaald. De verschillende niveaus variëren van A1 en A2 voor de "basisgebruiker", B1 en B2 voor de "onafhankelijke gebruiker" en C1 en C2 voor de "vaardige gebruiker" (Europees referentiekader talen, n.d.).

4.1.4 Analyse

Het analysemodel (Tabel 3) heeft gediend als middel om de verschillende kenmerken van het populairwetenschappelijke genre in kaart te brengen. Dit is gedaan door het corpus te analyseren op de verschillende niveaus uit het analysemodel. Deze gegevens zijn vervolgens ingevoerd in een tabel om zo een overzicht te krijgen van de kenmerken van de verschillende teksten (zie Bijlage A). Op basis van de kenmerken van de verschillende teksten is er een prototype opgesteld door de gezamenlijke kenmerken van de boeken te vergelijken en samen te voegen. Dit prototype zal, naast de kenmerken van het corpus, worden besproken bij de resultaten.

4.2 Analyse & resultaten

In de beantwoording van deelvraag 1 staan de kenmerken van een corpus aan populairwetenschappelijke boeken met een taalwetenschappelijk onderwerp centraal. Deze kenmerken worden besproken aan de hand van de drietal niveaus uit het analysemodel (zie Tabel 3), bestaande uit sociale context, genre en code. De gemeenschappelijke kenmerken zijn samengevat in een prototype zodat er een overzicht ontstaat van de kenmerken van het populairwetenschappelijke genre aan boeken met een taalwetenschappelijk onderwerp.

4.2.1 Sociale context

De sociale context van de populairwetenschappelijke boeken is geanalyseerd op een viertal factoren, waarbij de factor sociale & maatschappelijke actoren een drietal deelkenmerken al vaststaat in het kader van het eindproduct van de scriptie. Het gaat dan om de schrijver, uitgever en deel van een reeks. Daarnaast is een tweetal deelkenmerken al bekend doordat deze onderdeel uitmaken van de selectiecriteria bij de vaststelling van het corpus. Het gaat om het domein, dat kan

worden vergeleken met het selectie criterium onderwerp, en het medium, dat kan worden vergeleken met het selectie criterium vorm.

Sociale & Maatschappelijke actoren

De sociale & maatschappelijke actoren bestaan uit de schrijver, uitgever, reeks en doelgroep (zie Tabel 4).

TABEL 4: SOCIALE & MAATSCHAPPELIJKE ACTOREN

Sociale & Maatschappelijke actoren				
Boeken	Schrijver	Uitgever	Reeks	Doelgroep
Murks en Straattaal	Jacomine Nortier	Prometheus	Nee	"Daarmee is Murks en Straattaal niet alleen een handig boek voor jongeren, hun ouders en hun leraren, maar ook een onmisbare studie voor iedereen die van de ontwikkeling van het moderne Nederlands op de hoogte wil blijven" (achterkant)
Turbotaal	Jan Kuitenbrouwer	Aramith	Nee	"Voor wie op lichtvoetige, gemakkelijke wijze te weten wil komen wat de eigentijdse taalgebruiker zegt, tegen wie, wanneer en waarom hij het zegt, is dit boek een absolute must." (achterkant)
Voetbaltaal	René Appel	SDU Uitgeverij	Nee	"'Voetbaltaal' is een onmisbaar boek voor iedereen die zich in de voetbalsport interesseert." (achterkant)
Vrouwentaal	Dédé Brouwer	Aramith	Nee	-
Lesbiaans	Hanneke Kunst & Xandra Schutte	Prometheus	Nee	"En u wordt daarmee een blik gegund in de lesbische subcultuur van heden en verleden" (p. 7)
Nederland Meertalenland	Jacomien Nortier	Aksant	Nee	"Bijvoorbeeld bij politici en beleidsmakers, maar ook mensen die in het onderwijs werkzaam zijn, studenten en scholieren en bij anderen die vanuit hun werk of privéleven in meertaligheid geïnteresseerd zijn." (achterkant)

Taal is zeg maar echt mijn ding	Paulien Cornelisse	Contact	Ja, eerste boek.	-

De schrijvers van de boeken verschillen, alleen Jacomine Nortier komt twee keer voor met *Murks en Straattaal* en *Nederland Meertalenland*. De meeste boeken zijn door één auteur geschreven met uitzondering van *Lesbiaans*. Daarnaast zijn twee van de boeken uitgegeven door uitgever Aramith. Deze uitgeverij is in 1992 opgekocht door uitgeverij Gottmer (van Wijk, 2013). Dit maakt het lastig de achtergrond van de uitgever te achterhalen. *Murks en Straattaal* en *Lesbiaans* zijn beide uitgegeven door Prometheus. Met uitzondering van *Taal is zeg maar echt mijn ding* maken de boeken geen deel uit van een reeks. De boeken kunnen worden gezien als op zichzelf staande teksten die niet passen binnen een bepaald kader door de afwezigheid van gedeelde schrijvers, uitgeverijen en reeksen.

Als er naar de doelgroep wordt gekeken van de boeken valt het op dat in vijf van de zeven boeken expliciet staat beschreven voor wie het boek is geschreven. Bij twee boeken wordt de doelgroep afgebakend door bepaalde groepen aan te spreken, zoals is te zien bij *Murks en Straattaal* waar Nortier "jongeren, hun ouders en hun leraren" aanspreekt (Nortier, 2001, achterkant). In de andere drie boeken wordt er een meer algemenere aanspreekvorm gebruikt waarbij iedereen is uitgenodigd die zich voor het desbetreffende onderwerp interesseert, zoals Appel die stelt dat *Voetbaltaal* "een onmisbaar boek [is] voor iedereen die zich in de voetbalsport interesseert" (1990, achterkant). Door deze algemene vorm te gebruiken blijft de doelgroep zo breed mogelijk en wordt het toch duidelijk voor wie het boek is bedoeld.

Domein, medium en situatie

De overige factoren uit het niveau van de sociale context bestaan uit het domein, medium en situatie (zie Tabel 5).

TABEL 5: DOMEIN, MEDIUM EN SITUATIE

	Domein	Medium	Situatie
Murks en Straattaal	Toegepaste taalwetenschap, sociolinguïstiek	Boek, 119 pagina's	Rapportage van een deelonderzoek van het project "Talen en Culturen in het Utrechtse Lombok en Transvaal (TCULT). Dit is een driejarig onderzoek naar de vermenging van talen en culturen in een multiculturele wijk in Utrecht, dat in 1998 van start ging" (p. 10)
Turbotaal	Toegepaste taalwetenschap, sociolinguïstiek	Boek, 91 pagina's	-
Voetbaltaal	Toegepaste taalwetenschap, sociolinguïstiek	Boek, 119 pagina's	"resultaat van een kruisbestuiving tussen twee onderwerpen die te allen tijde op mijn warme belangstelling mogen rekenen: voetbal en taal." (p. 7)

Vrouwentaal	Taalwetenschap, sociolinguïstiek	Boek, 119 pagina's	"Optimistisch als altijd meen ik dat taal door alle taalgebruikers zelf kan worden gemaakt tot een gemeengoed waarin vrouwen en mannen in taal even goed en even slecht naar voren komen en hun taalgedrag volgens gelijke maatstaven positief en negatief wordt beoordeeld. Vandaar dit boek" (pp. 7-8)
Lesbiaans	Taalwetenschap	Boek, 163 pagina's.	"'s werelds eerste woordenboek van de lesbotaal" (achterkant)
Nederland Meertalenland	Taalwetenschap, sociolinguïstiek	Boek, 222 pagina's	"Dit boek is geschreven om de kennis over meertaligheid in het algemeen, en in Nederland in het bijzonder bij een breed publiek te vergroten.", "Het boek maakt duidelijk dat meertaligheid geen handicap is, maar een verrijking die allerlei voordelen biedt" (achterkant)
Taal is zeg maar echt mijn ding	Taalwetenschap	Boek, 230 pagina's	"Dan is het misschien opbeurend om in ieder geval eens te gaan onderzoeken waar het hem dan in zit, dat taal de wereld zo onduidelijk maakt" (p. 9)

De populairwetenschappelijke boeken zijn allemaal in te delen in beschrijvingen van het taalgebruik van een groep mensen in Nederland. Het domein van het corpus kan worden omschreven als afkomstig uit de vakgebieden van toegepaste taalwetenschap en sociolinguïstiek. Het medium is voor het hele corpus hetzelfde aangezien een van de selectiecriteria was bij het vaststellen van het corpus. Wel is het interessant om te kijken naar de omvang van de boeken. Zo varieert het aantal pagina's van 91 tot 230 pagina's. Het laatste onderdeel van de sociale context wordt bepaald door de situatie waarin het boek is geschreven. Anders gezegd, gaat het dan om de relevantie van het boek. Dit is achterhaald door te kijken naar wat de auteur hier zelf over zegt. In zes van de zeven boeken wordt dit expliciet duidelijk in het boek. De redenen van de auteurs lopen uiteen van "rapportage van een deelonderzoek" tot het onderzoeken van "waar het hem dan in zit, dat taal de wereld zo onduidelijk maakt" (Nortier, 2001, achterkant; Cornelisse, 2010, p. 9). Er kan een patroon worden ontdekt waarbij het vergroten van de kennis van de lezer centraal staat met betrekking tot een bepaald taalgebruik.

4.2.2 Genre

Het volgende analyiseniveau bestaat uit het genre. Dit niveau is geanalyseerd op een viertal factoren. Een van de factoren bestaat uit een tweetal deelkenmerken die apart besproken zullen worden.

Inhoud, type en structuur

Er zal nu worden ingegaan op de factoren inhoud, type en structuur van het corpus (zie Tabel 6).

TABEL 6: INHOUD, TYPE EN STRUCTUUR

	Inhoud	Type	Structuur
Murks en Straattaal	Deelonderzoek TCULT naar het gebruik van jongerentaal op het Dr. F.H. de Bruijne Lyceum	Informeren/ amuseren	Een fenomeen van jongerentaal. Uitgelegd a.d.h.v. korte transcripties
Turbotaal	Beschrijving van taalgebruik door verschillende groepen zoals jongeren en yuppen. Kuitenbrouwer omschrijft deze laatste groep als "carrieremakende 'voorbewegers'" (p. 10)	Informeren/ amuseren	Meeste hoofdstukken worden ingeleid met een voorbeeldgesprek waarin turbotaal wordt gebruikt. Daarna wordt de gebruikte turbotaal uitvergroot.
Voetbaltaal	Beschrijving van taalgebruik in de wereld van voetbal door spelers, journalisten en fans	Informeren en amuseren	De auteur gebruikt vragen om deze daarna zelf te beantwoorden. Schuingedrukte voetbaltermen die daarna worden uitgelegd.
Vrouwentaal	Ondergeschikte positie van vrouwen in taal ten opzichte van mannen	Informeren, amuseren en overtuigen	De auteur generaliseert het verschil tussen man en vrouw en legt vervolgens haar stelling uit a.d.h.v. voorbeelden.
Lesbiaans	Beschrijving van lesbotaal	Informeren	Stelling gepositioneerd. Uitleggen a.d.h.v. voorbeelden uit o.a. media. Lesbiaanse woorden dikgedrukt. Algemene stuk uitgelegd, net zoals in het gedeelte van het boek dat is vormgegeven zoals een woordenboek.
Nederland Meertalenland	Hoofdthema is meertaligheid dat vanuit verschillende thema's wordt belicht.	Informeren, amuseren en overtuigen	Onderwerp. Uitgelegd aan de hand van voorbeelden. Veel gebruik van retorische vragen
Taal is zeg maar echt mijn ding	Spreektaal van de Nederlander	Amuseren	Woorden als kopje die ze uitlegt aan de hand van observaties, vergelijkingen en voorbeelden. Veel

De inhoud wordt bepaald door het onderwerp van het boek. Zoals eerder is gesteld kunnen de boeken worden geplaatst in hetzelfde domein van de toegepaste taalwetenschap. Ditzelfde geldt gedeeltelijk voor de onderwerpen van de boeken. Hierin is een algemene lijn te zien van het taalgebruik van een bepaalde groep. Hierbij verschillen de boeken in de groepen die worden bestudeerd.

Als er wordt gekeken naar het type tekst dan kan er worden gekozen uit een vijftal tekstdoelen. Na het lezen van de boeken is er een aantal tekstdoelen dat vaak voorkomt. Het tekstdoel informeren komt het meeste voor. Daarna volgt het amuseren van de lezer. Het is niet vreemd dat deze twee doelen het meeste voorkomen aangezien de functie van het populairwetenschappelijke genre een samenkomst is van het verstrekken van kennis en het amuseren van de lezer. Een ander tekstdoel dat ook terug te vinden is, is het overtuigen van de lezer. Hierbij wordt de lezer geïnformeerd over een onderwerp. Hierbij wordt er soms een eenzijdig perspectief gehanteerd doordat de auteur de lezer wil overtuigen van zijn standpunt en niet ingaat op tegenargumenten. Zo wil Nortier (2009) in *Nederland Meertalenland* de lezer duidelijk maken dat "meertaligheid geen handicap is, maar een verrijking die allerlei voordelen biedt" (achterkant).

Ook de wijze waarop de auteurs hun onderwerp in de structuur uitleggen en bespreken vertoont overeenkomsten. Zo maken de auteurs veelvuldig gebruik van voorbeelden om fenomenen in taalgebruik uit te leggen. De voorbeelden zorgen voor een duidelijker beeld van hoe het fenomeen geïnterpreteerd moet worden. Daarnaast maken de voorbeelden de tekst levendiger. De wijze waarop de auteurs verschilt wel. Een voorbeeld hiervan is het verschil tussen Cornelisse (2010) en Brouwer (1991). Cornelisse (2010) maakt gebruik van voorbeelden uit het dagelijkse leven en beschrijft deze op een humoristische wijze. Brouwer (1991) maakt juist gebruik van stellingen en illustreert deze aan de hand van voorbeelden uit media en woordenboeken. De toon die hierbij wordt gebruikt is een stuk zakelijker en minder humoristisch in vergelijking tot de aanpak van Cornelisse (2010). Dit verschil kan deels verklaard worden door het doel van de auteur. Cornelisse (2010) lijkt de lezer voornamelijk te willen amuseren en Brouwer (1991) lijkt de lezer meer te willen overtuigen.

Vorm

De factor vorm bestaat uit een tweetal deelkenmerken, namelijk hoofdstuktitels en aantal hoofdstukken (zie Tabel 7).

TABEL 7: HOOFDSTUKTITELS & AANTAL HOOFDSTUKKEN

	Hoofdstuktitels	Aantal hoofdstukken
Murks en Straattaal	Wel nummering. Titels bevatten kern hoofdstuk	7 hoofdstukken
Turbotaal	Geen nummering. Titels bevatten kern hoofdstuk	16 hoofdstukken
Voetbaltaal	Geen nummering. Titels zijn voetbaltermen	14

		hoofdstukken
Vrouwentaal	Geen nummering. Hoofdstukken onderverdeeld in kopjes.	6 hoofdstukken
Lesbiaans	Geen nummering. Titels bevatten kern van hoofdstuk. Is de titel beeldspraak dan volgt een ondertitel met de kern van het hoofdstuk.	4 hoofdstukken
Nederland Meertalenland	Wel nummering van hoofdstukken. Titels bevat kern van hoofdstuk. Hoofdstukken onderverdeeld in vier thema's. Deze zijn ook genummerd. De hoofdstukken bevatten een aantal kopjes die niet zijn genummerd. Deze titels bevatten korte beschrijving van het onderwerp.	16 hoofdstukken
Taal is zeg maar echt mijn ding	Geen inhoudsopgave.	-

De vorm van de populairwetenschappelijke boeken is bepaald door het aantal hoofdstukken, zoals weergegeven in de inhoudsopgave, en de formulering van de hoofdstuktitels. De meeste boeken hebben een inhoudsopgave, waarbij de hoofdstukken meestal ongenummerd zijn. De afwezige nummering in de inhoudsopgave kan worden verklaard doordat de meeste boeken zijn geschreven als een leesboek en niet als een naslagwerk. De hoofdstuktitels bevatten veelal de kern van het hoofdstuk. Dit zorgt ervoor dat de structuur van het boek voor de lezer duidelijk wordt door het lezen van de inhoudsopgave

Het aantal hoofdstukken varieert van vier tot zestien, waarbij de lengte van de hoofdstukken verschilt per boek. Het verschil in aantal komt door het verschil tussen de boeken in de hoeveelheid en verscheidenheid aan informatie. Zo bevat *Nederland Meertalenland* thema's die zeer van elkaar verschillen en die zijn verdeeld over meerdere hoofdstukken.

4.2.3 Code

Het laatste niveau in de genre-analyse bestaat uit de code. Dit niveau is samengesteld uit een viertal factoren, waarvan een factor apart zal worden besproken door de aanwezigheid van een tweetal deelkenmerken.

Talig/niet-talig

Er zal nu worden ingegaan op de factor talig/niet-talig aan de hand van een tweetal deelkenmerken, namelijk subtekst en afbeeldingen (zie Tabel 8).

TABEL 8: TALIG/NIET-TALIG

Talig/niet talig		
	Subtekst	Afbeeldingen
Murks en Straattaal	Voorbeelden van transcripten, fragmenten uit boeken & kranten, woordenlijst	Tabellen
Turbotaal	-	Er is een aantal afbeeldingen in de vorm van strips te vinden
Voetbaltaal	-	-
Vrouwentaal	Een aantal voorbeelden worden tussen de hoofdttekst apart weergegeven.	-
Lesbiaans	-	-
Nederland Meertalenland	Meerdere subtekstvormen. - misverstanden die worden toegelicht, - berichten uit de media; - verdiepende/achtergrond informatie	Ja, tabellen; - kaarten; - afbeeldingen; -
Taal is zeg maar echt mijn ding	-	Er wordt een aantal strips gebruikt

Als er wordt gekeken naar het gebruik van subtekst en afbeeldingen is er een aantal opvallendheden te zien. Zo hebben maar drie auteurs van de zeven ervoor gekozen subtekst te gebruiken. De vorm van het gebruik van deze subteksten varieert. In *Murks en Straattaal* (2001) wordt de subtekst ingevuld door voorbeelden uit transcripten, fragmenten uit media en woordenlijsten. Ook de functie van de subteksten verschilt, zoals is te zien in *Nederland Meertalenland* (2009). Een subtekst kan worden gebruikt ter ondersteuning van de hoofdttekst doordat er een verdere uitleg plaatsvindt van het besproken fenomeen. Een andere functie is vooral verdiepend van aard, waarin er in de subtekst extra informatie wordt gegeven over een onderwerp. Daarnaast kan de subtekst worden gezien als een middel om de lezer afwisseling te bieden door andere informatie te bespreken. Ook ontstaat er zo voor het oog een afwisseling in grote lappen (hoofd)tekst.

Een andere mogelijkheid om een doorbreking van lappen tekst te creëren is het gebruik van afbeeldingen. Vier van de zeven auteurs hebben gebruik gemaakt van afbeeldingen. De vorm hiervan kan erg verschillen. Zo gebruikt Nortier (2009) onder andere tabellen om gegevens uit de hoofdttekst overzichtelijk te weergeven. Cornelisse (2010) gebruikt een aantal afbeeldingen in de vorm van strips. Deze hebben geen duidelijke structurerende of aanvullende functie op de hoofdttekst en lijken vooral toegevoegd te zijn ter vermaak.

Taalkeuze & vertaling en Taalvariëteit & vertaling

Er zal nu worden ingegaan op de taalkeuze met het gebruik van eventuele vertalingen en taalvariëteiten met gebruik van eventuele vertalingen (zie Tabel 9).

TABEL 9: TAALKEUZE & VERTALING EN TAALVARIËTEIT & VERTALING

	Taalkeuze		Taalvariëteit	
	Taal	Vertaling	Variëteit	Vertaling
Murks en	Nederlands	N.v.t.	Hedendaags Nederlands	Nee

Straattaal			in de normale tekst. De transcripten bevatten ook straattaal/ Murks. Deze worden niet vertaald.	
Turbotaal	Nederlands	N.v.t.	Hedendaags Nederlands en, Turbotaal voorbeelden die gedeeltelijk worden uitgelegd	Ja
Voetbaltaal	Nederlands	N.v.t.	Nederlands en voetbaltermen die worden uitgelegd	Ja
Vrouwentaal	Nederlands en een aantal Engelse voorbeelden	Ja	Normaal Nederlands	N.v.t.
Lesbiaans	Nederlands en Engels	Ja	Nederlands en Lesbiaans. In het lexicon sommige Engelse woorden die worden uitgelegd in het Nederlands	Ja
Nederland Meertalenland	Nederlands en Engels	Nee	Normaal Nederlands, Limburgs (wel vertaald), Engels (niet vertaald), fries (wel), Stadfries (wel), Twents (wel), gebarentaal afgebeeld (wel), straattaal (wel), saramaccaans (wel), fa d'ambu (wel), negerhollands (wel), tok pisin (wel), sranang (wel), Papiamento (wel), Japans (wel), Turks (wel), Marokkaans Arabisch (wel), moluks Maleis (wel),	Gedeeltelijk
Taal is zeg maar echt mijn ding	Nederlands	-	Nederlands, woorden uit de spreektaal die worden uitgelegd	Ja

Als er wordt gekeken naar de talen die worden gebruikt, kan er een verschil worden gemaakt tussen hoofdtalen, zoals het Nederlands, Frans en Engels, en het gebruik van andere variëteiten, zoals dialecten en streektalen (zie Tabel 9). Op het gebied van hoofdtalen wordt alleen het Engels gebruikt. In twee van de drie boeken waar het Engels wordt gebruikt worden de Engelse termen vertaald. Deze vertaling kan ervoor zorgen dat de lezer geen moeite meer hoeft te doen voor het vertaalproces. Daarnaast geeft het lezers die het Engels niet goed of niet beheersen de mogelijkheid het voorbeeld alsnog te kunnen begrijpen.

Het gebruik van andere variëteiten komt voornamelijk voor in *Nederland Meertalenland*. De variëteiten dienen hier als voorbeeld van taalkundige fenomenen. Het zijn vaak korte voorbeelden van een of meerdere zinnen waarmee de auteur bijvoorbeeld laat zien hoe code-switching plaats vindt. Andere variëteiten in het corpus bestaan uit de bespreking van Murks, straattaal, Turbotaal, Voetbaltaal, Vrouwentaal. Ook het taalgebruik van jongeren in de vorm van straattaal kan worden benoemd als variëteit. Hier functioneert de variëteit als het onderwerp van het boek. De verschillende variëteiten worden overal vertaald behalve in *Murks* en *Straattaal*. De reden voor de afwezigheid is onduidelijk. Wel blijkt uit de andere boeken dat de vertalingen helpen om variëteiten te begrijpen waardoor voorbeelden een stuk duidelijker worden.

Taalcomplexiteit

Er zal nu worden ingegaan op de taalcomplexiteit door naar het ERK leesniveau van de boeken te kijken (zie Tabel 10).

TABEL 10: LEESNIVEAU

Leesniveau	
Murks en Straattaal	B2
Turbotaal	B2
Voetbaltaal	B1/B2
Vrouwentaal	B2
Lesbiaans	C1
Nederland Meertalenland	B2/C1
Taal is zeg maar echt mijn ding	B1/B2

De taalcomplexiteit van de boeken varieert van een B1/B2 tot C1 leesniveau uit het ERK (zie Tabel 10). Deze niveaus zijn gebaseerd op de leesniveautool van Stichting Accessibility. Het gemiddelde niveau is B2. Dit betekent dat de tekst is geschreven voor een (hoge)onafhankelijke gebruiker van het Nederlands.

4.2.4 Prototype

De kenmerken van het populairwetenschappelijke genre zijn besproken door middel van een genre-analyse. Het doel hiervan is antwoord te kunnen geven op de eerste deelvraag:

- **Wat zijn de kenmerken van het populairwetenschappelijke genre van taalwetenschappelijke boeken?**

De besproken resultaten van de genre-analyse hebben geleid tot een aantal gemeenschappelijke kenmerken in het corpus. Deze kenmerken bieden het antwoord op de tweede deelvraag. Om de kenmerken op een overzichtelijke manier weer te geven, is ervoor gekozen ze samen te vatten in het genre-analysemodel in de vorm van een prototype (zie Tabel 11).

TABEL 11: PROTOTYPE

Prototype			
Sociale context	Sociale & maatschappelijke actoren	Schrijver	-
		Uitgever	-
		Reeks	-

		Doelgroep	Brede benadering formuleren waarbij het geïnteresseerde publiek wordt aangesproken zonder groepen uit te sluiten: dit boek is geschreven voor de lezer die is geïnteresseerd in onderwerp X.
	Domein		Toegepaste taalwetenschap, sociolinguïstiek
	Medium		Populairwetenschappelijk boek
	Situatie		Kennis vergroten van de lezer ten aanzien van onderwerp X
Genre	Inhoud		Taalgebruik van een bepaalde groep.
	Vorm	Hoofdstuktitels	Beschrijving hoofdstuktitels: bijvoorbeeld beschrijvend, informerend, amuserend
		Aantal hoofdstukken	Tussen 4 en 16
	Tekstdoel		Amuseren, informeren en overtuigen
	Structuur		Fenomeen uitleggen aan de hand van voorbeelden uit media, dagelijks leven
Code	Talig/niet talig	Subtekst	Ja, ter ondersteuning of verdieping van hoofdtekst
		Afbeeldingen	Ja, ter ondersteuning of structurering van gegevens
	Taalkeuze	Taal	Nederlands, andere talen mogelijk
		Vertaling	Ja, ter vergroting van begrip en leesgemak
	Taalvariëteit	Variëteit	Mogelijk dialecten & creooltalen
		Vertaling	Ja, ter vergroting van begrip en leesgemak
	Taalcomplexiteit		B2

5.0 Stap 2: Thema's

De tweede stap in het beantwoorden van de hoofdvraag bestaat uit deelvraag 2 waarin het gaat om de thema's te achterhalen die de basis vormen voor de inhoud van het boek over LaRa. De thema's zijn verdeeld op basis van kennissoort, bestaande uit kennis afkomstig uit wetenschap en kennis afkomstig uit maatschappij. Er zal eerst worden ingegaan op de methodologische verantwoording van de opstelling van de wetenschappelijke en maatschappelijke thema's. Daarna zal er worden ingegaan op de analyse en resultaten waarbij de opgestelde thema's zullen worden besproken.

5.1 Methode

De thema's zijn opgesteld op basis van wetenschappelijke en maatschappelijke kennis. De reden voor deze combinatie is het perspectief van het 'interactive science' model, waarin beide domeinen van kennis worden gecombineerd. Deze combinatie leidt tot een breder perspectief, een verduidelijking van de praktische toepasbaarheid en de herkenbaarheid van het besproken fenomeen voor de lezer. Er zal eerst worden ingegaan op de opstelling van thema's op basis van wetenschappelijke kennis. Hierna zal er worden doorgegaan naar de invulling en verwerking thema's op basis maatschappelijke kennis.

5.1.1 Wetenschappelijk

Om uit de wetenschappelijke kennis een aantal thema's te distilleren is ervoor gekozen om een bronnenonderzoek te doen. Hierbij is het belangrijk om een "gedisciplineerde en systematische aanpak" te gebruiken zodat het zoekproces niet veel tijd in beslag neemt (Nederhoed, 2007, p. 47). Nederhoed onderscheidt een viertal stappen die van belang zijn om het bronnenonderzoek gestructureerd aan te pakken. Deze bestaan uit (1) in kaart brengen van het onderzoeksveld, (2) raadplegen van "bibliothecaire systemen", (3) opzoeken van "relevante internetgegevens" en (4) optekenen van "waardevolle gegevens" (Nederhoed, 2007, p. 47).

Deze vier stappen hebben de basis gevormd voor het bronnenonderzoek in deze scriptie. Het resultaat bestaat uit een verzameling aan wetenschappelijke literatuur. Om een antwoord te kunnen geven op de tweede deelvraag is er een extra stap gezet om de verzamelde wetenschappelijke literatuur te vertalen naar een aantal thema's. De extra stap bestaat uit het categoriseren van de verzamelde wetenschappelijke literatuur. De categorisering heeft plaatsgevonden door de artikelen samen te vatten en labels toe te kennen waarin de kern van het artikel wordt gereflecteerd. Vervolgens zijn de artikelen geordend op basis van de toegekende labels. Dit is gedaan door de labels te groeperen door bijvoorbeeld te letten op of er wordt ingegaan op algemene kenmerken van LaRa, de plaats van LaRa in de geschiedenis of beschrijvingen en onderzoeken naar het gebruik van LaRa in een specifieke talige constellatie in een gebied. Op basis van deze informatie zijn er thema's opgesteld, waardoor de samenhang tussen verschillende labels duidelijk wordt gemaakt.

De verantwoording van de thema's zal worden besproken in de resultaten door in te gaan op welke artikelen als basis hebben gediend voor de thema's. Dit zal gebeuren aan de hand van een tabel die voor elke thema op dezelfde wijze is ingedeeld (zie Tabel 12). Hierin staan de labels van de referenties die van toepassing zijn op het thema, de desbetreffende referentie en een korte weergave van de relevante informatie uit het artikel.

TABEL 12: WEERGAVE THEMA'S EN REFERENTIES

Label	Referentie	Kern

De wetenschappelijke thema's die resulteren uit de vierde stap zijn achterhaald door middel van een bottom-up aanpak, waarbij er vanuit het corpus een aantal thema's is opgesteld. Voor de maatschappelijke thema's ligt dit anders, aangezien hier een top-down aanpak is gebruikt.

5.1.2 Maatschappelijk

Naast de wetenschappelijke kennis, is er ook gebruik gemaakt van maatschappelijke kennis om LaRa zo in een breder perspectief te kunnen plaatsen. Het maatschappelijke corpus is vormgegeven door een combinatie te maken van voorbeelden uit de media en persoonlijke interviews met dagelijkse gebruikers van LaRa uit mijn eigen omgeving. Deze bronnen, media en interviews, vormen direct de thema's voor de structurering van de maatschappelijke kennis. Hierdoor zijn de maatschappelijke thema's al bepaald, en zal er worden gekeken naar hoe deze worden ingevuld. Dit zorgt ervoor dat er sprake is van een top-down aanpak. Er zal nu worden ingegaan op hoe de invulling van beide thema's is bepaald.

Media

De keuze voor mediavoorbeelden zorgt ervoor dat deze herkenbaar zijn doordat lezers van het boek de mediabronnen kunnen herkennen. Daarnaast laat het zien dat LaRa een praktijk is die in verschillende settings wordt gebruikt, vaak zonder dat mensen zich hier van bewust zijn.

De selectie van de mediavoorbeelden heeft plaatsgevonden op basis van het gebruik van LaRa in media. Hierbij gaat het om het gebruik van LaRa als communicatiemodus en niet om de bespreking van de communicatiemodus in de media. De reden hiervoor is dat het gebruik van LaRa in media zorgt voor bruikbare voorbeelden om te illustreren waar het gebruik van LaRa allemaal voorkomt. Ook is ervoor gekozen geen talige combinaties uit te sluiten en af te gaan op de gevonden LaRa situaties. De uiteindelijke invulling van het media thema zal worden besproken bij de resultaten.

Interviews

De interviews zijn gebruikt om een inzicht te krijgen in de ervaringen en meningen van gebruikers van LaRa. De keuze voor de interviews zorgt ervoor dat het gebruik van LaRa een persoonlijker dimensie krijgt doordat een interview goed te gebruiken is "open, ingewikkelde en gevoelige vragen" (Nederhoed, 2007, p. 68). De participanten voor de interviews zijn bepaald door middel van een "doelgerichte

selectie”, zodat de participanten “bepaalde kenmerken representeren” (Boeije, 2005, p. 269). In dit geval is er één kenmerk gebruikt om te zorgen voor een representatieve groep van LaRa gebruiker, bestaande uit: De participant moet *LaRa als praktijk* inzetten of hebben ingezet, maar hoeft geen kennis te hebben van *LaRa als concept*. Aanvullend is er een kenmerk gedefinieerd zodat de participanten het gebruik van LaRa kunnen vertegenwoordigen in verschillende talige constellaties.

Op basis van beide kenmerken en de hoeveelheid van het overige wetenschappelijke en maatschappelijke materiaal is ervoor gekozen om een viertal interviews af te nemen (zie Tabel 13).

TABEL 13: PARTICIPANTEN INTERVIEWS

Participant	Luistertaal	Actieve taal
1	Fries	Nederlands
2	Duits	Nederlands
3	Berbers	Nederlands
	Arabisch	Berbers
4	Noors	Deens
	Zweed	Deens

Vervolgens heeft het viertal participanten verteld over hun ervaringen met LaRa en het gebruik van LaRa. Er is gebruik gemaakt van een half-gestructureerd interview aangezien dit de mogelijkheid biedt om in te gaan op vooraf bepaalde onderwerpen en eventuele aanvullende interessante opmerkingen. De vooraf bepaalde onderwerpen betreffen algemene kenmerken, talenkennis, gebruik van luistertaal en hun houding ten opzichte van luistertaal.

5.2 Analyse & resultaten

In deelvraag 2 staat het opstellen van thema's centraal. Aangezien de thema's zijn opgesteld aan de hand van een wetenschappelijk corpus en een maatschappelijk corpus zullen deze apart worden besproken. Het resultaat hiervan zijn thema's die de basis bieden voor de inhoud van het populairwetenschappelijke boek over luistertaal.

5.2.1 Wetenschappelijke kennis

De wetenschappelijke thema's zijn opgesteld aan de hand van wetenschappelijke artikelen. Deze zijn samengevat en gelabeld waarbij de artikelen die hetzelfde onderwerp betreffen onder een thema zijn gezet. Er zal nu per thema worden ingegaan op welke artikelen zijn gebruikt om het thema vorm te geven.

Thema 1: Algemeen

Thema 1 is opgesteld aan de hand van de referenties en labels uit tabel 14.

TABEL 14: THEMA 1 ALGEMEEN

Label	Referentie	Relevante informatie
Houding LaRa	Backus et al. (2013)	Houding en omgang met taal wordt besproken. LaRa als een van de toekomstige mogelijkheden
Acquired LaRa	Bahtina-Jantsikene (2013)	Het gebruik van LaRa in Estland wordt besproken in de constellatie tussen het Ests en het Russisch
Definitie LaRa, Inherent LaRa, acquired LaRa	Bahtina en ten Thije (2012)	Er wordt ingegaan op de definitie van lingua receptiva. Daarnaast is er aandacht voor de mogelijkheid tot LaRa bij talen die aan elkaar zijn verwant, en talen die niet aan elkaar zijn verwant, beschrijving van wetenschappelijke aandacht voor LaRa
Acquired LaRa	Bahtina, ten Thije en Wijnen (2013)	Onderzoek naar hoe LaRa werkt in het geval van niet gerelateerde/verwante talen
Voordelen LaRa	Braunmüller (2007)	Beschrijving van voordelen LaRa ten opzichte van gebruik van een lingua franca en taal van de ander
Definitie LaRa	Rehbein et al. (2012)	Definitie van LaRa wordt besproken
LaRa in Europa	Santos Alves en Mendes (2006)	Definitie van intercomprehension. En het gebruik van intercomprehension in het EU&I Project
Definitie LaRa, toekomst LaRa	Ten Thije (2010)	Definitie van LaRa wordt besproken. Ook wordt er ingegaan op het toekomstperspectief dat LaRa kan bieden
Definitie LaRa	Ten Thije (2013)	Definitie van LaRa. Korte bespreking andere perspectieven
Communicatiemodi	Van Mulken, en Hendriks (2012)	Vergelijkend onderzoek naar gebruik van lingua franca, taal van de ander en receptieve meertaligheid. Daarnaast vergelijking van voor-en nadelen van de verschillende modi.

Centraal in dit thema staat het begrip LaRa. De labels weergeven allemaal aspecten van wat LaRa inhoudt, en welke factoren meespelen in de mogelijkheid tot het gebruik van LaRa. Dit zijn algemene kenmerken waarmee het begrip LaRa kan worden uitgelegd, waardoor ze zijn gegroepeerd in het thema Algemeen.

Thema 2: Geschiedenis

Thema 2 is opgesteld aan de hand van de referenties en labels uit tabel 15.

TABEL 15: THEMA 2 GESCHIEDENIS

Label	Referentie	Kern
Habsburgse Rijk, LaRa geschiedenis	Bahtina en ten Thije (2012)	Gevolgen van Europese ontwikkelingen in de afgelopen eeuwen: monolingualisme, afname van LaRa.

Geschiedenis Nederland/Duitsland	Beerkens en ten Thije (2010)	Historische schets van de relatie tussen Duitsland en Nederland, en welke gevolgen deze heeft voor de talenkennis
Geschiedenis houding taal	Beerkens (2010).	Beschrijving van gebruik receptieve meertaligheid aan het einde van de middeleeuwen
Geschiedenis Scandinavië	Braunmüller (2002)	Historische schets van Scandinavië.
Noord Europa, LaRa geschiedenis	Braunmüller (2007)	Beschrijving van LaRa in de Hanze door de handelaren. Beschrijving verval LaRa
Hanze LaRa	Braunmüller (2013)	Gebruik van LaRa in de Hanze door de handelaren. Uitleg van de mogelijkheid en het succes van LaRa. Beschrijving van verval van gebruik LaRa
Handelaren LaRa	Gooskens, van Bezooijen en Kuschner (2010)	Tekenen taalcontact tussen Nederlands en Zweeds. Historische schets van taalgebruik in de tijd van de Hanze.
Schotse handel LaRa	Lorvik (2003)	Beschrijving taalcontact tussen Schotten en Noren gedurende de late middeleeuwen. Een van de communicatiemodi was semi-communication
Hanze, Bergen	Nesse (2003)	Talige situatie van Bergen, een Hanzestad, wordt beschreven. Noren en Duitsers gebruikten o.a. Passieve tweetaligheid om elkaar te kunnen begrijpen
Habsburgse rijk	Rindler-Schrjerve en Vetter (2007)	Taalpolitiek uit het Habsburgse Rijk komt aan bod en dient als voorbeeld van een meertalig management en planning. Dit wordt afgezet tegen de huidige Europese situatie
Houding LaRa verleden	Ten Thije (2010)	Talige situatie in de middeleeuwen en begin van de moderne tijd. Daarnaast redenen voor verval van het gebruik van LaRa.

Centraal in dit thema staat het gebruik van LaRa in de geschiedenis. Hierbij zijn er verschillende historische contexten te zien waarin het gebruik van LaRa wordt toegelicht, waaronder het Habsburgse Rijk, tijd van de Hanze, en de Schotse handel met Noorwegen. Daarnaast is er een aantal artikelen waarin de historische context van een gebied wordt toegelicht waarmee het huidige gebruik van LaRa kan worden verklaard. Dit is een andere focus dan de historische contextsituaties waarin het gebruik van LaRa centraal staat, maar is vanwege de bespreking van geschiedenis onder hetzelfde thema geplaatst.

Thema 3: Scandinavië

Thema 3 is opgesteld aan de hand van de referenties en labels uit tabel 16.

TABEL 16: THEMA 3 SCANDINAVIË

Label	Referentie	Kern
Pan-Scandinavische LaRa	Bahtina en ten Thije (2012)	Voorbeeld van LaRa in verleden is pan Scandinavische receptieve meertaligheid
Scandinavië	Beerkens (2010)	Bespreking Scandinavisme. Een van de factoren is dat Scandinaviërs zich bewust zijn van het verwantschap tussen de Scandinavische talen
Scandinavië	Braunmüller (2013)	Mogelijkheid tot LaRa in Scandinavië door Scandinavisme in plaats van nationalisme
Scandinavië	Braunmüller (2002)	Beschrijving van receptieve meertaligheid in Scandinavië
Scandinavië, semi-communication	Braunmüller (2007)	Semi-communication misleidende term voor LaRa in Scandinavië. Beschrijving van gebruik LaRa in Scandinavië.
Scandinavië, intercomprehension	Delsing (2007)	Onderzoek naar passief begrip tussen sprekers van Scandinavische talen
Scandinavië, semi-communication	Doetjes (2007)	Onderzoek naar methodes die kunnen worden ingezet om het onderlinge passieve begrip van Scandinavische sprekers te testen
Scandinavië	Ten Thije (2010)	Beschrijving van ontstaan van de pan-Scandinavische receptieve meertaligheid
Scandinavië, semi-communication, receptive multilingual communication	Zeevaert (2007)	Beschrijving van receptieve meertaligheid in Scandinavië. Ook worden belangrijke factoren besproken die van invloed zijn op het gebruik van receptieve meertaligheid

Centraal in dit thema staat het gebruik van LaRa in Scandinavië. Dit wordt ingevuld door artikelen waarin het gebruik van LaRa en de mogelijkheid tot LaRa in Scandinavië wordt besproken. Ook worden er voorbeelden gegeven van het gebruik van LaRa nu.

Thema 4: Duitsland & Nederland

Thema 4 is opgesteld aan de hand van de referenties en labels uit tabel 17.

TABEL 17: THEMA 4 DUITSLAND & NEDERLAND

Labels	Referentie	Kern
Duitse/Nederlandse LaRa	Beerkens en ten Thije (2011)	LaRa op de grens van Nederland en Duitsland
Duitse/Nederlandse LaRa	Beerkens (2010)	Onderzoek naar Duits/Nederlandse LaRa in grensgebied van de Euregio
Goethe Instituut,	Ribbert en	Beschrijving van gebruik receptieve

Duits/Nederlandse receptieve meertaligheid	ten Thije (2007)	meertaligheid in een Duits/Nederlandse constellatie bij het Goethe instituut
Duits/Nederlandse LaRa	Snijkers (2014)	Onderzoek naar de gebruikte communicatiemodi, onder andere LaRa, in de Euregio in Zuid-Limburg

Centraal in dit thema staat LaRa in een Nederlands/Duitse constellatie. Dit wordt vormgegeven door communicatie in het grensgebied van Nederland en Duitsland, en het taalbeleid in een internationale Duitse organisatie die in Nederland is gevestigd.

Thema 5: Estland

Thema 5 is opgesteld aan de hand van de referenties en labels uit tabel 18.

TABEL 18: THEMA 5 ESTLAND

Labels	Referentie	Kern
Estland	Bahtina et al (2013)	Onderzoek naar LaRa in een Estse/Russische constellatie
Estland, Estse/Russische LaRa	Bahtina-Jantsineke (2013)	Onderzoek naar LaRa in een Estse-Russische constellatie
Estland, Estse/Russische LaRa	Verschik (2004)	Beschrijving van gebruik receptieve meertaligheid tussen Russische sprekers en Estse sprekers in Estland
Estland, Estse/Russische LaRa	Verschik (2005)	Beschrijving van Estse samenleving, en gebruik van Estse/Russische LaRa
Estland, Estse-Finse LaRa	Verschik (2012)	Beschrijving van de inzet van receptieve meertaligheid in een Estse/Finse constellatie in klant-verkoper gesprekken in Tallinn
Estland, Estse/Russische code-switching	Zabrodsjkaja (2009)	Beschrijving van LaRa onder de noemer van code-switching in Estse media, tussen sprekers van het Ests en sprekers van het Russisch

Centraal in dit thema staat het gebruik van LaRa in Estland. Hierbij zijn er verschillende talige constellaties te vinden in het gebruik van LaRa. Het gaat dan om Estse-Russische LaRa, en Estse-Finse LaRa.

Thema 6: Europese Unie

Thema 6 is opgesteld aan de hand van de labels en referenties uit tabel 19.

TABEL 19: THEMA 6 EUROPESE UNIE

Labels	Referentie	Kern
Europese regelgeving	Bahtina en ten Thije (2012)	Steeds meer aandacht voor meertalige communicatie in de EU. Voorbeeld: het behoud van de 23 officiële talen in de EU en alle Europeanen moeten naast hun moedertaal minstens twee andere talen leren

Euregio	Beerkens en ten Thije (2011)	LaRa in de Euregio op de grens van Nederland en Duitsland. Gebruik van receptieve meertaligheid op institutioneel niveau
Directoraat Generaal Vertaling	Van Klaveren, de Vries en ten Thije (2013)	Gebruik van intercomprehension in bij het DGT wordt beschreven

Centraal in dit thema staat het gebruik van LaRa in de talige organisatie op verschillende institutionele niveaus binnen de Europese Unie. In de artikelen wordt er ingegaan op hoe LaRa wordt ingezet op het institutionele niveau, en kan worden ingezet ter ondersteuning van de talige diversiteit in Europa.

Thema 7: Zwitserland

Thema 7 is opgesteld aan de hand van de referenties en labels uit tabel 20.

TABEL 20: THEMA 7 ZWITSERLAND

Labels	Referentie	Kern
Zwitserse leger	Berthele en Wittlin (2013)	Redenen voor het gebruik van LaRa in het Zwitserse leger. Onderzoek naar de meningen van onder andere soldaten
Zwitserland, Swiss model	Werlen (2007)	Uitleg linguïstische situatie in Zwitserland. Onder andere het gebruik van LaRa in een van de Zwitserse kantons

Centraal in dit thema staat het gebruik van LaRa in Zwitserland. Het gaat dan om hoe LaRa in de samenleving een rol speelt, en in het Zwitserse leger.

Thema 8: Projecten

Thema 8 is opgesteld aan de hand van de referenties en labels uit tabel 21.

TABEL 21: THEMA 8 PROJECTEN

Label	Referentie	Kern
Projecten	Bahtina en ten Thije (2012)	Aantal Europese projecten om taaldiversiteit te bevorderen: DYLAN, LINEE, GALANET & GALAPRO, EUROCOM
EUROCOM	Grzega (2005)	De aanpak van het EUROCOM project wordt beschreven waarin LaRa wordt ingezet om een andere taal te leren

Centraal in dit thema staan Europese onderzoeksprojecten waarin het gebruik van LaRa in verschillende contexten wordt onderzocht. Het gaat dan om hoe LaRa als middel kan worden ingezet bij het leren van een nieuwe taal.

Thema 9: Slowakije

Thema 9 is opgesteld aan de hand van de referenties en labels uit tabel 22.

TABEL 22: THEMA 9 SLOWAIJKE

Label	Referentie	Kern
Slowaaks/Tsjechische LaRa	Sloboda en Nábélkova (2013)	Onderzoek naar online discussies op Tsjechische websites waar Slowaakse artikelen te vinden zijn.

Centraal in dit thema staat het gebruik van LaRa in een Slowaakse/Tsjechische constellatie. Ondanks dat het thema maar één referentie betreft, is er gekozen om een apart thema te gebruiken aangezien het label niet voldoende aansluit bij andere labels en de daaruit volgende thema's.

De besproken negen thema's zijn nog niet volledig doordat deze alleen zijn gebaseerd op basis van een wetenschappelijk corpus. Er is nog een aanvulling nodig vanuit de maatschappelijke kennis aangezien deze van belang wordt geacht in de wetenschapscommunicatie vanuit het 'interactive science' model. Hier zal dan nu ook op worden ingegaan.

5.2.2 Maatschappelijke kennis

De maatschappelijke kennis is vormgegeven door uit te gaan van twee vormen van maatschappelijke kennis, namelijk media en personen. Dit vormen direct ook de thema's van de maatschappelijke kennis. Er zal nu worden gekeken naar welke invulling deze thema's hebben gekregen.

Thema 10: Media

Het thema media is vormgegeven aan de hand van een aantal voorbeelden van het gebruik van *LaRa als praktijk* in de media. De voorbeelden bestaan uit korte of langere interviews tussen twee personen, die LaRa gebruiken als enige of aanvullende communicatiemodus. Een korte beschrijving van de voorbeelden:

- Omroep Fryslân – Hjoed
Hjoed is een dagelijks journaal waarin het nieuws in het Fries wordt gepresenteerd. LaRa wordt gebruikt als communicatiemodi als een interviewer in een rapportage een Nederlands sprekende expert of betrokkene interviewt. Hierbij gebruikt de interviewer het Fries altijd als actieve taal en kunnen Nederlands sprekende experts en betrokkene ervoor kiezen het Nederlands als actieve taal te gebruiken. Het gebruikte voorbeeld bestaat uit een interview tussen een Friessprekende interviewer en een Nederlandssprekende schaatser Bob de Vries (Omrop Fryslân, 17 februari 2014).
- Interview Charlize Theron
Charlize Theron is een bekende Hollywood actrice van Zuid-Afrikaanse afkomst. In het voorbeeld wordt ze geïnterviewd door een Vlaamse spreker van het Nederlands en antwoordt ze in het Afrikaans. (Petrande, 16 maart 2013)
- Broen/Bron ("The Bridge")
The Bridge is een Deens/Zweedse detectiveserie waarin de Deense en Zweedse politie gedwongen zijn samen te werken bij het oplossen van een moord. In het voorbeeld ontmoeten de hoofdrolspelers van de Deense en Zweedse politie elkaar voor de eerste keer en gebruiken ze LaRa. (Rosenfeldt, Sieling & Georgsson, 21 september 2011).

Thema 11: Persoonlijke kennis

Het thema persoonlijke kennis is ingevuld aan de hand van een viertal interviews. Het resultaat van deze interviews zijn te zien in tabel 23. Dit is een verkorte samenvatting van de resultaten aangezien niet alles uit de interviews interessant bleek te zijn. Daarnaast is de bedoeling om een weergave te geven van de inhoudelijke invulling van het thema. De uiteindelijke bewerking van de thema's zal plaatsvinden in de derde deelvraag.

TABEL 23: THEMA 11 PERSOONLIJKE KENNIS

	Participant a	Participant b	Participant c	Participant d
Leeftijd	Geen antwoord	Geen antwoord	21	19
Werk/studie	Creatieve therapie	Schrijfster, filosofie, presentatrice	Student communicatie	Student maatschappelijke zorg
Luistertalen	Duits	Noors, Zweeds	Fries	Berbers, Arabisch
Passieve taalvaardigheid in luistertaal	Goed	Beperkt	Goed	Goed
Actieve taalvaardigheid in luistertaal	Beperkt	Heel beperkt	Goed	Berbers: goed Arabisch: beperkt
Situatie luistertaal	Op het werk in de rol van verkoper in relatie tot een aantal Duitse klanten	In interviews in de serie Licht op het Noorden met een aantal geïnterviewden uit Noorwegen en Zweden	Op het werk in de rol van verkoper in relatie tot een aantal Friesprekende klanten	Berbers: In de thuissituatie, waarbij ouders Berbers gebruiken en de participant Nederlands Arabisch: Op het werk in de rol van verkoper in relatie tot Arabisch sprekende klanten
Bepaling gebruik luistertaal	Als de aanpassing naar taal van de ander mislukte	Voorafgaand aan het interview	Automatisch	Thuis: Automatisch Werk: Als het bekend is dat de Arabische klanten het Berbers begrijpen
Mening	Wennen dat LaRa kan en werkt omdat de aanwezigheid van twee talen in een	Verrassend dat het blijkt te werken. Het creëert een band	Automatisch proces. Het voelt natuurlijk om deze keuze te maken	Automatisch proces

5.2.3 Thema's

In het afgelopen hoofdstuk zijn er thema's opgesteld op basis van wetenschappelijke kennis en maatschappelijke kennis, zodat er een antwoord kan worden gegeven op deelvraag 2:

- **Wat zijn de relevante thema's voor een boek over *Lingua Receptiva (LaRa)*?**

Uiteindelijk zijn er op basis van het wetenschappelijke en maatschappelijke corpus een elftal thema's ontstaan. Aangezien de invulling van het elftal thema's uitvoerig is besproken in het afgelopen hoofdstuk zal er alleen een opsomming worden gegeven van de opgestelde thema's, bestaande uit:

1. Algemeen
2. Geschiedenis
3. Scandinavië
4. Duitsland & Nederland
5. Estland
6. Europese Unie
7. Zwitserland
8. Projecten
9. Slowakije
10. Media
11. Persoonlijke kennis

6.0 Stap 3: Inhoud

De derde stap in het beantwoorden van de hoofdvraag bestaat uit deelvraag 3 waarin het gaat om de uiteindelijke inhoud van het boek over LaRa. Er zal eerst worden ingegaan op de methodologische verantwoording van de invulling het boek over LaRa. Hierna zal er worden ingegaan op de analyse en de resultaten waarbij er aan de hand van voorbeelden de concrete inhoud van het boek over luistertaal zal worden besproken.

6.1 Methode

De uiteindelijke inhoud van het boek over LaRa is bepaald door een combinatie te maken van het opgestelde prototype uit deelvraag 1 en de opgestelde thema's uit deelvraag 2. Deze combinatie is gemaakt door het prototype uit deelvraag 1 toe te passen op het onderwerp LaRa en in te vullen met de thema's uit deelvraag 2. Er zal nu worden ingegaan op hoe de uiteindelijke inhoud van het boek over LaRa vorm heeft gekregen aan de hand van de drie niveaus uit het prototype.

6.1.1 Sociale context

Het niveau sociale context wordt gebruikt om de context waarin het boek wordt geschreven te kunnen duiden aan de hand van een drietal factoren: sociale & maatschappelijke actoren, domein, medium en situatie. Er zal kort worden ingegaan op de operationalisatie van dit niveau om de vormgeving van de sociale context te verduidelijken.

Sociale & maatschappelijke actoren, domein, medium en situatie

Binnen de sociale & maatschappelijke actoren zijn er een viertal deelkenmerken: schrijver, uitgever, reeks en doelgroep. Voor het deelkenmerk schrijver geldt dat er in het prototype geen gegevens staan over de schrijver aangezien deze per boek kan verschillen. In dit geval ben ik de schrijver en hoeft er geen verdere analyse plaats te vinden om de schrijver te achterhalen. Ook voor de uitgever en de reeks hoeft er geen analyse plaats te vinden, aangezien het vaststaat dat er van beide geen gebruik wordt gemaakt. Voor de doelgroep geldt dat deze kan worden ingevuld door het onderwerp X in het prototype aan te passen naar het huidige onderwerp luistertaal.

De factoren domein, medium en situatie staan ook al vanaf het begin van het onderzoek vast: Het doel van de scriptie is namelijk het schrijven van een populairwetenschappelijk boek (medium) over een taalwetenschappelijk onderwerp (domein) in de vorm van luistertaal. Aangezien er in de wetenschap steeds meer aandacht is voor luistertaal, terwijl de maatschappij worstelt met vraagstukken waarbij luistertaal een oplossing kan zijn (situatie).

6.1.2 Genre

Op het niveau van genre is het prototype ingevuld op basis van de thema's uit deelvraag 2. Deze thema's bieden namelijk de inhoudelijke basis van het boek. Het niveau genre bestaat uit vier factoren die sterk met elkaar zijn verbonden: Inhoud,

vorm, tekstdoel, structuur. Er zal nu worden ingegaan op de vier factoren door te bespreken hoe ze zijn toegepast in het luistertaalboek.

Inhoud

Uit het prototype blijkt dat de inhoud van de boeken bestaat uit een beschrijving van het taalgebruik van een bepaalde groep. Dit is toegepast op het luistertaalboek door de beschrijving enigszins aan te passen aangezien luistertaal een volledige communicatiemodus is en geen taalgebruik.

In het boek over luistertaal is de inhoud bepaald door middel van de opgestelde thema's uit deelvraag 2, en aanvullende contextinformatie over de thema's. Deze contextinformatie is van belang aangezien de contextinformatie functioneert als aanvulling en ondersteuning van de thema's. De beschikbaarheid van de contextinformatie is bepalend geweest in het beoordelen van de bruikbaarheid van de thema's. Thema's die te weinig informatie bevatten en waar te weinig contextinformatie over te vinden is, zijn uitgesloten van het boek. De thema's waarover wel genoeg contextinformatie is te vinden, vormen uiteindelijk de basis voor het boek. In de resultaten zal er worden ingegaan op de thema's die zijn gebruikt en de aanvullende contextinformatie bij de thema's.

Vorm

De factor vorm uit het prototype bestaat uit twee deelkenmerken, namelijk hoofdstuktitels en het aantal hoofdstukken. Uit het prototype blijkt het aantal hoofdstukken te variëren van 4 tot 16 hoofdstukken, waarbij de hoofdstuktitels beschrijvend, informerend of amuserend van aard zijn.

Hoofdstuktitels

In het boek is ervoor gekozen de titels van de hoofdstukken beschrijvend van aard te maken. De reden hiervoor is dat er een directe focus ontstaat voor de lezer aan het begin van het hoofdstuk.

Aantal hoofdstukken

Het aantal hoofdstukken is bepaald aan de hand van de thema's. Dit is gedaan door de thema's te beoordelen op de hoeveelheid informatie, beschikbaarheid van extra informatie en een gelijke lengte van de hoofdstukken. Zo bevatten sommige thema's veel informatie waardoor er is gekozen deze in meerdere hoofdstukken te bespreken, zoals het thema algemeen dat als basis heeft gediend voor een vijftal hoofdstukken. Andere thema's bevatten minder informatie waardoor er is gekozen om deze in een hoofdstuk te bespreken, zoals het thema Scandinavië. Ook is er gelet op de beschikbaarheid van extra informatie over het thema. Dit houdt in dat een thema alleen als hoofdstuk is gebruikt als er aanvullende informatie beschikbaar was om het gebruik van LaRa in een bredere context te plaatsen. Daarnaast is er gelet op een gelijke lengte van de hoofdstukken, zodat de hoeveelheid aan informatie voor elk hoofdstuk ongeveer hetzelfde is. Dit is gedaan zodat er een vorm van consistentie zit in de hoeveelheid aan informatie in elk hoofdstuk.

Een verdere structurering heeft plaatsgevonden door de hoofdstukken te organiseren aan de hand van een viertal delen. Dit is gedaan door de hoofdstukken samen te voegen waarin LaRa vanuit eenzelfde perspectief wordt behandeld. Om het perspectief van elk deel en het onderwerp van de hoofdstukken te verduidelijken, is ervoor gekozen gebruik te maken van beschrijvende titels.

Tekstdoel

Uit het prototype blijkt dat er meerdere tekstdoelen worden gebruikt in de populairwetenschappelijke boeken bestaande uit amuseren, informeren en overtuigen. Er is gekozen om deze ook te gebruiken in het boek over luistertaal, zodat het binnen de rest van het genre past. Het belangrijkste doel is informeren waarvan sprake is als “de zender kennis wil overdragen” (Steehouder et al., 2006, p. 27). Dit is ook terug te zien in de achterliggende reden voor het schrijven, namelijk: kennis vergroten van de lezer ten aanzien van luistertaal. Daarnaast is het van belang de lezer te laten zien dat de inzet van LaRa een mogelijk alternatief is naast andere communicatiemodi. Dit kan door de lezer te overtuigen wat leidt “tot bepaalde meningen of houdingen ten aanzien van iets of iemand én bepaalde gedragsintenties” (Janssen et al., 2007, p. 40). Als laatste komt het amuseren om de aandacht van de lezer te trekken en te houden, “zodat ze de tekst daadwerkelijk gaan lezen (en blijven lezen)” (Steehouder et al., 2006, p. 142). Dit is ingevuld door gebruik te maken van extra informatie die niet van belang is om LaRa te begrijpen maar die amusementswaarde aan de tekst toevoegt.

Een populairwetenschappelijk boek moet naast informatief namelijk ook amuserend zijn zodat de lezer wil blijven lezen en dat het leuk blijft om te lezen. Dit leidt tot de volgende invulling van de drie doelen:

- De lezer informeren over wat luistertaal is en waar het wordt gebruikt;
- De lezer overtuigen dat luistertaal een oplossing of aanvulling op het bestaande repertoire kan zijn in meertalige situaties;
- De lezer amuseren door middel van het gebruik van aanvullende informatie in de tekst in de vorm van wetenswaardigheden.

Structuur

Uit het prototype blijkt dat de structuur om het onderwerp in een boek te bespreken wordt bepaald door het uitleggen van een fenomeen aan de hand van voorbeelden uit media en het dagelijks leven. In het boek is deze structuur toegepast door het fenomeen luistertaal uit te leggen aan de hand van voorbeelden afkomstig uit media, interviews, wetenschappelijke artikelen en overige bronnen.

Media

De media voorbeelden zijn gebruikt in een apart hoofdstuk dat als doel heeft het gebruik van LaRa in de praktijk te laten zien. Door te kiezen voor voorbeelden uit de media ontstaat de mogelijkheid dat de lezer het voorbeeld herkent of de gebruikers van LaRa herkent. Dit kan ervoor zorgen dat de lezer ziet dat LaRa overal voorkomt en niet uitsluitend een theoretisch concept is. Daarnaast ontstaat er een verbinding tussen de verschillende actoren uit het ‘interactive science’ model, aangezien de theoretische communicatiemodus LaRa wordt besproken aan de hand van een maatschappelijk voorbeeld.

Interviews

Voorbeelden uit het dagelijks leven zijn afkomstig uit het thema persoonlijke kennis uit deelvraag 2. Deze voorbeelden bestaan uit interviews die zijn omgezet naar portretten met als doelgebruikers van LaRa aan het woord te laten over hun ervaringen en meningen over LaRa. De lezer kan op deze wijze zien hoe mensen LaRa gebruiken en welke mening ze erover hebben. Daarnaast ontstaat ook hier een verbinding tussen de verschillende actoren uit het ‘interactive science’ model,

aangezien maatschappelijke kennis wordt gebruikt het wetenschappelijke concept in een maatschappelijk perspectief te plaatsen.

Wetenschappelijke artikelen

Voorbeelden uit wetenschappelijke artikelen bestaan uit transcripten en casussen. Aangezien beide op een andere manier zijn verwerkt, zullen ze apart worden besproken.

Transcripten

Een transcript bestaat uit een weergave van gesprek waarin staat "wat er door wie gezegd wordt . . . [en] ook wanneer iemand iets zegt en hoe." (Mazeland, 2008, p. 21). In de wetenschappelijke artikelen worden de transcripten gebruikt om bijvoorbeeld de totstandkoming van begrip te analyseren. Deze wetenschappelijke analyses zijn echter niet van belang in het luistertaalboek. Het doel van de transcripten in het boek over LaRa is om verschillende talige constellaties te laten zien waarin mensen LaRa als communicatiemodus gebruiken. De talige constellatie is gebruikt om te bepalen waar een transcript geplaatst kan worden in het boek, zodat het transcript een illustratieve functie heeft ten opzichte van de rest van het hoofdstuk.

Casussen

Naast transcripten is er in het boek ook gebruik gemaakt van casusbeschrijvingen, afkomstig uit wetenschappelijke artikelen, om het gebruik van LaRa of de mogelijkheid tot het gebruik van LaRa binnen een context te plaatsen. De casussen hebben een ondersteunende of illustratieve functie ten aanzien van het hoofddoel van de tekst, namelijk het vergroten van de kennis van de lezer over luistertaal.

6.1.3 Code

Het niveau code betreft de taalkeuzes die auteurs maken in een genre. Bij het boek over LaRa is er uitgegaan van de resultaten uit het prototype om de invulling van het niveau code te bepalen. De vier factoren uit het niveau code zullen achtereenvolgens worden besproken, waarbij de factoren taalkeuze en taalvariëteit samengenomen worden omdat deze inhoudelijk sterk op elkaar aansluiten.

Talig/niet talig

Uit het prototype blijkt dat er op het talig/niet-talig niveau gebruikt wordt gemaakt van zowel het deelkenmerk subtekst als deelkenmerk afbeeldingen in een ondersteunende, verdiepende of structurerende functie ten opzichte van de hoofdtekst.

Subtekst

In het boek is er ook gebruik gemaakt van beide deelkenmerken. Voor het gebruik van subtekst is ervoor gekozen om dit op drie verschillende manieren vorm te geven. Dit is gedaan aan de hand van de soort informatie die er in de subtekst wordt gegeven. Hier volgt een opsomming van de drie soorten manieren en de bijbehorende soorten informatie:

- Rode tekstkaders waarin er
  - extra informatie wordt gegeven over een onderwerp
  - verdiepende informatie wordt gegeven over een onderwerp
  - wetenswaardigheden worden beschreven

- Roodomrand tekstkader waarin een portret van een gebruiker van luistertaal wordt weergegeven
- Tabellen waarin voorbeelden uit de hoofdtekst worden verduidelijkt en transcripten staan weergegeven.

Afbeeldingen

Naast de subtekst is er gebruik gemaakt van afbeeldingen, omdat “illustraties op een zeer effectieve manier belangrijke informatie kunnen accentueren en gecompliceerde relaties kunnen verduidelijken” (Nederhoed, 2007, p. 113). Daarnaast “maken [afbeeldingen] een tekst voor veel lezers een betoog geloofwaardiger” en “maken [afbeeldingen] een tekst ook aantrekkelijker” (Nederhoed, 2007, pp. 115-117). In het boek is er gebruik gemaakt van twee soorten afbeeldingen. Zo zijn er landkaarten als afbeelding waarmee de ligging van de gebieden uit de voorbeelden waar LaRa wordt gebruikt, worden verduidelijkt. Daarnaast zijn er afbeeldingen ingezet die een schematische ondersteuning bieden bij de hoofdtekst. De keuze voor deze schematische ondersteuning is gemaakt aangezien “een illustratie . . . (soms) meer duidelijk [maakt] dan duizend woorden” (Steehouder et al., 2006, p. 159).

Taalkeuze & taalvariëteiten

Uit het prototype blijkt dat auteurs zich in de taalkeuze niet hebben beperkt tot uitsluitend het gebruik van het Nederlands. Er worden verschillende taalvariëteiten gebruikt die zijn voorzien van een Nederlandse vertaling. Deze vertaling zorgt voor een mogelijke vergroting van het begrip van andere taalvariëteiten en het leesgemak van de tekst.

Talen & taalvariëteiten

In het boek is er gebruik gemaakt van verschillende talen en taalvariëteiten, aangezien het gebruik van deze horen bij de inzet van LaRa als communicatiemodus. Hierbij zijn de verschillende talen en taalvariëteiten gebruikt bij transcripten en tabellen waarin verschillende woorden uit verschillende talen worden vergeleken. Er zijn geen talen of taalvariëteiten uitgesloten aangezien het gebruik van LaRa niet wordt beperkt door combinaties van talen. De beschikbaarheid van de talen en taalvariëteiten is bepaald door de gebruikte talen in het wetenschappelijk en maatschappelijk materiaal.

Vertaling

De talen en taalvariëteiten zijn in het boek vergezeld van een Nederlandse vertaling. De vertalingen zijn op twee manieren tot stand gekomen. Zo bevatten transcripten uit wetenschappelijke artikelen een Engelse of Nederlandse vertaling van het transcript. De Engelse vertalingen heb ik zelf omgezet naar een Nederlandse vertaling, waarbij er is geprobeerd de vertaling zo dicht mogelijk bij de oorspronkelijke tekst te houden en tegelijkertijd ervoor te zorgen dat de vertaling functioneel is. De andere transcripten, afkomstig uit media, zijn opgesteld door moedertaalsprekers van de desbetreffende talen. Daarnaast hebben deze sprekers een Nederlandse taalvaardigheid toegevoegd aan het transcript.

Taalcomplexiteit

Uit het prototype blijkt dat de taalcomplexiteit in de vorm van het leesniveau gemiddeld op het B2 niveau ligt van het ERK. Dit niveau is ook leidend geweest bij het schrijven van het boek over luistertaal. Voordat de invulling van het niveau in het

boek over luistertaal aan bod komt, zal er eerst worden ingegaan op wat het B2 niveau betekent.

Inhoudelijk wordt het profiel van een lezer op B2 niveau als volgt ingevuld: de lezer "kan artikelen en verslagen lezen die betrekking hebben op eigentijdse problemen, waarbij de schrijvers een bijzondere attitude of standpunt innemen. Kan eigentijds literair proza begrijpen" (NaB-MVT, 2004, p. 45). Als dit wordt vertaald naar tekstkenmerken van het B2 niveau gelden er de volgende eisen:

- **Onderwerp:** alledaagse onderwerpen en onderwerpen die aansluiten bij het eigen vakgebied.
- **Woordgebruik en zinsbouw:** er zijn geen beperkingen mits woordenboeken e.d. voorhanden zijn.
- **Tekstindeling:** er zijn geen beperkingen.
- **Tekstlengte:** speelt geen rol. (NaB-MVT, 2004, p. 45)

De eisen van het B2 niveau zijn leidend geweest bij het schrijven van het boek over luistertaal. Een belangrijk middel in het meten van het leesniveau is de leesniveautool van Stichting Accessibility, waarmee de technische leesbaarheid van het boek over luistertaal is gemeten. In deze meting wordt er alleen geen uitspraak gedaan over andere kenmerken die van invloed zijn op de leesbaarheid van de tekst, zoals de "inhoud, de structuur en het design" (Stichting Accessibility, n.d., Test het Leesniveau, para. 1). Aangezien deze wel van invloed zijn op de leesbaarheid van de tekst, zullen deze drie elementen wel worden besproken. Om een beeld te krijgen van de leesbaarheid van het boek over LaRa is ervoor gekozen een extra controlemiddel in te stellen door middel van een vijftal proeflezers. Zij hebben in het eindstadium van het boek over luistertaal de tekst gelezen en commentaar geleverd op of de tekst begrijpelijk is in het taalgebruik en de inhoud.

Er zal nu worden ingegaan op hoe de leesbaarheid van het boek over luistertaal is vormgegeven door de technische leesbaarheid, inhoud, structuur en de vormgeving te bespreken.

Technische leesbaarheid

In het boek is de technische leesbaarheid rond het B2 niveau gehouden door de delen en de hoofdstukken apart te laten controleren door de leesniveautool van Stichting Accessibility. In deze tool wordt er gekeken naar "de lengte van woorden en zinnen", "wordt ieder woord vergeleken met een database van veel voorkomende en eenvoudige woorden" en "wordt . . . geanalyseerd welke functie woorden in je tekst hebben" (Stichting Accessibility, n.d., De Tool, para. 1).

Inhoud

De inhoud is besproken bij het niveau genre waarin is vastgelegd waar het boek inhoudelijk over gaat. Dit heeft echter betrekking op de behandeling van onderwerpen en niet zozeer op de tekstuele behandeling van de onderwerpen. Er zal daarom dieper worden ingegaan op hoe de taalcomplexiteit inhoudelijk is vormgegeven door te kijken naar de omgang met jargon.

In het boek staat LaRa centraal. Dit is inhoudelijk ingevuld door gebruik te maken van wetenschappelijk en maatschappelijk materiaal. Om de kennis uit het wetenschappelijk materiaal te kunnen gebruiken, is ervoor gekozen bij de omzetting van deze kennis een talige aanpassing te maken. Op deze wijze is er rekening gehouden met het "gebruik van verschillende taal" tussen wetenschap en maatschappij waarbij gebruikte termen verschillend kunnen zijn of een andere

betekenis kunnen hebben (Van Woerkum & Van der Auweraert, 2004, p. 8). Anders gezegd, hebben wetenschap en maatschappij een eigen jargon.

Het gebruik van jargon kan "niet-gewijde lezers algauw irriteren" (Nederhoed, 2007, p. 365). Dit is dan ook de reden dat wetenschappelijke jargon is vertaald naar 'gewone' taal. Dit is op twee manieren gedaan, namelijk door het jargon te introduceren en de betekenis uit te leggen, of door het jargon te vervangen door andere woorden (Nederhoed, 2007).

Structuur

De structuur is aan bod geweest bij het niveau genre factor structuur. Hierbij is er ingegaan op de argumentatiestructuur door de relatie te bespreken tussen het fenomeen luistertaal en de verschillende soorten voorbeelden, media, interviews en wetenschappelijke artikelen. Er is nog niet ingegaan op de structuur in de bespreking van deze voorbeelden in het boek. Dit zal per soort voorbeeld gebeuren, waarbij er ook wordt ingegaan op de omgang met bronvermeldingen. Dit vormt een onderdeel van de wijze waarop een voorbeeld in de tekst is ingebed. Als leidraad geldt dat het gebruik van bronnen de tekst "controleerbaar maken en autoriteit geven" (Nederhoed, 2007, p. 253).

Media

Om de bespreking van mediavoorbeelden op dezelfde manier weer te geven, is ervoor gekozen een vijftal kenmerken te bespreken. Dit zorgt voor een duidelijke structuur waarmee de leesbaarheid van de voorbeelden wordt vergroot. Daarnaast zorgen de gekozen kenmerken voor een mogelijke vergroting van de herkenbaarheid van de voorbeelden bij de lezer. Door duidelijk te vermelden waar het voorbeeld vandaan komt en wie de gebruikers zijn, kan een lezer mogelijk een van beide herkennen. Dit draagt eraan bij de lezer te laten zien dat LaRa op verschillende plekken wordt ingezet. Bij elk mediavoorbeeld zijn de volgende kenmerken besproken:

- *Medium*: Beschrijving van het programma en het type programma (vb. journaal, interview of talkshow)
- *Gebruikers*: Beschrijving van wie er in het voorbeeld LaRa gebruiken
- *Talen*: Beschrijving van de talige constellatie waarin LaRa plaatsvindt
- *Situatie*: Korte toelichting of introductie bij het voorbeeld
- *Transcript*: Weergave van LaRa door een kort transcript te laten zien met vertaling van andere talen naast het Nederlands

Interviews

De structuur in de interviews, die zijn vormgegeven als portretten, is vormgegeven aan hand van een viertal kenmerken. De keuze hiervoor is gemaakt om zo eenzelfde structuur binnen de portretten te gebruiken waardoor de lezer de vaste kenmerken kan herkennen. Centraal in de portretten staat:

- *Profiel*: korte beschrijving van wie de gebruiker is en wat hij/zij doet wat betreft studie of werk
- *Luistertaal*: beschrijving van de taal of talen die de gebruiker als luistertaal inzet en welke competenties hij/zij in deze taal of talen heeft
- *Situatie*: beschrijving van de situatie waarin de gebruiker luistertaal inzet
- *Mening*: beschrijving van hoe de gebruiker staat ten opzichte van het gebruik van luistertaal

Er is gekozen om geen verwijzing of bronvermelding te gebruiken bij de portretten. Het wordt door de beschreven kenmerken in de portretten al duidelijk dat het gaat om de mening en ervaring van een gebruiker.

Wetenschappelijke artikelen

Uit de wetenschappelijke artikelen zijn voorbeelden gehaald in de vorm van transcripten en casussen. De bespreking van de transcripten vindt plaats aan de hand van viertal kenmerken:

- *Situatie*: beschrijving van waar het transcript plaatsvindt
- *Gebruikers*: beschrijving van wie de sprekers en de taal of talen die ze gebruiken
- *Onderwerp*: beschrijving van het onderwerp in het gesprek
- *Transcript*: weergave van LaRa door een kort transcript te laten zien met vertaling van andere talen naast het Nederlands.

Naast de kenmerken in de tekst is ervoor gekozen een voetnoot toe te voegen waarin er wordt verwezen naar het artikel waar het transcript is uitgehaald. De reden hiervoor is dat het transcript een letterlijk citaat is uit een artikel waardoor het van belang is een verwijzing toe te voegen om plagiaat te voorkomen. De keuze voor het gebruik van een voetnoot is gemaakt zodat er wel een verwijzing is, maar dat deze geen verstoring oplevert bij het lezen van de tekst. Daarnaast "vinden [lezers] het prettig: ze hoeven immers niet te bladeren als ze willen weten op welke bron iets is gebaseerd" (Nederhoed, 2007, p. 254). Ook is het voor het verhaal in het boek niet van belang uit welk artikel het transcript komt. De keuze voor een voetnoot maakt het mogelijk plagiaat te vermijden en het lezen van het boek niet te verstoren.

De bespreking van de casussen heeft in tegenstelling tot de hiervoor besproken voorbeelden op een andere manier vorm gekregen. Dit komt doordat de inhoud en perspectieven binnen de wetenschappelijke artikelen sterk kunnen verschillen. Dit heeft tot gevolg dat de casussen in het boek niet zijn vormgegeven volgens een aantal kenmerken, maar op basis van de inhoud uit het artikel.

Er is gekozen om bij de casussen een voetnoot te plaatsen naar het artikel waar de informatie vandaan komt zodat er geen sprake is van plagiaat. De keuze voor voetnoten is gemaakt omdat dit geschikt is als er "slechts sporadisch literatuur" aangehaald hoeft te worden (Nederhoed, 2007, p. 254). Daarnaast kan er door gebruik te maken van voetnoten worden verwezen naar een bron zonder de hoofdtekst te onderbreken waardoor de leesbaarheid van de tekst wordt vergroot. Ook komt de inzet van voetnoten de geloofwaardigheid en overtuigingskracht van de tekst ten goede.

Vormgeving

De vormgeving is gedeeltelijk aan bod geweest bij de bespreking van de hoofdstukindeling en het gebruik van subtekst en afbeeldingen. Er is nog niet ingegaan op de vormgeving van de tekst in het boek. Dit is wel van belang aangezien de vormgeving "van niet te onderschatten belang is" (Nederhoed, 2007, p. 385). Zo versterkt "een weloverwogen vormgeving . . . niet alleen de bruikbaarheid, maar ook de overtuigingskracht van een rapport" (Nederhoed, 2007, p. 385).

Een richtlijn bij het vormgeven van het boek is de vergroting van de leesbaarheid van de tekst. Een eerste keuze bestaat uit een onderscheid tussen de hoofdtekst en de soorten extra tekst, die zijn besproken in de factor talig/niet-talig op het niveau code

bestaande uit subtekst (extra of verdiepende informatie, portretten, voorbeelden en transcripten) en afbeeldingen (landkaarten en schematische ondersteuning). In de hoofdtekst staat een volledig verhaal met betrekking tot het doel van de tekst, namelijk het vergroten van de kennis van de lezer over luistertaal. De extra tekst heeft een aanvullende en verdiepende functie, waarbij de lezer ervoor kan kiezen deze te lezen. De laatste functie wordt benadrukt door de aanwezigheid van een leeswijzer in het eerste hoofdstuk van het boek, waarin het doel van de subtekst kort wordt besproken.

Hoofdtekst

Voor de hoofdtekst is er in de vormgeving gebruik gemaakt van kopjes en titels. Deze vergroten de leesbaarheid. Zo "breken [ze] de pagina op en maken [ze] 'zappend' lezen mogelijk" (Nederhoed, 2007, p. 387). De kopjes en titels zijn als volgt ingevuld:

- Delen met elke keer een ander perspectief.
  - Vormgeving: korte inleiding bij elk deel waarin het perspectief kort wordt beschreven.
- Hoofdstukken met gebruik of mogelijkheid van LaRa in één talige constellatie
  - Vormgeving: titel van het hoofdstuk reflecteert de inhoud van het hoofdstuk
- Paragrafen met meerdere alinea's met hetzelfde onderwerp
  - Vormgeving: boven de paragraaf staat een titel waarin de focus van de alinea's met hetzelfde onderwerp ligt vastgelegd

Subtekst en afbeeldingen

Voor de subtekst is er in de vormgeving een onderscheid gemaakt tussen de verschillende soorten subtekst. Een belangrijk onderdeel is de keuze om "voorbeelden . . . er met kleur uit te laten springen. Goed toegepast, vergroot kleur namelijk ook de visuele aantrekkelijkheid van een tekst" (Nederhoed, 2007, p. 393). Dit is als volgt ingevuld:

- Extra of verdiepende informatie
  - Vormgeving: informatie in een rood blok te zetten, zodat het duidelijk wordt dat dit geen onderdeel is van de hoofdtekst
- Portretten
  - Vormgeving: portretten in een roodomrand kader te zetten, zodat het duidelijk is dat het geen onderdeel vormt van de hoofdtekst en andere informatie bevat dan de rode kaders
- Voorbeeld uit de hoofdtekst
  - Vormgeving: informatie in een tabel tussen de hoofdtekst plaatsen met een rode kleur tekst zodat het voorbeeld eruit springt
- Transcript
  - Vormgeving: transcript in een tabel tussen de hoofdtekst plaatsen met een rode kleur tekst zodat het transcript eruit springt.
- Landkaart
  - Vormgeving: landkaarten als roodomrande afbeelding tussen de hoofdtekst plaatsen zodat ze passen in de kleurstelling bij de rest van de extra tekst
- Schematische ondersteuning
  - Vormgeving: schematische ondersteuning in de vorm van afbeeldingen gebruiken in een rode kleurstelling waarbij de kern uit de bovenstaande paragraaf wordt weergegeven

6.2 Analyse & resultaten

In deelvraag 3 staat de concrete inhoud van het boek over luistertaal centraal. Deze inhoud is bepaald en vormgegeven aan de hand van het prototype uit deelvraag 1 en de thema's uit deelvraag 2. De concrete inhoud van het boek over luistertaal zal per analyseniveau uit het prototype (zie Tabel 3) worden besproken aan de hand van voorbeelden uit het boek met een verwijzing naar het hoofdstuk en het paginanummer.

6.2.1 Sociale context

De sociale context is samengesteld uit een viertal factoren. Deze zijn ingevuld op basis van al bekende gegevens (zie Tabel 24).

TABEL 24: SOCIALE CONTEXT

Factoren	Deelkenmerken	Boek over luistertaal
Sociale & maatschappelijke actoren	Schrijver	Maxime Voestermans
	Uitgever	-
	Reeks	-
	Doelgroep	Dit boek is geschreven voor de lezer die is geïnteresseerd in luistertaal.
Domein		Toegepaste taalwetenschap, sociolinguïstiek
Medium		Populairwetenschappelijk boek van 66 pagina's
Situatie		Kennis vergroten van de lezer ten aanzien van luistertaal

6.2.2 Genre

Het niveau genre is samengesteld uit een viertal factoren, namelijk inhoud, vorm, tekstdoel en structuur. De invulling van deze factoren in het boek over LaRa zal nu worden besproken. Bij de bespreking van de factoren is er een verwijzing toegevoegd naar de pagina of pagina's van het voorbeeld in het boek over LaRa.

Inhoud

De inhoud van het boek over luistertaal bestaat uit het beschrijven van luistertaal en het gebruik van luistertaal. Dit is inhoudelijk vormgegeven door middel van de thema's uit deelvraag 2 en eventueel aanvullende informatie om de thema's in context te kunnen plaatsen. Hierbij zijn twee thema's, Slowakije en Projecten, uitgesloten, omdat er niet genoeg informatie beschikbaar was om een hoofdstuk te kunnen samenstellen. Dit resulteert in een negental overgebleven thema's, waarbij de thema's zijn aangevuld met contextinformatie met uitzondering van de thema's algemeen, Scandinavië en persoonlijke kennis (zie Tabel 25).

TABEL 25: THEMA & CONTEXTINFORMATIE

Thema	Aanvullende contextinformatie
Geschiedenis	De Hanze 1356 – ca. 1450 Handelssteden in de Lage Landen (n.d.)
	De Hanze Van 1356 tot ongeveer 1450 (n.d.)
	Janssens & Marynissen (2005)
	Leerssen (1993)

	Standaardisering- Ontwikkeling van een standaardtaal. (n.d.).
	Van Bree, Van den Toorn & Van der Wal (1997)
	Wubs-Mrozewicz en Jenks (2012)
	Zwaan (2001)
Duitsland & Nederland	Projectdatabank (n.d.)
Estland	Estonia's history (n.d.)
Europese Unie	Commissie cultuur en onderwijs (2009)
	European Commission (2012)
	FAQs over meertaligheid en het leren van talen (2012)
	Fontaine (2010)
	In uw land (2012)
	Talen in de Europese Unie (n.d.)
	Territoriale cohesie (2013)
Zwitserland	Federal Chancellery Central Language Services in collaboration with the language services of the Federal departments (2012)
	Information services of the Federal Chancellery, the Departments, Parliamentary Services and Federal Courts, Jeanmaire & Michel AG (2013)
Media	Oer de Omrop (n.d.)
	Talen in Nederland (n.d.)

De verzameling aan contextinformatie is ingezet om de thema's in een bredere context te kunnen plaatsen. Een voorbeeld hiervan is de contextinformatie bij het thema Estland. Uit de wetenschappelijke artikelen blijkt LaRa in de Estse samenleving mogelijk te zijn door het veelvuldige contact in het verleden met Rusland en sprekers van het Russisch. Om dit uit te leggen is er contextinformatie verzameld. Deze extra informatie heeft ervoor gezorgd dat het mogelijk is een tijdlijn op te stellen waarin de contactmomenten tussen de Russische sprekers en Estse sprekers worden weergegeven (hoofdstuk *Aangeleerde Luistertaal*, pagina 15).

Vorm

De vorm wordt bepaald door de deelkenmerken: hoofdstuktitels en aantal hoofdstukken. Beide zullen worden besproken.

Hoofdstuktitels

De titels van de hoofdstukken in het boek zijn beschrijvend van aard. Hierbij is de titel afgeleid van de inhoud van het hoofdstuk. Een voorbeeld is de hoofdstuktitel van hoofdstuk: Luistertaal op de grens. Inhoudelijk gaat het hoofdstuk over het gebruik van LaRa in het grensgebied van Nederland en Duitsland. Door te kiezen voor een beschrijvende titel krijgt de lezer een aanwijzing over de focus van het hoofdstuk.

Aantal hoofdstukken

De vorm van het boek bestaat uit 14 hoofdstukken die zijn onderverdeeld in een viertal delen. De hoofdstukken zijn ingevuld op basis van de overgebleven thema's na uitsluiting van Slowakije en Projecten vanwege een gebrek aan informatie. De overgebleven thema's zijn gebruikt als basis voor de hoofdstukken met uitzondering van de thema's Estland en Persoonlijke kennis. Het thema Estland is gebruikt als onderdeel van het hoofdstuk *Aangeleerde luistertaal* (vanaf pagina 14). In dit

hoofdstuk staat 'acquired' LaRa centraal, waarin LaRa kan worden ingezet bij niet-verwante talen. Het thema Estland is gebruikt als ondersteuning en voorbeeld van 'acquired' LaRa. Ook het thema persoonlijke kennis is niet gebruikt als op zichzelf staand hoofdstuk, maar in de vorm van portretten die later aan bod zullen komen. De reden voor het gebruik van portretten is dat het zorgt voor een afwisseling tussen de hoofdtekst.

De verdeling van de hoofdstukken in een viertal delen is gemaakt door hoofdstukken te groeperen vanuit het gevoerde perspectief en focus (zie Tabel 26). Hierbij bestaat deel 1 uit een beschrijving van wat LaRa inhoudt en welke factoren van belang zijn in de mogelijkheid tot het gebruik van LaRa. In deel 2 wordt LaRa besproken vanuit een historisch perspectief waarin er aandacht is voor het tijdelijke verval van LaRa na de middeleeuwen en het gebruik van LaRa in de tijd van de Hanze. In deel 3 wordt LaRa besproken vanuit een Europees perspectief. Hierin wordt er gekeken naar de positie van meertaligheid in de EU en worden er drie Europese regio's besproken waarin LaRa wordt gebruikt als communicatiemodus. In deel 4 wordt LaRa belicht vanuit een praktisch perspectief, waarin er wordt gekeken naar het gebruik van LaRa in de media en de plaats van LaRa in de toekomst.

TABEL 26: DELEN, HOOFDSTUKKEN EN THEMA'S

Delen	Hoofdstukken	Thema's
	Versta je me?	
DEEL 1: Luistertaal als mogelijkheid	Meerdere talen, één gesprek	Algemeen
	Vanzelfsprekende luistertaal	Algemeen
	Aangeleerde luistertaal	Algemeen, Estland
	Houding	Algemeen
DEEL 2: Luistertaal in de geschiedenis	Luistertaal: verleden tot heden	Geschiedenis
	Handelaren en de Hanze	Geschiedenis
DEEL 3: Luistertaal in Europa	Een beleid, verschillende talen	Europese unie
	Luistertaal op de grens	Duitsland & Nederland
	Scandinavië	Scandinavië
	Zwitserland	Zwitserland
DEEL 4: Luistertaal in de praktijk	Luistertaal in de media	Media
	Luistertaal: toekomst	Algemeen
	Meer luistertaal	

Tekstdoel

Er zijn drie tekstdoelen die centraal staan in het luistertaalboek. Per tekstdoel zal er worden ingegaan op de invulling ervan.

Informereren

Het tekstdoel informeren is vormgegeven door de kennis van de lezer over luistertaal te vergroten. De kern van het informeren bestaat uit in te gaan op wat luistertaal is en waar het voorkomt. Een voorbeeld waarin informeren een belangrijke rol speelt, is de uitleg van het begrip luistertaal in het hoofdstuk *Meerdere talen, één gesprek* op

pagina 10. Het begrip luistertaal wordt genoemd met een korte duidelijke uitleg. Het doel hiervan is dat de kern van het begrip na het lezen van de uitleg voor de lezer duidelijk is.

Overtuigen

Het tekstdoel overtuigen is vormgegeven door de lezer te overtuigen van de mogelijkheden en aanvullende werking die het gebruik van luistertaal biedt. Dit vindt plaats door de lezer voorbeelden te laten zien waarin luistertaal wordt gebruikt door sprekers en er begrip wordt bereikt. Een voorbeeld hiervan betreft het gebruik van LaRa in een grensoverschrijdend project op de Nederlandse Duitse grens genaamd "Goud in de grond" in hoofdstuk *Luistertaal op de grens*, pagina 41 en 42. Dit project wordt eerst beschreven waarna er een transcript wordt gebruikt om te laten zien dat de sprekers elkaar begrijpen, en dat luistertaal dus werkt.

Amuseren

Voor het tekstdoel amuseren is er gebruik gemaakt van wetenswaardigheden. Deze dienen als aanvulling op de tekst en zorgen ervoor dat de lezer het leuk vindt om de tekst te lezen. Het onderwerp van de wetenswaardigheid is niet altijd direct gerelateerd aan het concept luistertaal maar sluit wel aan bij het onderwerp in de hoofdttekst. Een voorbeeld van een wetenswaardigheid is de Babylonische spraakverwarring in het hoofdstuk *Versta je me?*, pagina 3. In de inleiding van het boek wordt er verwezen naar de Toren van Babel. De Babylonische spraakverwarring is afgeleid van de Toren van Babel. Dit zorgt ervoor dat de wetenswaardigheid niet direct te relateren is aan luistertaal maar wel aan de hoofdttekst. De bespreking van de Babylonische spraakverwarring vindt plaats door kort in te gaan op de betekenis en een aantal voorbeelden te geven van woorden die een spraakverwarring kunnen opleveren.

Structuur

De structuur is vormgegeven door het fenomeen LaRa uit te leggen aan de hand van voorbeelden uit media, interviews en wetenschappelijke artikelen. Aangezien de drie soorten voorbeelden anders zijn gebruikt, zal er per soort een voorbeeld worden besproken.

Media

De relatie tussen de mediavoorbeelden en het fenomeen luistertaal is vormgegeven door aan de hand van een herkenbaar voorbeeld te laten zien dat luistertaal overal voorkomt. Een voorbeeld hiervan is het mediavoorbeeld Hjoed: Fries & Nederlands in het hoofdstuk *Luistertaal in de media*, pagina 56. Dit voorbeeld betreft het gebruik van LaRa in een Fries-Nederlandse constellatie bij een dagelijkse nieuwsuitzending van omroep Friesland. In het transcript is te zien dat een Fries sprekende interviewer een Nederlands sprekende schaatser interviewt, waarbij beiden hun eigen taal blijven inzetten. Aangezien het een voorbeeld is van omroep Friesland en de talen Fries en Nederlands zijn, is er een grote kans dat LaRa op deze manier concreter wordt voor de lezer.

Interviews

De relatie tussen de interviews en het fenomeen luistertaal is vormgegeven door luistertaal vanuit het perspectief van de gebruiker te belichten. Een voorbeeld hiervan is het portret van Faouzia op pagina 21. In het portret wordt er ingegaan op de mening en ervaring van Faouzia met betrekking tot het gebruik van luistertaal. Dit

biedt een persoonlijke dimensie doordat luistertaal door het perspectief van een gebruiker wordt beschreven.

Wetenschappelijk artikelen

De relatie tussen de transcripten en het fenomeen luistertaal bestaat uit te laten zien hoe luistertaal in interactie plaatsvindt. Een voorbeeld hiervan is te zien in het hoofdstuk *Zwitserland*, pagina 51 en 52. Het transcript is afkomstig uit het artikel van Werlen (2007). In het transcript is LaRa in een Duits/Franse constellatie te zien in een Zwitserse horeca gelegenheid, waarbij een Duitssprekende gast iets bestelt bij een Franssprekende ober.

De relatie tussen de casussen en het fenomeen luistertaal bestaat uit het bespreken van waar LaRa wordt gebruikt en waarom LaRa als communicatiemodus kan worden ingezet in een situatie. Een voorbeeld hiervan is de beschrijving van de mogelijkheid tot LaRa in Scandinavië op basis van de historische context in het hoofdstuk *Scandinavië*, pagina 45 en 46. Hieruit wordt het namelijk duidelijk dat de wijze waarop het nationalisme invloed heeft gehad in Scandinavië de mogelijkheid tot LaRa heeft vergroot.

6.2.3 Code

Het niveau code bestaat uit een viertal factoren, waarvan de factoren taalkeuze en taalvariëteit samen zullen worden besproken.

Talig/niet talig

De factor talig/niet-talig betreft het gebruik van twee deelkenmerken, namelijk subtekst en afbeeldingen. Beide deelkenmerken zijn gebruikt en zullen apart worden besproken.

Subtekst

De subtekst is vormgegeven door gebruik te maken van twee soorten kaders (rode en roodomrande) en tabellen.

Rode kaders

In de rode kaders wordt er ingegaan op extra of verdiepende informatie of wetenswaardigheden over een onderwerp uit de tekst. Deze kaders zijn geplaatst bij de hoofdtekst waaraan het onderwerp uit het kader kan worden gerelateerd. Een voorbeeld is het kader over het gebruik van LaRa door Duitsers en Noren in Bergen op pagina 31. Dit kader sluit aan bij het hoofdstuk *Handelaren en de Hanze*, pagina 28 tot met 30, omdat er in het kader wordt ingegaan op de situatie in Bergen, een van de Hanzesteden, tijdens de middeleeuwen. Hiermee vertegenwoordigt het kader een verdieping van de hoofdtekst.

Roodomrande kaders

In de roodomrande kaders worden portretten van gebruikers van LaRa beschreven, die zijn gebaseerd op de interviews die eerder zijn besproken bij niveau *genre*, factor *structuur*. De portretten zijn vormgegeven aan de hand van *profiel*, *luistertalen*, *situatie* en *mening*. Door middel van deze vier kenmerken is er een portret opgesteld waarin de ervaring en mening van een gebruiker van LaRa aan bod komt. Een voorbeeld hiervan is het portret van Kitty, pagina 32.

Tabellen

In de tabellen staan voorbeelden die in de hoofdtekst worden toegelicht. Het gaat om voorbeelden van woorden die verschillend zijn in verschillende talen en in een tabel makkelijk zijn te vergelijken. Daarnaast zijn tabellen gebruikt om de transcripten weer te geven.

Het gebruik van de tabellen voor de weergave van verschillende woorden in verschillende talen is gedaan door gebruik te maken van één kolom per taal met in de veldnamenrij de gebruikte taal. Ook is er in elke tabel waar een andere taal dan het Nederlands wordt gebruikt een kolom met een Nederlandse vertaling. Een voorbeeld is de tabel waarin het verschil binnen een taal en tussen verschillende varianten van deze taal wordt geïllustreerd. In dit geval betreft het een weergave van enkele woorden die verschillend zijn in het Amerikaanse en het Britse Engels met een Nederlandse vertaling in het hoofdstuk: *Meerdere talen, één gesprek*, pagina 8.

Het gebruik van de tabellen voor de weergave van transcripten is gedaan door middel van twee kolommen, waarbij een kolom voor de sprekers is gebruikt en de andere kolom is gebruikt voor de weergave van de uiting en een schuingedrukte Nederlandse vertaling van de uiting. Een voorbeeld is het transcript van een gesprek tussen twee Zweedse sprekers en een Deense spreker, te zien in het hoofdstuk *Scandinavië*, pagina 46.

Afbeeldingen

Er zijn twee soorten afbeeldingen gebruikt in het luistertaalboek ter ondersteuning van de hoofdtekst in de vorm van landkaarten en schematische ondersteuning van het hoofdstuk. De landkaarten zijn gebruikt om de regio te laten zien waar de besproken LaRa uit de hoofdtekst plaatsvindt. Een voorbeeld hiervan is te zien bij het hoofdstuk *Zwitserland* op pagina 49, waarin er eerst een korte beschrijving is van de geografische indeling van Zwitserland en een afbeelding om deze indeling te ondersteunen. De afbeeldingen die dienen als schematische ondersteuning van de hoofdtekst bevatten kernwoorden waarin de redenering uit de hoofdtekst wordt samengevat. Een voorbeeld is hoofdstuk 2 *Meerdere talen, één gesprek* waarin er drie taalkeuzes worden besproken die sprekers hebben in een meertalige situatie. Na de introductie van elke taalkeuze is er een schematische weergave te zien op pagina 7, 8 en 10. Dit resulteert in een drietal afbeeldingen waardoor het voor de lezer makkelijk is om de verschillende opties op een rij te zetten.

Taalkeuze & taalvariëteit

De factoren taalkeuze en taalvariëteiten lijken op elkaar en zullen samen worden besproken. Ook zal er worden ingegaan op de aanwezigheid van vertalingen bij het gebruik van andere talen en variëteiten.

Talen & taalvariëteiten

In het boek is er gebruik gemaakt van verschillende talen en taalvariëteiten in transcripten en in tabellen waarin de verschillen of overeenkomsten tussen verschillende talen wordt getoond. De aanwezigheid van verschillende talen en taalvariëteiten in de transcripten laat zien dat de talige constellatie geen belemmering vormt voor de inzet van LaRa. Dit heeft geresulteerd in acht transcripten met zes talige constellaties, en vijf vergelijkingen die in de lopende tekst van het boek over luistertaal worden behandeld in vijf talige constellaties (zie Tabel 27).

TABEL 27: TALIGE CONSTELLATIE EN BRON

Talige constellatie	Bron
Afrikaans – Nederlands	Transcript
Duits – Frans	Transcript
Duits – Nederlands	Transcript
Duits – Nederlands	Transcript
Ests – Russisch	Transcript
Fries – Nederlands	Transcript
Zweeds – Deens	Transcript
Zweeds – Deens	Transcript
Afrikaans – Nederlands	Vergelijking in de lopende tekst
Amerikaans – Brits	Vergelijking in de lopende tekst
Ests – Fins	Vergelijking in de lopende tekst
Nederlands – Duits	Vergelijking in de lopende tekst
West-Vlaams, Oost-Vlaams/Brabants/Limburgs, Hollands/Utrechts en Noordoosten (middeleeuws)	Vergelijking in de lopende tekst

Een voorbeeld van een transcript is te zien in het hoofdstuk *Scandinavië* op pagina 47 en een voorbeeld van een vergelijking is te zien in het hoofdstuk *Luistertaal: verleden tot heden* op pagina 24.

Vertaling

Alle transcripten en tabellen zijn aangevuld met een Nederlands vertaling. Een voorbeeld van een Nederlandse vertaling van een transcript afkomstig uit een wetenschappelijk artikel betreft het Zweeds/Deense transcript in het hoofdstuk *Scandinavië* op pagina 46. Het transcript is afkomstig uit Zeevaert (2007). In dit artikel wordt het transcript in het Zweeds en Deens weergegeven met een Engelse vertaling van beide talen. Om ervoor te zorgen dat de transcripten in het boek voor iedereen begrijpelijk zijn, zijn de Engelse vertalingen vertaald naar het Nederlands. Een letterlijke vertaling van het Engels naar het Nederlands kan er vreemd uitzien. Er is daarom geprobeerd dicht bij de oorspronkelijke tekst te blijven, en tegelijkertijd voor een functionele vertaling te zorgen (zie tabel 28).

TABEL 28: UITWERKING TRANSCRIPT ZEEVAERT (2007)

Taal sprekers	Transcript (Zeevaert, 2007, pp. 124-125)	Engelse vertaling (Zeevaert, 2007, p. 124-125)	Letterlijke Nederlandse vertaling van het Engels	Nederlandse vertaling
Zweeds	Hinner vi hämta lte kaffe tror ni?	Can we manage to fetch some coffee, what do you think?	Kunnen we erin slagen om wat koffie te halen, wat denk je?	Hebben we tijd om koffie te halen, wat denk jij?
Deens	Skal vi hente kaffe? Ja, hvad er det, det hedder på svensk? Fi/?	Should we fetch some coffee? Yes, how do you call this in Swedish? Fi..?	Moeten we wat koffie halen? Ja, hoe noem je dit in het Zweeds? Fi ..?	Moeten we koffie halen? Ja, hoe zeg je dat in het Zweeds? Fi..?

Ook zijn er transcripten gebruikt die afkomstig zijn uit media. Deze zijn getranscribeerd door moedertaalsprekers van de desbetreffende taal. Een voorbeeld hiervan is het transcript van Charlize Theron in het hoofdstuk *Luistertaal in de media* op pagina 57 tot en met 59. Dit transcript is opgesteld aan de hand van een youtube film. De Nederlandse zinnen heb ik zelf getranscribeerd, en de Afrikaanse zinnen zijn door een moedertaalspreker van het Afrikaans opgeschreven. Hierna is er overleg geweest tussen de moedertaalspreker van het Afrikaans en mijzelf om tot een correcte Nederlandse vertaling te komen van het Afrikaans.

Taalcomplexiteit

De taalcomplexiteit van het boek is bepaald door te kijken naar het leesniveau en de leesbaarheid. Hierbij wordt het technische leesniveau bepaald door gebruik te maken van de leesniveautool van Stichting Accessibility. Andere factoren die de leesbaarheid beïnvloeden, zijn inhoud, structuur en vormgeving. Er zal eerst worden ingegaan op de technische leesbaarheid. Hierna komen de andere factoren aan bod.

Technische leesbaarheid

De technische leesbaarheid is bepaald middels de leesniveautool van Stichting Accessibility. De richtlijn van het boek was een tekst op B2 niveau. Dit is niet bij alle delen en hoofdstukken gelukt (zie tabel 29).

TABEL 29: DELEN, HOOFDSTUKKEN EN LEESNIVEAU

Deel	Hoofdstuk	Leesniveau
	Versta je me?	B2
DEEL 1: Luistertaal als mogelijkheid		B2
	Meerdere talen, één gesprek	B2
	Vanzelfsprekende luistertaal	B2/C1
	Aangeleerde luistertaal	B2/C1
	Houding	B2
DEEL 2: Luistertaal in de geschiedenis		B2/C1
	Luistertaal: verleden tot heden	B2/C1
	Handelaren en de Hanze	B2/C1
DEEL 3: Luistertaal in Europa		B2
	Een beleid, verschillende talen	B2/C1
	Luistertaal op de grens	B2
	Scandinavië	B2
	Zwitserland	B2
DEEL 4: Luistertaal in de praktijk		B2
	Luistertaal in de media	B2
	Luistertaal: toekomst	B2
	Meer luistertaal	-

* 1. HOOFDSTUK MEER LUISTERTAAL NIET GEANALYSEERD OMDAT ER MINDER DAN TIEN ZINNEN ZIJN.

Het boek is ingedeeld in een viertal delen. Drie van deze delen zijn gemiddeld op een B2 niveau geschreven. Deel 2 blijkt gemiddeld op B2/C1 niveau te zijn geschreven. Dit hoeft niet direct te betekenen dat de tekst te moeilijk is in vergelijking

met de andere delen. De oorzaak ligt mogelijk bij het gebruik van de leesniveautool van Stichting Accessibility. In de tool wordt er gekeken naar de lengte van zinnen, gebruik van woorden en de functie van de woorden. Het probleem is dat er bij de beoordeling van de moeilijkheidsgraad van de woorden niet wordt gekeken naar een eventuele uitleg van de woorden. Dit kan ervoor zorgen dat de aanwezigheid van moeilijke woorden in deel 2 resulteert in een moeilijker technische leesbaarheid, volgens de tool, terwijl de moeilijke woorden wel worden toegelicht in de tekst. Aangezien er meerdere factoren meespelen in de bepaling van het leesniveau van de tekst is ervoor gekozen tevreden te zijn met het gemiddelde B2 niveau en enkele uitschieters naar een B2/C1 niveau.

Inhoud

Een van de factoren die niet is meegenomen in de bepaling van het leesniveau door middel van de leesniveautool is de omgang met jargon. Dit zal worden besproken aan de hand van een aantal voorbeelden, bestaande uit *inherent LaRa*, *acquired LaRa* en *drie communicatiemodi*.

Inherent LaRa

Een voorbeeld van jargon is de term 'inherent' LaRa. Deze term betreft "LaRa involving typologically close, mutually or asymmetrically intelligible languages" (Bahtina et al., 2013, p. 165). Om het onderwerp 'inherent' LaRa in het boek te behandelen, is ervoor gekozen de term te vervangen door de beschrijving *Vanzelfsprekende luistertaal*. De kern van het begrip 'inherent' LaRa is verwerkt in de beschrijving *Vanzelfsprekende luistertaal* zonder gebruik te maken van jargon. Dit is ook gedaan bij de uitleg van het begrip in de tekst. Hier wordt er ingegaan op de typologische afstand en het verwantschap tussen talen door een taalgebruik dat geen voorkennis vereist van de lezer. Zo is de typologische afstand tussen talen vertaald naar de natuurlijke afstand tussen talen. Dit is niet een direct equivalente term. Om de achterliggende gedachte van de typologische afstand te behandelen, is ervoor gekozen om in de tekst een uitgebreide uitleg te geven van het verwantschap tussen talen en wat dit verwantschap betekent.

De vertaling van het wetenschappelijke jargon naar begrijpelijke tekst zorgt er wel voor dat de tekst aanzienlijk langer wordt, maar biedt de lezer tevens duidelijkheid zonder dat deze voorkennis nodig heeft (zie tabel 30).

TABEL 30: ONGANG MET JARGON IN BOEK OVER LUISTERTAAL

	Wetenschappelijk jargon	Luistertaalboek
Term	Inherent LaRa	Vanzelfsprekende luistertaal
Uitleg	LaRa involving typologically close, mutually or asymmetrically intelligible languages	De vaardigheden van de gesprekspartners kunnen worden bepaald door te kijken naar de 'natuurlijke' afstand tussen de taal van de spreker en de moedertaal van de luisteraar. Deze afstand wordt bepaald door te kijken naar de verwantschap tussen de talen. Talen kunnen namelijk worden ingedeeld in verschillende taalfamilies. Deze taalfamilies bestaan uit verschillende talen die terug te leiden zijn naar een gemeenschappelijke taal. Veranderingen door de tijd heen hebben gezorgd voor verschillende

aftakkingen van de oorspronkelijke taal. Ondanks deze veranderingen kunnen er nog steeds overeenkomsten zichtbaar zijn tussen verschillende afgeleide talen van de oorspronkelijke taal. Door deze overeenkomsten te bekijken kan de verwantschap tussen de talen worden bepaald. De afstand tussen talen kan dus laten zien in hoeverre talen op elkaar lijken in woorden, grammatica en uitspraak. Hoe kleiner de afstand tussen de taal van de spreker en de taal van de luisteraar, hoe meer de talen op elkaar lijken en hoe makkelijker de gesprekspartners de talen kunnen begrijpen.

Acquired LaRa

Een ander voorbeeld van een talige aanpassing van wetenschappelijk jargon is gemaakt bij de term 'acquired' LaRa. Deze term betreft "LaRa with unrelated languages" en wordt met 'acquired' aangeduid, waarin LaRa mogelijk is op basis van "linguistic knowledge . . . deliberately acquired for it to be effective" (Bahtina, ten Thije & Wijnen, 2013, p. 165). Ook bij deze term is er gekozen om het jargon weg te laten uit het boek door een andere beschrijving te gebruiken voor de term, namelijk *Aangeleerde luistertaal*. De uitleg van het begrip is gebaseerd op de beschrijving van Bahtina, ten Thije & Wijnen (2013) (zie tabel 31).

TABEL 31: OMGANG MET JARGON IN HET BOEK OVER LUISTERTAAL (2)

	Wetenschappelijk jargon	Luistertaalboek
Term	Acquired LaRa	Aangeleerde luistertaal
Uitleg	LaRa with unrelated languages has been termed 'acquired LaRa' because linguistic knowledge needs to be deliberately acquired for it to be effective (Bahtina, ten Thije & Wijnen, 2013, p. 165)	Het is mogelijk om luistertaal toe te passen als de talen van de gesprekspartners nauw aan elkaar zijn verwant. Toch zijn er ook verschillende voorbeelden waarbij er een grotere afstand zit tussen de talen, en waar luistertaal toch een mogelijkheid is. Dit kan worden verklaard door te kijken waar de talenkennis van de gesprekspartners vandaan komt. In het geval van verwante talen kan een luisteraar de andere taal begrijpen door de taalvaardigheid in zijn eigen taal. Als er een grote afstand zit tussen de talen, dan komt de kennis van de andere taal via een andere weg. Aangezien de luisteraar dan niet kan terugvallen op de taalvaardigheid uit zijn eigen taal, zal hij de taal van de ander gedeeltelijk moeten leren. Hierdoor wordt het dus mogelijk om luistertaal toe te passen bij talen die ver van elkaar afstaan.

Drie communicatiemodi

Een volgend voorbeeld waarin vakjargon is vervangen, is te zien in het hoofdstuk *Meerdere talen, één gesprek* op pagina 7. Hier worden de drie communicatiemodi die sprekers in een meertalige situatie hebben uiteengezet. Deze communicatiemodi zijn beschreven door Van Mulken & Hendriks (2012) die ze als volgt beschrijven "het gebruik van Engels als Lingua Franca", "een van de sprekers communiceert in een moedertaal (T1) die voor de gesprekspartner een tweede taal (T2) is" en "het gebruik van receptieve meertaligheid" (2012, p. 183). De wetenschappelijke beschrijving van Van Mulken & Hendriks (2012) vereist enige voorkennis van de lezer. Zo kunnen de termen *lingua franca* en *receptieve meertaligheid* worden gezien als een onderdeel van vakjargon en zullen de betekenissen ervan niet direct bij de lezers bekend zijn. Om de drie communicatiemodi alsnog in het boek te kunnen verwerken is ervoor gekozen de termen ofwel te vervangen door beschrijvingen of te voorzien van een uitleg (zie tabel 32).

TABEL 32: OMGANG MET JARGON IN BOEK OVER LUISTERTAAL (3)

	Wetenschappelijk jargon	Luistertaalboek
Term	Engels als Lingua Franca	De gemeenschappelijke taal van de gesprekspartners, Engels als een <i>lingua franca</i>
Uitleg	*	Een <i>lingua franca</i> wil zeggen dat er een andere taal wordt ingezet in een meertalig gesprek om de taalverschillen te overbruggen. Een voorbeeld is als een Duitser en een Nederlander in gesprek gaan maar beiden niet genoeg kennis hebben van het Nederlands of het Duits. Door bijvoorbeeld Engels als <i>lingua franca</i> in te zetten, kunnen de twee toch communiceren via een extra taal die ze allebei wel beheersen.
Term	T1-t2interacties	De taal van de gesprekspartner, taal van de ander
Uitleg	Een van de sprekers communiceert in een moedertaal (T1) die voor de gesprekspartner een tweede taal (T2) is	Een andere mogelijkheid is dat sprekers van verschillende talen zich proberen aan te passen door de <i>taal van de ander</i> te gebruiken. Een voorbeeld hiervan is als een Duitser en een Nederlander, die een beetje Duits kan, met elkaar Duits gaan spreken.
Term	Receptieve meertaligheid, Lingua Receptiva	De eigen taal van de gesprekspartners, luistertaal
Uitleg	Als beide sprekers hun eigen moedertaal spreken, en de taal van de ander wel begrijpen maar niet spreken, en dus alleen passief gebruiken	Het woord <i>luistertaal</i> verraadt al een groot deel van de betekenis. Het gaat namelijk om het luisteren naar een taal. Een taal die je zelf misschien niet goed genoeg beheerst om te kunnen gebruiken, maar wel goed genoeg snapt om te begrijpen. Een voorbeeld is als een Duitser en een Nederlander met elkaar in gesprek willen gaan zonder het gebruik van een extra taal, en zonder dat een van de sprekers zijn eigen taal moet opgeven. Door uit

---

te gaan van *luistertaal* kan de Duitser Duits blijven praten en naar het Nederlands luisteren, terwijl de Nederlander het Nederlands blijft praten en luistert naar het Duits.

---

* 2 IN HET ARTIKEL IS ER GEEN UITLEG BIJ HET GEBRUIK VAN ENGELS ALS LINGUA FRANCA

Structuur

De structuur van argumenteren in de tekst is vormgegeven door het fenomeen luistertaal op verschillende wijze toe te lichten met voorbeelden uit media, interviews en wetenschappelijke artikelen. Er zal nu worden ingegaan op de structurering en invulling van deze voorbeelden.

Media

De mediavoorbeelden zijn besproken aan de hand van een vijftal kenmerken *medium, gebruikers, talen, situatie* en *transcript*. Een voorbeeld hiervan is *Hjoed: Fries & Nederlands* in het hoofdstuk *Luistertaal in de media*, waarbij de kenmerken als volgt zijn ingevuld:

- *Medium*: dagelijkse journaal Hjoed op Omrop Fryslân
- *Gebruikers*: interviewer van de omroep interviewt een schaatser
- *Talen*: de interviewer spreekt Fries en de schaatser spreekt Nederlands
- *Situatie*: het interview gaat over wat de schaatser vindt van de afzeggingen van de Noorse schaatsters op de tien kilometer op de Olympische Spelen
- *Transcript*: weergave van het gesprek met een Nederlandse vertaling van het Fries

Deze elementen zijn in het boek vormgegeven als een samenhangend verhaal op pagina 56 en 57.

Interviews

De interviews zijn gebruikt om portretten te maken van verschillende mensen die LaRa gebruiken in het dagelijks leven. Hierbij staat vier elementen centraal, namelijk *profiel, luistertalen, situatie* en *mening*. Voor het portret van Ilse op pagina 5 ziet de kern van deze elementen er als volgt uit:

- *Profiel*: 21-jarige student communicatie uit Friesland, woonachtig in Utrecht
- *Luistertalen*: Fries, kan alles verstaan alleen liever niet spreken
- *Situatie*: op het werk bij snackbar in Friesland. Zij spreekt Nederlands en sommige klanten Fries
- *Mening*: handig maar alleen in Friesland. Plaats is bepalend in het gebruik van LaRa.

Deze elementen zijn in het boek vormgegeven als een portret op pagina 5.

Wetenschappelijke artikelen

De wetenschappelijke artikelen zijn gebruikt om transcripten uit te halen waarin LaRa wordt gebruikt. Hierbij staan vier elementen centraal, namelijk *situatie, gebruikers, onderwerp* en *transcript*. Een voorbeeld van een transcript is te zien in het hoofdstuk *Aangeleerde luistertaal* op pagina 16 en 17. In het hoofdstuk wordt de mogelijkheid tot 'acquired' LaRa besproken. Dit wordt uitgelegd aan de hand van de situatie in Estland waarin 'acquired' LaRa wordt gebruikt in de talige constellatie van het Russisch en het Est. Om dit te illustreren, is er gebruik gemaakt van een transcript uit een televisieprogramma waarin een Est sprekende presentator een Russisch

sprekende gast interviewt. Dit resulteert in de volgende invulling van de kernelementen:

- Situatie: televisieprogramma *Bessonnia-Unetus*
- Gebruikers: Est sprekende presentator en een Russisch sprekende gast
- Onderwerp: Prijs van een auto
- Transcript: weergave van het transcript met een Nederlands vertaling van het Russisch en het Ests

Naast de invulling van de kenmerken, is er een voetnoot toegevoegd waarin er wordt verwezen naar het artikel waaruit het transcript afkomstig is. Het transcript met de bijbehorende invulling van de kenmerken en de voetnoot zijn in het boek te zien in de paragraaf *Twee talen, één programma* in het hoofdstuk *Aangeleerde luistertaal* op pagina 16 en 17.

De casussen die afkomstig zijn uit de wetenschappelijke artikelen zijn gebruikt om het gebruik of de mogelijkheid tot het gebruik van LaRa te beschrijven. Aangezien de inhoud en perspectieven binnen de wetenschappelijke artikelen sterk kunnen verschillen, heeft de selectie van de inhoud voor de beschrijving elke keer anders uitgepakt. Een voorbeeld waarbij het gehanteerde perspectief sterk bepalend is geweest in het vormgeven van de beschrijving is het artikel van Verschik (2012). Ze beschrijft in het artikel de linguïstische situatie in Tallinn waar LaRa voorkomt tussen de Est sprekende bevolking en Finse toeristen. Hierbij hanteert Verschik een afwijkend perspectief met betrekking tot LaRa door een aanvulling voor te stellen voor het concept:

I would like to add also the possibility of compromise and conscious imitation of the language of interlocutor, as well as creative use of linguistics resources. This addition is necessary because otherwise the understanding of RM would be too narrow (i.e. limited to the use of respective L1s only). (Verschik, 2012, p. 265)

Deze aanvulling houdt in dat Verschik (2012) de definitie van LaRa wil verbreden. Dit vindt plaats door de traditionele talige constellatie van LaRa, waarin elke spreker zijn eigen taal spreekt, op te rekken naar de situatie waarin een spreker zijn eigen taal gebruikt en een vorm van linguïstische creativiteit krijgt toebedeeld. Dit heeft tot gevolg dat de transcripten die Verschik gebruikt een ondersteunende functie hebben ten aanzien van de bredere voorgestelde definitie van LaRa. Er is hiermee een verschil in vergelijking tot het luistertaalboek waarin luistertaal wordt beschreven als de praktijk waarbij beide sprekers hun eigen taal blijven gebruiken en elkaar alsnog kunnen verstaan. De transcripten van Verschik bevatten door de aanvulling ook sprekers die meerdere talen in een uiting gebruiken. Door de transcripten uit het artikel in het boek te verwerken, zou er verwarring kunnen ontstaan bij de lezer over wat er precies met LaRa wordt bedoeld. Daarom is ervoor gekozen wel de situatie die Verschik beschrijft te gebruiken, aangezien LaRa in een Estse/Finse constellatie mogelijk blijkt te zijn, maar dan zonder het gebruik van transcripten. Daarnaast is er een voetnoot toegevoegd onder de tekst waarin er wordt verwezen naar het artikel van Verschik. Zo wordt het duidelijk waar de informatie uit de tekst vandaan komt. Dit heeft geresulteerd in het rode kader op pagina 20.

Vormgeving

Het boek is zo vormgegeven dat de leesbaarheid van de tekst wordt vergroot. Een voorbeeld hiervan is de leeswijzer in het hoofdstuk *Versta je me?* op pagina 4. Hier

wordt er kort ingegaan op de vier delen in het boek en de bijbehorende perspectieven. Daarnaast wordt er ingegaan op de functie van de subtekst in de vorm van de rode en roodomrande kaders door te bespreken welke informatie deze bevatten.

Hoofdttekst

Om de keuzes van de vormgeving bij elk onderdeel van de hoofdttekst te illustreren, zal er van elk onderdeel een voorbeeld worden besproken.

Elk van de vier delen in het boek wordt ingeleid door middel van een korte inleiding op het deel. Een voorbeeld hiervan is het eerste deel *Luistertaal als mogelijkheid* op pagina 6. De inleiding bij het deel is afgeleid van de onderwerpen uit de vier bijbehorende hoofdstukken (zie tabel 33).

TABEL 33: HOOFDSTUK, FOCUS IN HOOFDSTUK EN BESCHRIJVING VAN HET DEEL

Hoofdstukken	Focus in hoofdstuk	Beschrijving Deel 1
Meerdere talen, één gesprek	Drie communicatiemodi	In Deel 1: <i>Luistertaal als mogelijkheid</i> worden de verschillende mogelijkheden besproken die mensen hebben in een situatie, waarin sprekers van verschillende talen aanwezig zijn. Ook wordt er ingegaan op factoren die invloed zijn op het gebruik van <i>luistertaal</i> .
Vanzelfsprekende luistertaal	Inherent LaRa als factor in de mogelijkheid tot LaRa	
Aangeleerde luistertaal	Acquired LaRa als factor in de mogelijkheid tot LaRa	
Houding	Bewustzijn als factor in de mogelijkheid tot LaRa	

Een volgende keuze in vormgeving is te zien bij de hoofdstuktitels die de inhoud van het hoofdstuk reflecteren. Een voorbeeld is het hoofdstuk *Handelaren en de Hanze* waar er wordt ingegaan op de tijd van de Hanze en het gebruik van LaRa door de handelaren. Om ervoor te zorgen dat deze focus direct duidelijk is voor de lezer sluit de titel van het hoofdstuk aan op de inhoud.

Om de focus binnen het hoofdstuk te verduidelijken, is ervoor gekozen paragrafen met hetzelfde onderwerp een titel te geven. Een voorbeeld is te zien in het hoofdstuk *Luistertaal: verleden tot heden* vanaf pagina 23 waar er wordt ingegaan op de veranderde houding ten aanzien van meertaligheid vanaf de middeleeuwen tot nu. Dit is gedaan aan de hand van vier paragrafen: (1) *Meertaligheid als norm*, (2) *Nationalisme*, (3) *Standaardisatie* en (4) *Eentaligheid als norm*.

Subtekst & afbeeldingen

Bij de subtekst en afbeeldingen zijn er keuzes gemaakt in de vormgeving die per soort besproken worden.

De subtekst met extra of verdiepende informatie is in een rood kader geplaatst. Een voorbeeld is het kader *2.1 Duitsers en Noren in Bergen* op pagina 31. Inhoudelijk gezien geeft het kader extra informatie bij het hoofdstuk *Handelaren en de Hanze*. Dit is ook de reden dat het kader na het hoofdstuk is geplaatst. Op deze wijze wordt het voor de lezer duidelijk dat het kader bij het hoofdstuk hoort maar geen onderdeel vormt van het hoofdstuk door het rode kader.

De subtekst in de vorm van portretten is in een roodomrand kader geplaatst. Een voorbeeld is het portret van Stine Jensen op pagina 54. In het portret worden de mening en ervaring van Stine Jensen besproken met betrekking tot het gebruik van LaRa in het programma "Licht op het Noorden". Dit past niet binnen de hoofdtekst maar sluit wel aan bij het doel van het boek: het vergroten van de kennis van de lezer over luistertaal.

De subtekst bestaande uit voorbeelden uit de hoofdtekst is in tabellen gezet met een rode opmaak. Een voorbeeld is te zien in het hoofdstuk *Zwitserland* op pagina 51. In de tekst wordt er ingegaan op de linguïstische situatie in meertalig Zwitserland waarbij sprekers vier taalkeuzes kunnen maken in een meertalige situatie. Deze vier taalkeuzes zijn weergegeven in een tabel.

De subtekst bestaande uit transcripten tussen de hoofdtekst is in tabellen gezet met een rode opmaak. Een voorbeeld hiervan is te zien in het hoofdstuk *Luistertaal in de media* op pagina 57 en 58. In de tekst wordt er ingegaan op de Afrikaanssprekende actrice Charlize Theron die wordt geïnterviewd door een Vlaamse interviewer die Nederlands spreekt. Het transcript bevindt zich na een korte inleiding op de situatie.

De afbeeldingen bestaande uit landkaarten zijn roodomrand zodat ze passen in de kleurstelling van het boek. Een voorbeeld hiervan is te zien in het hoofdstuk *Scandinavië* waarbij er op pagina 45 een landkaart is te zien van de drie landen die samen Scandinavië vormen.

De afbeeldingen bestaande uit schematische ondersteuning zijn weergegeven in een rode kleurstelling waardoor ze opvallen tussen de hoofdtekst. Een voorbeeld hiervan is te zien in het hoofdstuk *Meerdere talen, één gesprek* op pagina 26. Hierbij wordt er in de paragraaf *Eentaligheid als norm* ingegaan op de veranderde houding ten aanzien van meertaligheid door het nationalisme. De afbeelding bevat een schematische ondersteuning van deze verandering.

6.2.4 Inhoud

In het afgelopen hoofdstuk is er ingegaan op hoe het prototype uit deelvraag 1 en de thema's uit deelvraag 2 zijn gecombineerd om een antwoord te kunnen geven op de derde deelvraag:

- **Wat is de concrete inhoud van het boek?**

Aangezien de niveaus, factoren en deelkenmerken uitvoerig zijn besproken, is er een overzicht gemaakt van de invulling van het boek (zie Tabel 34).

TABEL 34: MODEL VAN BOEK OVER LARA

Luistertaal			
sociale context	Sociale & maatschappelijke actoren	Schrijver	Maxime Voestermans
		Uitgever	-
		Reeks	-
		Doelgroep	Dit boek is geschreven voor de lezer die is geïnteresseerd in luistertaal.
	Domein		Toegepaste taalwetenschap, sociolinguïstiek
	Medium		Populairwetenschappelijk boek van 66 pagina's

Genre	Situatie		Kennis vergroten van de lezer ten aanzien van luistertaal	
	Inhoud		Beschrijven van luistertaal en het gebruik van luistertaal aan de hand van negen thema's, met eventuele contextinformatie: - Algemeen - Geschiedenis - Scandinavië - Duitsland & Nederland - Estland - Europese Unie - Zwitserland - Media - Projecten	
	Vorm	Hoofdstuktitels	Beschrijvende hoofdstuktitels	
		Aantal hoofdstukken	Vier delen met dertien hoofdstukken	
	Tekstdoel		Informereren, overtuigen & amuseren	
	Structuur		Fenomeen uitleggen aan de hand van voorbeelden uit: - Media om te laten zien dat LaRa overal voorkomt - Interviews om het perspectief van de gebruiker van LaRa te belichten - Wetenschappelijk artikel om te laten zien hoe LaRa in interactie wordt gebruikt	
	Code	Talig/niet talig	Subtekst	Ja, gebruik van rode kaders, roodomrande kaders en tabellen
			Afbeeldingen	Ja, gebruik van landkaarten en schematische ondersteuning van de hoofdtekst
		Taalkeuze & taalvariëteit	Taal	Nederlands, Afrikaans, Duits, Frans, Ests, Russisch, Fries, Zweeds, Deens, Amerikaans Engels, Brits Engels, Fins, West-Vlaams (middeleeuws), Oost-Vlaams/Brabants/Limburgs (middeleeuws), Hollands/Utrechts (middeleeuws) en Noordoosten (middeleeuws)
			Vertaling	Ja, Nederlands vertalingen
Taalcomplexiteit		- Technische leesbaarheid: gemiddeld B2 - Inhoud: jargon vertalen of uitleggen - Structuur: kenmerken gebruikt om de voorbeelden volgens vaste structuur te bespreken - Vormgeving: leeswijzer, inleiding bij de vier delen, hoofdstuktitels, paragraaftitels, kaders bij subtekst		

7.0 Conclusie

In deze scriptie is er gekeken naar hoe wetenschappelijke kennis over Lingua Receptiva (LaRa) in een populairwetenschappelijk boek kan worden gezet. De reden hiervoor is de beperkte erkenning van de maatschappelijke status van LaRa als aanvulling op het bestaande repertoire aan communicatiemodi in meertalige situaties. De oorzaak ligt in de beperkte informatie uitwisseling tussen het wetenschappelijke domein, waar LaRa wel wordt erkend als volledige communicatiemodus, en het maatschappelijke domein, waar dit nog niet het geval is. Om een verbetering te bewerkstelligen van de relatie tussen beide domeinen en LaRa vorm te kunnen geven in een populairwetenschappelijk discours, is er een korte theoretische verkenning gemaakt van het vakgebied van de wetenschapscommunicatie. Hieruit is een tweetal stromingen ontdekt die leidend zijn in dit vakgebied, bestaande uit het 'scientific literacy' model en het 'interactive science' model. Als uitgangspunt van deze scriptie is ervoor gekozen het perspectief van het 'interactive science' model te gebruiken, aangezien er een combinatie wordt gemaakt tussen wetenschappelijke en maatschappelijke kennis om het fenomeen in een breder perspectief te kunnen zetten. In het geval van deze scriptie is er voor gekozen de combinatie van beide soorten kennis vorm te geven aan de hand van een populairwetenschappelijk boek. Dit is gedaan aan de hand van de volgende hoofdvraag:

Hoe ziet een populairwetenschappelijk boek over Lingua Receptiva (LaRa) eruit?

Om een antwoord te kunnen formuleren op de hoofdvraag is er een drietal deelvragen gebruikt die een drietal stappen vertegenwoordigen. De eerste stap in de beantwoording van de hoofdvraag bestond uit deelvraag 1:

- **Wat zijn de kenmerken van het populairwetenschappelijke genre van taalwetenschappelijke boeken?**

In deze vraag zijn de kenmerken van het populairwetenschappelijke genre achterhaald door middel van een genre-analyse. Voor het uitvoeren van de genre-analyse is er een eigen model ontwikkeld op basis van de modellen van Steen(1999), Bhatia (2002) en ten Thije en Deen (2009). De combinatie van de drie modellen heeft geleid tot een genre-analyse van het corpus, bestaande uit populairwetenschappelijke boeken met een taalwetenschappelijk onderwerp, op een drietal niveaus *context*, *genre* en *code*. Dit heeft geresulteerd in een prototype waarin de randvoorwaarden van het corpus op de drie verschillende niveaus zijn beschreven. Dit prototype heeft gediend als kader voor het schrijven van een populairwetenschappelijk boek met LaRa als taalwetenschappelijk onderwerp. Aangezien deze deelvraag alleen een antwoord biedt op welke randvoorwaarden er aan het genre gesteld kunnen worden, is er een volgende stap ingezet door middel van deelvraag 2:

- **Wat zijn de relevante thema's voor een boek over Lingua Receptiva (LaRa)?**

In deze vraag is er een aantal thema's opgesteld op basis van het 'interactive science' model, waarin het van belang is om wetenschappelijke kennis en maatschappelijke te combineren. Hierbij zijn de wetenschappelijke thema's vormgegeven door het opstellen van een wetenschappelijk corpus over LaRa door

middel van een bronnenonderzoek. Daarna zijn de artikelen uit het corpus gelabeld op basis van de inhoud. Deze labels zijn gebruikt om de artikelen te categoriseren en hieruit thema's te kunnen opstellen. De wetenschappelijke thema's zijn aangevuld met een aantal maatschappelijke thema's. Deze zijn ingevuld door middel van interviews met gebruikers van LaRa en voorbeelden van het gebruik van LaRa in de media. Dit heeft geresulteerd in een negental thema's die als basis dienen voor de inhoudelijke invulling van het boek over luistertaal.

Op basis van het opgestelde prototype uit deelvraag 1 en de opgestelde thema's uit deelvraag 2 is er een volgende stap gezet in de beantwoording van de hoofdvraag middels deelvraag 3:

- **Wat is de concrete inhoud van het boek?**

In deze vraag is er gekeken naar de uiteindelijke concrete inhoud van het boek over luistertaal. Dit is gedaan door aan de hand van het prototype uit deelvraag 1 de invulling van het boek over luistertaal te bespreken. Om dieper in te gaan op de inhoudelijke invulling van het boek over luistertaal is er ook ingegaan op hoe de thema's uit het wetenschappelijke en maatschappelijke corpus zijn verwerkt. Dit heeft geresulteerd in een bespreking en verantwoording van hoe het boek over luistertaal is vormgegeven.

De uiteindelijke beantwoording van de hoofdvraag vindt plaats op basis van de drie deelvragen. Door de resultaten van de drie deelvragen te combineren ontstaat er een omvattend beeld van: de randvoorwaarden van het populairwetenschappelijke genre van boeken met een taalwetenschappelijk onderwerp, de mogelijke invulling van een populairwetenschappelijk boek over luistertaal op basis van combinatie van wetenschappelijke en maatschappelijke kennis en de invulling van de randvoorwaarden en thema's in het boek over luistertaal. Het uiteindelijke antwoord op de hoofdvraag is te zien in het gecombineerde resultaat van de drie deelvragen in het eindproduct van deze scriptie: *Luistertaal. Een boekje over wat er gebeurt als twee mensen elkaars taal niet kunnen spreken maar wel begrijpen...*

8.0 Discussie

In deze scriptie is er gekeken naar hoe een populairwetenschappelijk boek over Lingua Receptiva (LaRa) eruit moet zien. Aangezien er geen eerdere scripties zijn geschreven op dit gebied is er een aantal discussiepunten, dat interessant kan zijn voor het uitvoeren van een vervolgonderzoek.

Het corpus dat is gebruikt om de eerste deelvraag te beantwoorden bestaat uit een zevental populairwetenschappelijke boeken met een taalwetenschappelijk onderwerp. De boeken zijn uitgegeven tussen 1988 en 2009. Dit betekent dat een gedeelte van het corpus gedateerd is. Dit kan van invloed zijn geweest op de resultaten die zijn gebruikt bij het opstellen van het prototype. In vervolgonderzoek is het dan ook aanbevolen om recenter uitgegeven boeken te betrekken in een corpusonderzoek aangezien er in de tussentijd mogelijk veranderingen zijn geweest binnen het populairwetenschappelijke genre van boeken. Dit leidt ook tot een volgend discussiepunt wat betreft de mediakeuze. In deze scriptie is er in een vroeg stadium besloten om te kiezen voor een boek als medium. Het zou interessant zijn om in vervolgonderzoek een verkenning uit te voeren naar de invulling van het populairwetenschappelijk discours in andere mediavormen. Dit biedt mogelijk meer en andere mogelijkheden bij het omvormen en combineren van wetenschappelijke en maatschappelijke kennis.

Een ander punt van discussie zijn de opgestelde thema's uit deelvraag 2. De basis voor het opstellen van deze thema's bestaat uit een gecombineerd wetenschappelijk en maatschappelijk corpus. Voor de inventarisatie van beide corpussen geldt dat niet al het beschikbare materiaal over LaRa is gebruikt. Dit leidt ertoe dat niet alle mogelijke thema's en perspectieven aan bod zijn gekomen in het boek over luistertaal. In het geval van het boek over luistertaal is dit gedeeltelijk een bewuste keuze geweest aangezien een inventarisatie van al het bestaande materiaal over LaRa een onuitputtelijke lijst zou zijn geworden. Voor vervolgonderzoek zou het echter wel interessant zijn om LaRa vanuit andere aanvullende perspectieven in beeld te brengen. Een van de mogelijkheden hierbij is het migrantenperspectief waarin er wordt gekeken naar hoe LaRa wordt ingezet door migranten.

Een volgend discussiepunt bestaat uit de afwezigheid van een uitgebreid evaluatieonderzoek naar de tekstwaardering van het boek over luistertaal door middel van een groep proeflezers. In dit geval is er wel gebruik gemaakt van een vijftal proeflezers, maar dit is gebeurd op een beperkte schaal waarin er geen gebruik is gemaakt van bestaande tekstevaluatie methodes. Een mogelijkheid zou zijn om gebruik te maken van het CCC-model van Renkema waarin een tekst op verschillende punten wordt beoordeeld door een aantal proeflezers.

9.0 Literatuurlijst

- Agar, M. (1994). *Language shock: Understanding the culture of conversation*. New York: William Morrow and Company.
- Appel, R. (1990). *Voetbaltaal*. 's-Gravenhage, Nederland: SDU uitgeverij.
- Backus, A., Gorter, D., Knapp, K., Schjerve-Rindler, R., Swanenberg, J. Thije, J.D. ten, & Vetter, E. (2013). Inclusive Multilingualism: Concept, modes and implications. *European Journal of Applied Linguistics*, 1 (2), 179-215.
- Backus, A., Marácz, L., & Thije, J.D. ten (2010). A Toolkit for Multilingual Communication in Europa: Dealing with Linguistic Diversity. In: J.N. Jørgensen (Ed.), *A Toolkit for Transnational Communication in Europe (Copenhagen Studies in Bilingualism, 64)* (pp. 102-140). Copenhagen.
- Bahtina, D., & Thije, J.D. ten (2012) Receptive Multilingualism. In *The Encyclopedia of Applied Linguistics*. DOI: 10.1002/9781405198431.wbeal1001
- Bahtina, D., Thije, J. D. ten, & Wijnen, F. (2013). Combining cognitive and interactive approaches to lingua receptiva. *International Journal of Multilingualism*, 10(2), 159-180.
- Bahtina-Jantsikene, D. (2013). *Mind your languages: Lingua receptiva in Estonian-Russian communication* (Proefschrift, Universiteit Utrecht, Nederland).
- Baram-Tsabari, A., & Yarden, A. (2005). Tekst Genre as a Factor in the Formation of Scientific Literacy. *Journal of Research in Science Teaching*, 42(4), 403-428.
- Beerkens, R., & Thije, J.D. ten (2011). Receptive Multilingualism in the Dutch-German Border Area. In: J.N. Jørgensen (Ed.), *A Toolkit for Transnational Communication in Europe (Copenhagen Studies in Bilingualism, 64)* (pp. 102-140). Copenhagen.
- Beerkens, R. (2010). *Receptive Multilingualism as a language mode in the Dutch-German border area* [Proefschrift, Westfälische Wilhelms-Universität, Duitsland]. Waxmann Verlag.

- Berthele, R., & Wittlin, G. (2013). Receptive multilingualism in the Swiss army. *International Journal of Multilingualism*, 10(2), 181-195.
- Bezooijen, R. van & Gooskens, C. (2007). Interlingual tekst comprehension: linguistic and extralinguistic determinants. In J.D. ten Thije & L. Zeevaert (Eds.), *Receptive Multilingualism and intercultural communication: Linguistic analyses, language policies and didactic concepts* (pp. 249-264). Amsterdam, Nederland: Benjamins.
- Bhatia, V.K. (2002). Applied genre analysis: a multi-perspective model. *Ibérica*, 4, 3-19.
- Boeije, H. (2005). Kwalitatief onderzoek. In: H. 't Hart, H. Boeije & J. Hox (Ed.), *Onderzoeksmethoden* (pp. 253-290). Amsterdam: Boom.
- Braunmüller, K. (2002). Semicommunication and accommodation: Observations from the linguistic situation in Scandinavia. *International Journal of Applied Linguistics*, 12(1), 1-23.
- Braunmüller, K. (2007). Receptive multilingualism in Northern Europa in the Middle Ages: A description of a scenario. In J.D. ten Thije & L. Zeevaert (Eds.), *Receptive Multilingualism and intercultural communication: Linguistic analyses, language policies and didactic concepts* (pp. 25-47). Amsterdam, Nederland: Benjamins.
- Braunmüller, K. (2013). Communication based on receptive multilingualism: advantages and disadvantages. *International Journal of Multilingualism*, 10(2), pp. 214-223. DOI: 10.1080/14790718.2013.789524
- Bree, C. van, Toorn, M. van den & Wal, M. van der (1997). Paradigmawisselingen en constanten 200 jaar taalkundige diversiteit. In: J.W. de Vries. (Eds.), *'Eene bedenkelijke nieuwigheid: Twee eeuwen neerlandistiek'* (pp. 53-128). Hilversum: Uitgeverij Verloren.
- Brouwer, D. (1991). *Vrouwentaal: Feiten en verzinsels*. Bloemendaal, Nederland: Aramith.
- Burns, T.W., O'Connor, D.J., & Stockmayer, S.M. (2003). Science communication: a

contemporary definition. *Public Understanding of Science*, 12, 183-202.

Commissie cultuur en onderwijs. (2009). *Meertaligheid: een troef voor Europa en een gemeenschappelijk engagement* (Documentencyclus A6-0092/2009). Geraadpleegd op 15-01-2014, opgehaald via de website van het Europees Parlement <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A6-2009-0092&language=NL>

Cornelisse, P. (2010). *Taal is zeg maar echt mijn ding*. Amsterdam, Nederland: Contact.

De Hanze 1356 – ca. 1450 Handelssteden in de Lage Landen. (n.d.). Geraadpleegd op 1-3-2014, opgehaald van <http://entoen.nu/hanze>

De Hanze Van 1356 tot ongeveer 1450. (n.d.). Geraadpleegd op 01-03-2014, opgehaald van <http://entoen.nu/hanze/po>

Delsing, L-O. (2007). Scandinavian intercomprehension today. In J.D. ten Thije & L. Zeevaert (Eds.), *Receptive Multilingualism and intercultural communication: Linguistic analyses, language policies and didactic concepts* (pp. 231-247). Amsterdam, Nederland: Benjamins.

Dijkstra, A. M., Seydel, E.R., & Gutteling, J.M. (2004). Effectieve wetenschapscommunicatie: een communicatievraagstuk. In: Kennisdagen Communicatie 2003. (Eds), *Effectieve publiekscommunicatie: hints voor de Wetenschaps-en techniekcommunicatie* (pp. 110-120). Stichting Weten, Amsterdam.

Doetjes, G. (2007). Understanding differences in inter-Scandinavian language understanding. In J.D. ten Thije & L. Zeevaert (Eds.), *Receptive Multilingualism and intercultural communication: Linguistic analyses, language policies and didactic concepts* (pp. 217-230). Amsterdam, Nederland: Benjamins.

Effectief leren schrijven over wetenschap. (n.d.). Geraadpleegd op 15-03-2014, opgehaald via <http://wetenschapsjournalistiek.nl/>

Estonia's history. (n.d.) Geraadpleegd op 7-1-2014, opgehaald via <http://estonia.eu/about-estonia/history/estonias-history.html>

- European Commission. (2012). Europeans and their Languages: Eurobarometer 77.1 results for the Netherlands [Factsheet]. Geraadpleegd op 03-03-2014, opgehaald via http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_399_380_en.htm
- Europees referentiekader talen. (n.d.). Wat is het ERK? Geraadpleegd op 13-03-2014, opgehaald van <http://www.erk.nl/docent/Wat/>
- Europese Unie. (2006). Een kaderstrategie voor meertaligheid. Geraadpleegd op 10-03-2014, opgehaald van http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11084_nl.htm
- FAQs over meertaligheid en het leren van talen. (2012). Opgehaald van http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-703_nl.htm
- Federal Chancellery Central Language Services in collaboration with the language services of the federal departments. (2012). The Language Services of the Federal Administration [Brochure]. Geraadpleegd op 15-02-2014, opgehaald van <http://www.bk.admin.ch/dienstleistungen/publikationen/index.html?lang=en>
- Fontaine, P. (2010). Europa in 12 lessen [Brochure]. Geraadpleegd op <http://bookshop.europa.eu/nl/europa-in-12-lessen-pbNA3110652/>
- Gooskens, C., Bezooijen, R. van, & Kürschner, S. (2010). The reflection of historical language contact in present-day Dutch and Swedish. *Language Contact. New Perspectives*, 103-118.
- Grzega, J. (2005). The role of English in learning and teaching European intercomprehension skills. *Journal for EuroLinguistics*, 2, 1-18.
- Haugen, E.I. (1987). *Blessings of Babel: bilingualism and language planning: problems and pleasures*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Herring, S.C., Scheidt, L.A., Bonus, S., & Wright, E. (2004). Bridging the Gap: A genre analysis of weblogs. *Proceedings of the 37th Hawaii international Conference on System Sciences (HICSS-37)*. Los Alamitos, CA: IEEE Press.

- In uw land. (2012). Geraadpleegd op 28-01-2014, opgehaald van http://ec.europa.eu/regional_policy/country/prordn/search.cfm?gv_pay=NL&gv_reg=ALL&gv_obj=ALL&gv_the=ALL&LAN=NL&gv_per=2
- Information services of the Federal Chancellery, the Departments, Parliamentary Services and Federal Courts, Jeanmaire & Michel AG. (2013). *The Swiss Confederation a brief guide* [Brochure]. Geraadpleegd op 02-03-2014, opgehaald van <https://www.ch.ch/en/swiss-political-system/>
- Janssen, D., Jansen, F., Kinkhorst, G., Verhoeven, G., Hurk, J. van den., Lagendijk, M., Loo, M. van der, & Steen, P. van. (2007). *Zakelijke communicatie*. Groningen, Nederland: Wolters-Noordhoff.
- Janssens, G., & Marynissen, A (2005). *Het Nederlands vroeger en nu*. ACCO.
- Klaveren, van S., Vries, de J., & Thije, ten J.D. (2013). The practice and potential of intercomprehension. Universiteit Utrecht, Geraadpleegd op 10-04-2014, opgehaald van <http://www.jantenthije.eu/wp-content/uploads/2010/08/Intercomprehension-Report-DGT-tenthije2013.pdf>
- Koenen, L. (2013, 15 & 16 juni). Liever luistertaal. *NRC Weekend*, pp. 8-9.
- Kuitenbrouwer, J. (1988). *Turbotaal: Van socio-babble tot yuppie-speak*. Amsterdam, Nederland: Aramith.
- Kunst, H., & Schutte, X. (1991). *Lesbiaans: Lexicon van de lesbotaal*. Amsterdam, Nederland: Prometheus.
- Leerssen, J. (1993). Culturele identiteit en nationale beeldvorming. In: J.C.H. Blom et al. (Eds.). *De onmacht van het grote: cultuur in Europa* (pp. 7-19), Amsterdam.
- Lingua Receptiva. (2014). In *Wikipedia*. Geraadpleegd op 13-03-2014, opgehaald van http://nl.wikipedia.org/wiki/Lingua_receptiva
- Lorvik, M. (2003). Mutual intelligibility of timber trade terminology in the North Sea

countries. *Nordic Journal of English Studies*, 2(2), 223-244.

Mazeland, H. (2008). *Inleiding in de conversatie-analyse*. Nederland, Bussum: Coutinho.

Mulken, M. van, & Hendriks, B. (2012). Taalkeuze, effectiviteit en efficiëntie: Een experimentele studie naar het gebruik van Engels als Lingua Franca, Lingua Receptiva, T1-T2 en Moedertaal. In N. de Jong, K. Juffermans, M. Keijzer & L. Rasier (Eds.), *Papers of the Anéla 2012 Applied Linguistics Conference* (pp. 183-193).

Nationaal Bureau moderne vreemde talen. (2004). *Taalprofielen*. Geraadpleegd op 11-03-2014, opgehaald van http://www.erk.nl/docent/niveaubeschrijvingen/Taalprofielen_Nationaal_Bureau_MVT.pdf

Nederhoed, P. (2007). *Helder Rapporteren. Een handleiding voor het opzetten en schrijven van rapporten, scripties, nota's en artikelen* (Rev. ed. 9th). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Nesse, A. (2003). Written and spoken languages in bergen in the hansa era. In K. Braunmüller, & G. Ferraresi (Eds.), *Aspects of multilingualism in european language history* (pp. 61-84). Amsterdam: John Benjamins B.V.

Nortier, Jacomine. (2001). *Murks en Straattaal: Vriendschap en taalgebruik onder jongeren*. Amsterdam, Nederland: Prometheus.

Nortier, Jacomine. (2009). *Nederland Meertalenland: Feiten, perspectieven en meningen over meertaligheid*. Amsterdam, Nederland: Aksant.

Oer de Omrop. (n.d.). Geraadpleegd op 16-01-2014, opgehaald via de website van Omroep Friesland <http://www.omropfryslan.nl/jierferslach>

Omrop Fryslân. (17 februari 2014). *Hjoed* [television broadcast]. Geraadpleegd op 27-02-2014 opgehaald van <http://www.uitzendinggemist.nl/afleveringen/1398005>

Pappas, C.C. (2006). The information book genre: Its role in integrated science

literacy research and practice. *Reading Research Quarterly*, 41 (2), 226-250.
doi:10.1598/RRQ.41.2.4

Perrault, S. (2013). *Communicating Popular Science: From deficit to democracy*.
Palgrave Macmillan.

Petrander. (16 maart 2013). Charize Theron speaking Afrikaans with Dutch speaking
Belgian reporter [Video file]. Geraadpleegd op 13-03-2014, opgehaald van
http://www.youtube.com/watch?v=X_Q4ZMmw0bk

Projectdatabank. (n.d.). Geraadpleegd op 20-12-2013, opgehaald via
<https://www.deutschland-nederland.eu/projecten/?L=2>

ProjectLuistertaal. (2013, 22 Mei). Documentaire Luistertaal NL [Video file].
Geraadpleegd op 13-03-2014, opgehaald van <http://www.youtube.com/watch?v=1FIQchyKzbU>

Rehbein, J., Thije, J. D. ten, & Verschik, A. (2012) *Lingua Receptiva (LaRa) – The quintessence of Receptive Multilingualism*. In: Thije, J. D. ten, Rehbein, J. & Verschik, A (2012) (eds.) *Receptive Multilingualism. Special issue of the International Journal for Bilingualism September 2012* (pp. 248-264).

Ribbert, A., & Thije, J.D. ten. (2007). Receptive Multilingualism in Dutch-German intercultural team cooperation. In J.D. ten Thije & L. Zeevaert (Eds.), *Receptive Multilingualism and intercultural communication: Linguistic analyses, language policies and didactic concepts*. (pp. 73-102). Amsterdam, Nederland: Benjamins.

Rindler-Schjerve, R., & Vetter, E. (2007). Linguistics diversity in Habsburg Austria as a model for modern European language policy. In J.D. ten Thije & L. Zeevaert (Eds.), *Receptive Multilingualism and intercultural communication: Linguistic analyses, language policies and didactic concepts*. (pp. 49-71). Amsterdam, Nederland: Benjamins.

Rosenfeldt, H. (head writer), Sieling, C. (director) & Georgsson, H. (director). (21 september 2011). Episode #1.1 [Episode 1].

Santos Alves, S., & Mendes, L. (2006). Awareness and Practice of Plurilingualism and

Intercomprehension in Europe. *Language and Intercultural Communication*, 6(3-4), 211-218. DOI: 10.2167/laic248.0

Sloboda, M., & Nábělková, M. (2013). Receptive multilingualism in 'monolingual' media: Managing the presence of Slovak on Czech websites. *International Journal of Multilingualism*, 10(2), 196-213.

Snijkers, L. (2014). Grensoverschrijdende communicatie in Zuid-Limburg. Een etnografisch onderzoek naar de keuze voor Lingua Receptiva en dialecten als communicatieve modi in grensoverschrijdende communicatie in Zuid-Limburg [Master thesis, Universiteit Utrecht, Nederland]

Standaardisering- Ontwikkeling van een standaardtaal. (n.d.). Geraadpleegd op 10-01-2014, opgehaald via de website van de Vrije Universiteit Berlijn http://neon.niederlandistik.fu-berlin.de/nl/nedling/taalgeschiedenis/ontwikkeling_van_een_standartaal/

Steehouder, M., Jansen, C., Maat, K., Staak, J. van der., Vet, D. de., Witteveen, M., & Woudstra, E. (2006). *Leren communiceren: Handboek voor mondelinge en schriftelijke communicatie* (Rev. ed.). Groningen, Nederland: Noordhoff.

Steen, G. (1999). Genres of discourse and the definition of literature. *Discourse Processes*, 28 (2), 109-120.

Stichting Accessibility. (n.d.). Leesniveau tool. [Tool]. Geraadpleegd op <http://www.accessibility.nl/kennisbank/tools/leesnivea-tool>

Talen in de Europese Unie. (n.d.). Geraadpleegd op 11-01-2014, opgehaald van http://www.europa-nu.nl/id/vh7douknndsz/talen_in_de_europese_unie

Talen in Nederland. (n.d.). Geraadpleegd op 02-01-2014, opgehaald via de website van de Rijksoverheid <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/erkende-talen/talen-in-nederland>

Territoriale cohesie. (2013). Geraadpleegd op 22-12-2013, opgehaald van http://ec.europa.eu/regional_policy/what/cohesion/index_nl.cfm

Thije, J. D. ten, & Deen, J. (2009). Interculturele Communicatie: contrast, interactie en

transfer. *Toegepaste Taalwetenschap in Artikelen*, 2, 31-45.

Thije, J. D. ten (2010). Lingua Receptiva als bouwsteen voor de transnationale neerlandistiek. In E. Besamusca, A. Gelderblom & J. D. ten Thije (Eds), *Internationale Neerlandistiek 4* (pp. 54-62).

Thije, J.D. ten (2012). Kun je een taal verstaan zonder deze zelf te spreken? Geraadpleegd op 13-03-2014, opgehaald van <http://www.taalcanon.nl/vragen/kun-je-een-taal-verstaan-zonder-deze-zelf-te-spreken/>

Thije, J. D. ten (2013). Lingua Receptiva (LaRa). *International Journal of Multilingualism*, 10 (2), 137-139. DOI: 10.1080/14790718.2013.789519

Ven, P-H. van de (2009). Reflecteren: het belang van kennis. *Tijdschrift voor lerarenopleiders*, 30(1), 22-27.

Verschik, A. (2004). Aspects of Russian-Estonian codeswitching: Research perspectives. *International Journal of Bilingualism* 8(4), 427-448.

Verschik, A. (2005). The language situation in Estonia. *Journal of Baltic Studies*, 36(3), 283-316.

Verschik, A. (2012). Practising receptive multilingualism: Estonian-Finnish communication in Tallinn. *International Journal of Bilingualism* 16(3), 265-286.

Werlen, I. (2007). Receptive multilingualism in Switzerland and the case of Biel/Bienne. In J.D. ten Thije & L. Zeevaert (Eds.), *Receptive Multilingualism and intercultural communication: Linguistic analyses, language policies and didactic concepts*. (pp. 137-158). Amsterdam, Nederland: Benjamins.

Wijk, C. van (2013). Gottmer viert feest! 75 jaar Gottmer 1938-2013 [Interactieve brochure]. Geraadpleegd op 15-03-2014, opgehaald van <http://e.issuu.com/embed.html#0/3854183>

Woerkum, C. van, & Auweraert, A. van der (2004). Wetenschapscommunicatie: where science meets society. In C.J. Hamelink, I. van Veen, J. Willems (Eds.) *Interactive wetenschapscommunicatie* (pp. 43-54). Congresbundel Da Vince Instituut, VU. Amsterdam: uitgeverij Coutinho

Wubs-Mrozewicz, J., & Jenks, S. (2012). The Hanse in Medieval and Early Modern Europa. Geraadpleegd op 13-11-2013, opgehaald via de website van de Universiteit Utrecht <http://www.uunl.ebilib.com.proxy.library.uu.nl/patron/FullRecord.aspx?p=1107993&echo=1&userid=3yX1KQ4UJtIYFmClSzmUag%3d%3d&tstamp=1394038223&id=9AC710A69C4E17B74312E1CFEBAAB7EE5CA1E475>

Zabrodszkaja, A. (2009). Russian-Estonian language contacts: Grammatical aspects of language use and change [Proefschrift, Universiteit Tallinn, Estland].

Zeevaert, L. (2007). Receptive multilingualism and inter-Scandinavian semicommunication. In J.D. ten Thije & L. Zeevaert (Eds.), *Receptive Multilingualism and intercultural communication: Linguistic analyses, language policies and didactic concepts*. (pp. 103-136). Amsterdam, Nederland: Benjamins.

Zwaan, T. (2001). *Civilisering en decivilisering: studies over staatsvorming en geweld, nationalisme en vervolging* [Proefschrift, Universiteit van Amsterdam, Nederland]. Geraadpleegd op 20-03-2014, opgehaald van <http://dare.uva.nl/record/220502>

Bijlagen

Bijlage A: Tabel per boek uit het corpus

Murks en Straattaal: vriendschap en taalgebruik onder jongeren			
Sociale context	Sociale & maatschappelijke actoren	Schrijver	Jacomine Nortier
		Uitgever	Prometheus
		Reeks	Nee
		Doelgroep	"Daarmee is Murks en straattaal niet alleen een handig boek voor jongeren, hun ouders en hun leraren, maar ook een onmisbare studie voor iedereen die van de ontwikkeling van het moderne Nederlands op de hoogte wil blijven" (achterkant)
	Domein		Toegepaste taalwetenschap, sociolinguïstiek
	Medium		Boek van 119 pagina's
	Situatie		Rapportage van een deelonderzoek van het project "Talen en Culturen in het Utrechtse Lombok en Transvaal (TCULT). Dit is een driejarig onderzoek naar de vermenging van talen en culturen in een multiculturele wijk in Utrecht, dat in 1998 van start ging" (p. 10)
Genre	Inhoud		Deelonderzoek TCULT naar het gebruik van jongerentaal op het Dr. F.H. de Bruijne Lyceum
	Vorm	Hoofdstuktitels	Genummerd, titels weergeven kort de kern van de hoofdstukken.
		Aantal hoofdstukken	7 hoofdstukken met subkopjes
	Tekstdoel		Informerend en amuseren
	Structuur		Auteur bespreekt een fenomeen van jongerentaal en licht dit toe door middel van voorbeelden uit transcripten te weergeven
Code	Talig/niet talig	Subtekst	Voorbeelden van transcripten, fragmenten uit boeken & kranten, woordenlijst
		Afbeeldingen	Tabellen
	Taalkeuze	Taal	Nederlands
		Vertaling	
	Taalvariëteit	Variëteit	Hedendaags Nederlands in de normale tekst. De transcripten bevatten ook straattaal/ Murks. Deze worden niet vertaald.

		Vertaling	
	Taalcomplexiteit	Niveau ERK	B2
		Voorbeeld	Als inleiding op mijn onderzoek sprak ik in de eerste helft van 1999 af en toe met een paar veertien-en vijftienjarige jongens in Utrecht-Zuid. Het ging om jongens van Nederlandse afkomst, met hoogopgeleide ouders. Twee van hen zaten in havo/vwo-klassen van scholengemeenschappen met zo'n 35 á 40 procent allochtone leerlingen, de anderen voornamelijk op mavo/havo/vwo-afdelingen van een 'witte' school of op een categoriaal (wit) gymnasium. De meeste jongens die ik heb gesproken waren verbaasd over de aandacht voor hun taalgebruik, ze waren dat niet gewend en waren eigenlijk wel ingenomen met die belangstelling. In het geval van het Murks, waar het hier over gaat, heb ik eerst gepraat met Jasper, die ik al jaren ken en die bij mij in de buurt woont. Het was daarom niet vreemd dat ik hem aansprak. Hij was de eerste die me vertelde dat er een manier van praten bestaat die door sommigen Murks wordt genoemd, en die heel anders is dan de door Appel beschreven straattaal. Hij had er zelf op dat moment geen naam voor. Behalve enthousiast was hij er in eerste instantie ook wat verlegen mee. Hij kon zich niet goed voorstellen dat ik dát nou interessant vond.

Turbotaal: van socio-babble tot yuppiespeak

Sociale context	Sociale & maatschappelijke actoren	Schrijver	Jan Kuitenbrouwer
		Uitgever	Aramith
		Reeks	Nee
		Doelgroep	"Voor wie op lichtvoetige, gemakkelijke wijze te weten wil komen wat de eigentijdse taalgebruiker zegt, tegen wie, wanneer en waarom hij het zegt, is dit boekje een absolute must." (achterkant)
	Domein		Toegepaste taalwetenschap, sociolinguïstiek
	Medium		Boek van 91 pagina's
	Situatie		-

Genre	Inhoud		Beschrijving van taalgebruik door verschillende groepen zoals jongeren en yuppen. Kuitenbrouwer omschrijft deze laatste groep als "carriermakende 'voorbewegers'" (p. 10)
	Vorm	Hoofdstuktitels	Inhoudsopgave bevat geen nummering van de hoofdstukken. Titels zijn gebaseerd op de kern van de hoofdstukken.
		Aantal hoofdstukken	16 hoofdstukken
	Tekstdoel		Informerend en amuserend
	Structuur		Bijna alle hoofdstukken worden ingeleid met een voorbeeldgesprek waarna een fenomeen uit het gesprek wordt uitvergroot. De bespreking van het fenomeen wordt ondersteund met veel voorbeelden en soms een klein lexicon van het fenomeen
Code	Talig/niet talig	Subtekst	-
		Afbeeldingen	Er is een aantal afbeeldingen in de vorm van strips te vinden
	Taalkeuze	Taal	Nederlands
		Vertaling	
	Taalvariëteit	Variëteit	Hedendaags Nederlands en , turbotaal voorbeelden die gedeeltelijk worden uitgelegd
		Vertaling	-
Taalcomplexiteit	Niveau ERK	B2	

		Voorbeeld	Hoewel hij er vrij nieuw uitziet doet de gelegenheid waar dit gesprek gevoerd wordt sterk aan een ijssalon uit de jaren vijftig denken. Er hangen geen vitrages achter de ruit, de tapkast is in pasteltinten gelakt, en de vloer en het blad van de bar bestaan uit granito, een materiaal dat de meeste aanwezigen hier nog kennen in de vorm van een gebarsten keukenaanrecht, waar ze als kind hun wang wel eens tegenaan legden omdat het zo lekker koud voelde. Hier mag dat niet. Het meubilair heeft niet die nostalgische, roodbruine gezelligheid die doorgaans met cafés geassocieerd wordt, maar is van staal en strak van vorm, de buismeubeltjes die sommigen onder de aanwezigen als zagen in het huis van een excentrieke tante die pluche, bolpoten en vitrages 'burgerlijk' vond, en die ze nu zelf ook rond hun eettafel hebben staan. Het licht komt uit zwarte, op dunne sprieten gemonteerde bolletjes. Als je hier een broodje kaas bestelt wordt er even later een bord voor je neergezet waarop een stuk Frans stokbrood ligt, belegd met minstens Maaslander maar waarschijnlijk Camembert, en omgeven door een kleurig palet van slabladeren, plakjes augurk, tomaat en worteldraden.

Voetbaltaal			
Sociale context	Sociale & maatschappelijke actoren	Schrijver	René Appel
		Uitgever	SDU Uitgeverij
		Reeks	Nee
		Doelgroep	"'Voetbaltaal' is een onmisbaar boek voor iedereen die zich in de voetbalsport interesseert." (achterkant)
	Domein		Toegepaste taalwetenschap, sociolinguïstiek
Medium		Boekje van 119 pagina's	
Situatie		"resultaat van een kruisbestuiving tussen twee onderwerpen die te allen tijde op mijn warme belangstelling mogen rekenen: voetbal en taal." p. 7	
Genre	Inhoud		Beschrijving van taalgebruik in de wereld van voetbal door spelers, journalisten en fans

	Vorm	Hoofdstuktitels	Hoofdstukken zijn niet genummerd. Titelbeschrijvingen bestaan voornamelijk uit voetbaltermen
		Aantal hoofdstukken	14 hoofdstukken
	Tekstdoel		Informerend en amuserend
	Structuur		Veel retorische vragen, in de tekst staan voetbaltermen schuingedrukt
	Talig/niet talig	Subtekst	-
		Afbeeldingen	-
	Taalkeuze	Taal	Nederlands
Vertaling		-	
Taalvariëteit	Variëteit	Nederlands en voetbaltermen die worden uitgelegd	
	Vertaling	-	
Code	Taalcomplexiteit	Niveau ERK	B1/B2

		Voorbeeld	Stelt u zich voor, een inwoner van Nigeria. Hij heet Murtala Gowon. Mensen doen soms gekke dingen, en dus heeft hij in Nigeria jarenlang Nederlands gestudeerd. Dankzij een prachtig talenlaboratorium, een goede leraar en een onvoorstelbaar doorzettingsvermogen spreekt hij bijna vloeiend Nederlands. Tijdens zijn eerste verblijf hier in Nederland loopt hij op een woensdagavond door het centrum van Eindhoven. Hij weet niet wat hem overkomt. Overal kleurige sjaals, spandoeken ('Boxtel groet PSV'), mensen die gehuld zijn in vlaggen. Een oorverdovend lawaai van toeters en sirenes. Mannen die, de armen over elkaars schouder geslagen een dansje maken. Dan weer gezang waarin Murtala het steeds maar terugkerende 'Olé, olé, olé' herkent. Een dwingende herhaling die mensen in een trance lijkt te brengen. Murtala heeft een soort déjà vu. Afrika in Eindhoven. Kijk, daar lopen zelfs een paar mensen die hun gezicht rood en wit geschilderd hebben. Zouden dat de oorlogskleuren zijn? Willen ze zo de vijand schrik aanjagen? In de stokken waaraan de spandoeken zijn bevestigd, zou je eventueel speren kunnen zien. Olé, olé, olé, olé, we are the champions. Ergens achteraf vangt Murtala de dialoog over Vanenburg en zijn stiftballetje op, en hij begrijpt er helemaal niks van.

Vrouwentaal			
sociale context	Sociale & maatschappelijke actoren	Schrijver	Dédé Brouwer
		Uitgever	Aramith
		Reeks	Nee
		Doelgroep	-
	Domein		
Medium			Boekje van 119 pagina's

Genre	Situatie		"Optimistisch als altijd meen ik dat taal door alle taalgebruikers zelf kan worden gemaakt tot een gemeengoed waarin vrouwen en mannen in taal even goed en even slecht naar voren komen en hun taalgedrag volgens gelijke maatstaven positief en negatief wordt beoordeeld. Vandaar dit boek" (p. 7-8)	
	Inhoud		Ondergeschikte positie van vrouwen in taal ten opzichte van mannen	
	Vorm	Hoofdstuktitels		Geen hoofdstuknummering. Hoofdstukken zijn onderverdeeld in een aantal subthema's
		Aantal hoofdstukken		6 hoofdstukken
	Tekstdoel			Informerend, amuserend en opiniërend
	Structuur			De auteur generaliseert en legt vervolgens haar stelling uit aan de hand van voorbeelden.
Code	Talig/niet talig	Subtekst	Een aantal voorbeelden worden tussen de hoofdtekst apart weergegeven.	
		Afbeeldingen	-	
	Taalkeuze	Taal		Nederlands en een aantal Engelse voorbeelden
		Vertaling		Nederlandse vertaling
	Taalvariëteit	Variëteit		-
		Vertaling		-
Taalcomplexiteit	Niveau ERK		B2	

	Voorbeeld	Onze wereld wordt beheerd door mannen. Onze taal dus ook. Vrouwen bestaan bij de gratie van mannen, nu en dan, hier en daar. In de taal zijn ze onzichtbaar of afhankelijk, of erger. De eerste betekenis van man in het woordenboek is 'mens, zonder onderscheid van geslacht'. Taal wemelt dan ook van mannen. Want er zijn nog andere mensen hoor, en een heleboel ook. Wie denkt dat het met de dominantie van mannen en de onzichtbaarheid van vrouwen in de taal wel losloopt, moet in de bovenstaande alinea 'hij', 'zijn', 'man', 'jan' en 'joh' maar eens vervangen door 'zij', 'haar', 'vrouw', 'marie' en 'meis'. Tenzij u meteen dacht dat het natuurlijk over alle mensen, dus over mannen en vrouwen ging. In onze wereld blijven zelfstandige vrouwen in taal onzichtbaar en zijn mannen zichtbaar onafhankelijk. Onze taal accepteert geen eigenzinnige vrouwen en geen onderdanige mannen. Een vrouw behoort aan iemand of ze is een oude vrijster en heeft de boot gemist. Een man kan een vrouw de zijne maken of hij blijft gewoon vrijgezel en is de dans ontsprongen. Vrouwen moeten domweg lief aantrekkelijk zijn of ze heten blauwkous, zeker een studiehoofd hè, haaibaai of kenau. (p. 9-10)

Lesbiaans: Lexicon van de lesbotaal

G Sociale context	Sociale & maatschappelijke actoren	Schrijver	Hanneke Kunst en Xandra Schutte
		Uitgever	Prometheus
		Reeks	Nee
		Doelgroep	"En u wordt daarmee een blik gegund in de lesbische subcultuur van heden en verleden" p. 7
	Domein		Taalwetenschap
	Medium		Boek van 163 pagina's.
	Situatie		"'s werelds eerste woordenboek van de lesbotaal"
	Inhoud		Beschrijving van lesbotaal

Code	Vorm	Hoofdstuktitels	Boek bestaat uit drie delen: kort historisch overzicht, situatieschets van huidig taalgebruik en lexicon van lesbowoorden. De hoofdstukken hebben een titel die kern weergeeft. Als de titel van het hoofdstuk beeldspraak is dan volgt er een ondertitel die de kern weergeeft van het hoofdstuk. Dit gebeurt bij een normaal hoofdstuk en bij meerdere subhoofdstukken bij het hoofdstuk hedendaags Lesbiaans
		Aantal hoofdstukken	Er zijn 4 hoofdstukken
	Tekstdoel		Informerend en amuserend
	Structuur		Auteurs stellen iets en leggen dit uit aan de hand van voorbeelden, uit o.a. De media. Woorden uit het Lesbiaans worden dikgedrukt weergegeven. Deze woorden worden in het algemene stuk uitgelegd, net zoals in het gedeelte van het boek dat is vormgegeven zoals een woordenboek.
	Talig/niet talig	Subtekst	
		Afbeeldingen	-
	Taalkeuze	Taal	Nederlands en Engels
		Vertaling	In het lexicon sommige Engelse woorden die worden uitgelegd in het Nederlands
	Taalvariëteit	Variëteit	Lesbiaans
		Vertaling	Soms
Taalcomplexiteit	Niveau ERK	C1	

		Voorbeeld	Bestaat Lesbiaans? Afgaande op de verhalen van lesbiennes die jong waren in de jaren vijftig kan dat betwijfeld worden. Zo antwoordde een van de dames op de video die hoorde bij de tentoonstelling Goed Verkeerd op de vraag hoe ze zichzelf benoemde: (...). De interviews in Verkeerde Vriendschap, dat een beeld geeft van het lesbisch leven van 1920 tot 1960, bevestigen dit: het seksuele behoorde tot het onuitspreekbare en voor het homoseksuele gold dit eens te meer. Toch kan er van worden uitgegaan dat elke subcultuur, hoe bescheiden zij ook is, haar eigen taalgebruik heeft; taalgebruik weliswaar dat vaak zo vluchtig is als waterstof omdat het nauwelijks op schrift wordt gesteld. Twee jaar geleden verscheen het eerste Nederlandse homo-erotische woordenboek, waarin behoorlijk wat gayspeak staat opgetekend. Het door Arendo Joustra samengestelde ABC bevat zo'n achthonderd woorden en uitdrukkingen die op de een of andere manier te maken hebben met homoseksualiteit: historische woorden, medische termen, scheldwoorden, schuttingtaal, buitenlandse woorden en zo meer. Zoals Eskimo's een scala aan woorden hebben voor sneeuw en woestijnbewoners voor zand, zo hebben homo's een heel jargon voor hun specialiteit, aldus Joustra. Die 'specialiteit' lijkt, hoe kan het ook anders, op het eerste gezicht vooral de seksualiteit te betreffen.

Nederland meertalenland: Feiten, perspectieven en meningen over meertaligheid			
Sociale context	Sociale & maatschappelijke actoren	Schrijver	Jacomien Nortier
		Uitgever	Aksant (wetenschappelijke uitgeverij op het gebied van de sociale en historische wetenschappen http://socialhistory.org/nl/nieuws/uitgeverij-aksant-en-knaw)
		Reeks	Nee

		Doelgroep	"Bijvoorbeeld bij politici en beleidsmakers, maar ook mensen die in het onderwijs werkzaam zijn, studenten en scholieren en bij anderen die vanuit hun werk of privéleven in meertaligheid geïnteresseerd zijn. "
	Domein		Taalwetenschap, sociolinguïstiek
	Medium		Boek van 222 pagina's
	Situatie		"Dit boek is geschreven om de kennis over meertaligheid in het algemeen, en in Nederland in het bijzonder bij een breed publiek te vergroten." "Het boek maakt duidelijk dat meertaligheid geen handicap is, maar een verrijking die allerlei voordelen biedt" achterkant
Genre	Inhoud		Hoofdthema is meertaligheid dat vanuit verschillende thema's wordt belicht.
	Vorm	Hoofdstuktitels	De hoofdstukken van het boek zijn op te delen in 4 thema's; politiek en beleid; onderwijs; wat doen meertaligen met hun talen?; meertaligheid-hoe voelt het?. De thema's en de hoofdstukken zijn genummerd. De onderverdeling van de hoofdstukken zijn niet genummerd maar getiteld door een korte beschrijving van het onderwerp
		Aantal hoofdstukken	4 delen onderverdeeld in 16 hoofdstukken
	Tekstdoel		Informerend, amuserend en persuasief
	Structuur		De auteur gaat in op een onderwerp en dit wordt vervolgens uitgelegd aan de hand van voorbeelden. Veel gebruik van retorische vragen
Code	Talig/niet talig	Subtekst	Meerdere subtekstvormen. - misverstanden die worden toegelicht, - berichten uit de media; - verdiepende/achtergrond informatie
		Afbeeldingen	Ja, tabellen; - kaarten; - afbeeldingen; -
	Taalkeuze	Taal	Nederlands
		Vertaling	
	Taalvariëteit	Variëteit	Limburgs (wel vertaald), Engels (niet vertaald), fries (wel), Stadfries (wel) , Twents (wel), gebarentaal afgebeeld (wel), straattaal (wel), saramaccaans (wel), fa d'ambu (wel), negerhollands (wel), tok pisin (wel) , sranang (wel), Papiamentu (wel), Japans (wel) , Turks (wel), Marokkaans arabist (wel), moluks Maleis (wel),

		Vertaling	
	Taalcomplexiteit	Niveau ERK	B2/c1
		Voorbeeld	Nederland is al lang geen eentalig land meer, en is dat misschien ook nooit geweest. Het hangt er maar van af hoe eentaligheid en meertaligheid worden gedefinieerd. In Nederland is naast het Nederlands ook het Fries wettelijk erkend, waarbij de sprekers van het Fries de status van nationale minderheid hebben. Die status hebben de sprekers van de overige erkende streektaalen, het Nedersaksisch en het Limburgs niet. Maar hoe zit het dan bijvoorbeeld met het Zeeuws, en al die andere variëteiten die van oudsher in Nederland worden gesproken? Het is niet eenvoudig om formele criteria te hanteren waarmee de grenzen tussen talen en dialecten kunnen worden afgebakend. Een paar vaak gehoorde pogingen blijken niet lang stand te kunnen houden: Het verschil tussen een taal en een dialect is dat een taal geschreven wordt en een standaard kent; dat geldt allemaal niet voor een dialect. Dit zou bijvoorbeeld betekenen dat het Berbers geen taal is, net zo min als de meeste andere variëteiten die in Afrika en andere delen van de wereld worden gesproken. Een schrijfwijze en een standaardtaal zijn echter niet meer dan een serie afspraken, afgeleid van- en gebaseerd op de spreektaal. De echte levende taal is de gesproken taal

Taal is zeg maar echt mijn ding			
G Sociale context	Sociale & maatschappelijke actoren	Schrijver	Paulien Cornelisse
		Uitgever	Contact
		Reeks	Ja, eerste boek. Vervolg was "En dan nog iets"
		Doelgroep	-
	Domein		taalwetenschap
	Medium		boek van 230 pagina's
	Situatie		"Dan is het misschien opbeurend om in ieder geval eens te gaan onderzoeken waar het hem dan in zit, dat taal de wereld zo onduidelijk maakt" p. 9
	Inhoud		spreektaal van de Nederlander

	Vorm	hoofdstuktitels	er is geen inhoudsopgave met hoofdstukken. Het boek bestaat wel uit allemaal paragrafen die over een woord of concept gaan
		aantal hoofdstukken	-
	Tekstdoel		amuserend
	Structuur		woorden als kopje die ze uitlegt aan de hand van observaties, vergelijkingen en voorbeelden . Veel humor
Code	Talig/niet talig	Subtekst	-
		Afbeeldingen	er wordt een aantal strips gebruikt
	Taalkeuze	Taal	Nederlands
		Vertaling	-
	Taalvariëteit	Variëteit	Spreektaal
		Vertaling	Ja
	Taalcomplexiteit	Niveau ERK	B1/B2
		Voorbeeld	Even visualiseren: jongensachtige man in T-shirt met mannendecolleté, met een broek die zogenaamd niet duur is, quasi-nonchalante gezichtsbeharig, misschien een petje, misschien een duimring en misschien een mystiek kettinkje om de hals uit Samoa of een andere spirituele locatie. Plaatje compleet? Welnu, dit type man heeft een eigen taal. In deze taal is één woord heel belangrijk en dat is het woord 'ding' – of dat freudiaans is weet ik niet. Om verwarring te voorkomen: ding betekent voor dit soort mannen allang niet meer 'object' of 'meisje' ('lekker ding'), want dat is ouderwets. Nee, het ding is groter geworden. Het ding omvat eigenlijk het hele leven. 'Het belangrijkste is gewoon dat ik echt mijn eigen ding doe, weet je,' is een heel normale zin voor de jongensachtige man. Of: 'Als snowboarden je ding is, dan is Oostenrijk echt je plek.' Als Chris 'mannendecolleté' Zegers het niet allang gezegd heeft, dan gebeurt dat waarschijnlijk zeer binnenkort. Het ding is niet alleen je passie of je favoriete bezigheid. Een ding kan ook vervelend zijn, want er hangt serieuzeheid omheen. 'Ik wil haar ouders best een keer een hand geven, maar om daar helemaal te gaan eten? Dan wordt het echt zo'n, zeg maar, ding.'